

3.3.5 Baksteenbouw middeleeuwen

Figuur 3.3.5-1: algemeen zicht op de baksteenbouw in werkput 2, gezien vanuit het noorden.

3.3.5.1 Werkput 2

De veertiende eeuw

De muren:

Op de laatste afbraakfase van de leembouw volgt de baksteenbouw. Een aantal muren hoort volgens de harris-matrix thuis in de 14de eeuw. Het gaat om muren 0617, 0701 en 0503. Van een aantal muren kan niet gezegd worden of ze in de 14de of 15de eeuw thuishoren: 0309, 0235, 0236, 0458 en 0236. Deze muren zijn echter noodzakelijk om tot een basisplattegrond van het huis te komen, ze worden dus mee besproken in de 14de eeuw.

Figuur 3.3.5-2: grondplan 14de eeuw

Muur 0503 bestaat uit bakstenen van 23x11x5 cm, gemetseld in Vlaams verband met lichtgele kalkmortel. De bewaarde hoogte van de muur was 8.99+TAW. Een versnijding had de muur niet, onder een hoogte van 8.72+TAW was het metselverband slordiger en vertoonde de voegen meer mortel, mogelijk kan deze hoogte dus gerekend worden als funderingshoogte.

Figuur 3.3.5-3: muur 0503 onder de witte stippellijn, gezien vanuit het oosten

Muur 0701 (gelijkgesteld aan 0658) heeft bakstenen van 23.5x10x6 cm, gemetseld met donkergele kalkmortel in een kruisverband. De bewaarde hoogte van de muur is 9.14 TAW, de muur heeft een versnijding op een hoogte van 8.59+TAW (hoogste punt). De aanleg sleuf van de muur (interface 0713 met vulling 0703) was duidelijk zichtbaar doorheen laag 0702 (zie vorige hoofdstuk).

Figuur 3.3.5-4: muur 0701

Figuur 3.3.5-5: muur 0701 in het vlak

Muur 0617 is een muur in kruisverband, gemetseld met donkergele kalkmortel. De baksteenformaten werden niet genoteerd. De bewaarde hoogte is 9.22+TAW, de muur heeft een versnijding op 8.74+TAW (hoogste punt).

Figuur 3.3.5-6: muur 0617 onder witte stippellijn

Tussen muren 0617 en 0701 is een bouwnaad aanwezig. Muur 0617 is jonger dan 0701, aangezien 0617 bovenop de versnijding van 0701 gebouwd is. Het is dus eventueel mogelijk dat 0503 en 0701 een oudste fase vormen, met een achtergevel die verdwenen is voor de bouw van een latere kelder.... Aan de binnenzijde van de kelder was dit echter niet vast te stellen wegens de aanwezigheid van bepleistering.

Figuur 3.3.5-7: bouwnaad tussen 0617 en 0701

Muren 0235 met 0309 (haard) en 0458 vervolledigen het grondplan. 0236 lijkt jonger te zijn. Muur 0235 heeft bakstenen van 18x8x4 cm, gemetseld met donkergele kalkmortel in een kruisverband. De bewaarde hoogte is 9.61+TAW, de muur heeft een versnijding op ca 8.61+TAW. Tezamen met muur 0235 is muur 0309 gemetseld. Deze muur kan geïnterpreteerd worden als een haard. Slechts één van de twee haardwangen is bewaard gebleven, de andere is vermoedelijk verdwenen bij de bouw van een latere kelder muur.

Figuur 3.3.5-8: muren 0235 (onder de zwarte stippellijn) met haard 0309, en muur 0458 onder de witte stippellijn

Muur 0236 bestaat uit bakstenen van 20x4 cm en is gemetseld in een kruisverband met donkergele kalkmortel. De bewaarde hoogte is 9.50+TAW, de muur heeft een versnijding die gevormd wordt door oudere muur 0503. Wat betreft de relatieve chronologie met muur 0235, zie verder.

Figuur 3.3.5-9: muur 0236 (onder witte stippellijn), gezien vanuit het westen (werkput 1)

Muur 0458 heeft bakstenen van 18x8x4cm, gemetseld met lichtgele (?) kalkmortel in een kruisverband. De bewaarde hoogte is 9.24+TAW, de muur heeft volgens plan op F0444 een versnijding op ca 8.67+TAW. Muur 0458 lijkt in verband gemetseld te zijn met muur 0235.

Figuur 3.3.5-10: muren 0458 en 0235 met haard 0309, gezien vanuit het oosten

Deposits:

De muren op zichzelf kunnen niet gedateerd worden, hiervoor dient gekeken te worden naar de vloerlagen. Aangezien het huis in verschillende stukken verdeeld wordt door de bouw van kelders in een recentere periode, worden de vloerlagen uit de verschillende zones apart besproken.

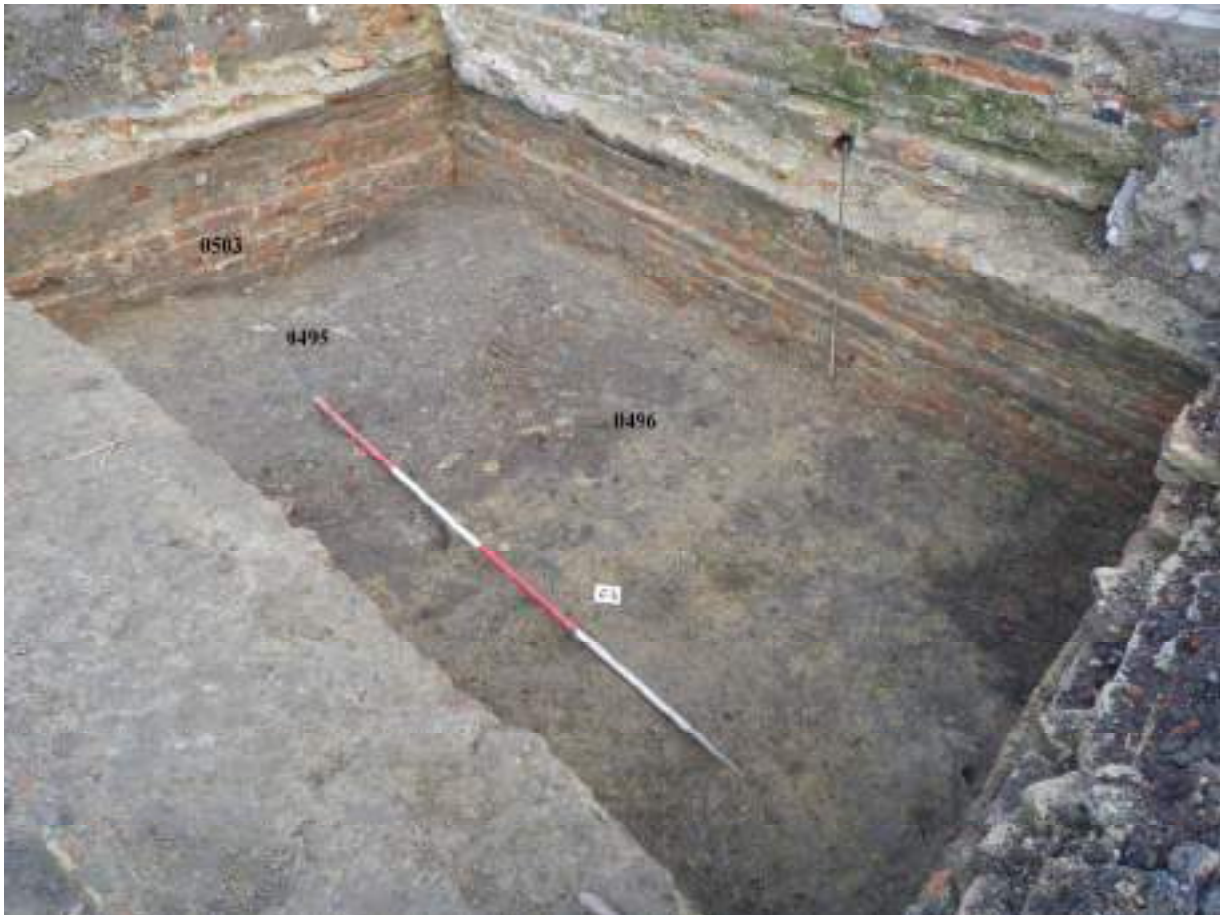
Wanneer we muren 0503, 0458, 0617 en 0701 als leidraad nemen, liggen de bijhorende vloeren tussen 8.59+TAW en 9.24+TAW. Muur 0235 werd afgebroken op een hoogte van 09.61 en ligt daarmee wat buiten de lijn van de andere muren.

Laag 0496 (zie F0496 en F0501) op ca 8.86+TAW vormt aan de noordzijde van het huis de eerste laag (vermoedelijk vloerlaag) die jonger is dan muren 0503 en 0701 en tevens jonger dan afbraaklaag 0618. Het is een laag geel -grijs gevlekt lemig zand, met wat baksteen -en tegelbrokjes, mortelbrokjes en wat houtskool en schelp. Het heeft een donkerbruin looplaagje. De laag bevat voornamelijk veel fijn grijsbakkend aardewerk, maar ook een scherp witbakkend maaslands aardewerk, een scherp roodbakkend aardewerk en vier scherven steengoed. Deze laag kunnen we situeren in de 14de eeuw. Er werden ook verschillende munten in deze laag teruggevonden, eentje uit de periode 1304-1337 en een tweede uit de periode 1337-1391.

Figuur 3.3.5-11: laag 0496

Bovenop laag 0496 liggen laagjes 0495 (niet op plan) en 0498 (gelijkgesteld aan 0487, zie F0498), beide donkerbruine laagjes met een beperkte uitbreiding tegen muur 0503 aan. 0495 bevat materiaal uit de 14de eeuw, de twee scherven uit 0498 kunnen niet nauwkeurig gedateerd worden.

Figuur 3.3.5-12: laag 0495 bovenop laag 0496

Daarboven ligt laag 0441 (9.04+TAW, zie F0441 en F0441(2)), een donkergele zandlaag. Het is onduidelijk of deze laag een opmaaklaag was voor een verharde vloer. Ook deze laag bevatte materiaal uit de 14de eeuw.

Figuur 3.3.5 -13: laag 0441, gezien vanuit het oosten

Figuur 3.3.5-14: laag 0441 gezien vanuit het westen

Laag 0441 wordt opgevolgd door 0440 (9.16+TAW), een donkerbruine puinige laag met veel baksteenbrokjes, mortel en schelp. Tegen muur 0701 aan werd zij in vlak blootgelegd, in het westen werd zij enkel in profiel 10 geregistreerd. Het aardewerk dat in deze laag aangetroffen werd, wijst naar (het einde van) de 14de eeuw. In deze laag bevond zich bovendien een munt uit de periode 1337-1391.

Figuur 3.3.5-15: laag 0440, gezien vanuit het zuiden.

Aan de andere zijde, bij muur 0235 en 0458, wordt doorheen laag 0442 (zie vorige hoofdstuk) eerst nog een kuil gegraven, namelijk interface 0485 met vulling 0497 (zie F0442). 0497 lijkt materiaal uit bevatten uit de 13de eeuw (?). Dit is vermoedelijk residueel materiaal.

Hierboven en rechtstreeks bovenop laag 0442 bevindt zich nog een dun zwart laagje (0470, geen hoogte, gelijkgesteld met 0484). Daarbovenop komt vloerlaag 0457 (hellend van 9.10+TAW tot 8.95+TAW, zie F0457). Dit is een vrij onduidelijk afgelijnde verbrande mortellaag met enkele tegelresten. Ook een geglazuurde dakpan werd gebruikt als tegel. Op het terrein werd de funderingssleuf van haard 0309 (interface 0499) herkend als snijdend door laag 0457 maar dit was onduidelijk. 0457 ligt qua hoogte net boven het eerste versnijding van de haardwang van 0309. 0470 bevatte materiaal uit de 14de eeuw.

Figuur 3.3.5-16: vloerlaag 0457

Hierboven ligt een donkerbruine laag lemig zand, 0445 (9.22+TAW, zie F0445). Deze laag bevat wat baksteenbrokjes en kalkmortelbrokjes maar voornamelijk tegelfragmenten. Deze laag bevatte eerder aardewerk uit de 15de eeuw waardoor het misschien eerder kan gezien worden als het begin van de volgende bouwfase.

Figuur 3.3.5-17: laag 0445

Bij muur 0617 lijkt laag 0579 (niet op plan, 8.62+TAW) de oudste laag te zijn die jonger is dan 0617. Ze ligt op dezelfde hoogte als het versnijding van muur 0617. Het is een donkerbruine laag lemig zand. Daarbovenop ligt laag 0578 (zie F0578, 8.76+TAW), die over de versnijding van muur 0617 ligt en beschouwd kan worden als de oudste vloerlaag hier (?). Het is een grijze leemlaag met gele zandige vlekken. De aflijning ervan was niet helemaal duidelijk.

Figuur 3.3.5-18: laag 0578

Doorheen laag 0578 wordt een ondiepe kuil gegraven (interface 0577) die opgevuld wordt met laag 0576, wat dezelfde vulling is als de laag boven 0578: laag 0724. 0724 (niet op plan) is een dik pakket donkerbruin lemig zand met wat baksteen en kalkmortelbrokjes. Deze laag reikt tot aan de afgebroken bovenkant van muur 0617. Er is geen aardewerk beschikbaar om deze lagen te dateren.

Figuur 3.3.5-19: laag 0724 in profiel, gezien vanuit het westen

Buiten het huis domineert op het vlak ca 8.70+TAW laag 0711, zoals reeds besproken in het vorige hoofdstuk. Laag 0711 bevat materiaal uit de 15de-16de eeuw.

Bovenop de versnijding van muur 0617 ligt wel laag 0705. Doorheen 0705 werd een kuil gegraven met interface 0722 en vulling 0708. De relatie van de andere lagen op plan 18 tot de muren is onduidelijk. Uit deze lagen is geen materiaal ter datering beschikbaar.

In profiel 12 zijn enkele lagen te zien bovenop afbraaklaag 0702 en boven de versnijdingshoogte van muur 0701, namelijk een gele laag lemig zand met een donkergrijs looplaagje (0717) en een lichtgrijze laag gevlekt lemig zand (0716). De functie van deze lagen is onduidelijk.

Figuur 3.3.5-20: profiel 12

Voorgevel, onduidelijkheden en hypotheses:

1) In alle delen van het huis vinden we een donkerbruin pakket lemig zand dat de vloeren lijkt af te dekken, en dat mogelijk uit de 14de of 15de eeuw dateert. In het zuiden van het huis lijkt dit pakket slechts één vloer af te dekken (0578 in het zuidwesten, 0457 in het zuidoosten) in het noorden lijken er onder dit pakket twee vloeren aanwezig te zijn. 0496 lijkt nog een echte leemvloer met looplaagje te zijn, 0441 bestaat echter uit zand en kan een opmaaklaag geweest zijn voor een verdwenen vloer in tegels of natuursteen. In het zuiden bevond zich zeker wel een tegelvloer (0457). In het noordelijke gedeelte van het huis is er dus een extra vloerniveau aanwezig. Het is onduidelijk hoe we dit moeten verklaren. Aangezien er in het noorden een extra fase aanwezig lijkt te zijn, lijkt het idee van een oudere baksteenfase daar, gevormd door muur 0503, misschien toch plausibel. Muur 0503, de enige muur in Vlaams verband, was gemetseld met een opvallend witte kalkmortel (ie met veel kalk in). Deze mortel kwam verder enkel voor bij muur 0530 (zie vorige hoofdstuk), een klein stukje muur dat onder de keldermuur werd teruggevonden (voor situering zie verder figuur 3.3.5-21). Zoals in het vorige hoofdstuk besproken, was de stratigrafische positie van dit stukje muur allesbehalve duidelijk. 0530 lijkt echter wel in kruisverband gemetseld te zijn en niet in Vlaams verband zoals 0503. Bovendien kan het even goed een gerecupereerd stuk fundering zijn dat in de keldermuur verwerkt werd. Onder muur 0701 bevond zich eveneens een brok muur met deze kalkmortel (0953 A en B). Het was echter onduidelijk of dit enkel een gerecupereerd baksteenmassief was dat in de fundering van 0701 hergebruikt was, of dat het zich effectief nog in situ bevond. Bij het openleggen van werkput 4 bleek dat zich in het profiel aan de rooilijn (profiel 24) een stuk muur bevond (muur 1162) onder de latere voorgevel 0270, gemetseld in Vlaams verband met een vrij witte kalkmortel en bakstenen van 23x11x5cm. Dit was waarschijnlijk de oorspronkelijke voorgevel van het huis (zie figuur 3.3.5-2 voor situering van 1162). Het is niet onlogisch

te denken dat 0953 A of B daar een vervolg van zijn, in de vorm van een hoek naar het noorden. Muur 0530 zou dan de achtergevel gevormd hebben. Zijgevels 0701, 0617 en 0235/0236 zouden dan een uitbreiding van het huis zijn met 0458 als achtergevel. Dit is echter slechts een hypothese....

Figuur 3.3.5-21: muur 0530 onder keldermuur

Figuur 3.3.5-22: muur 0953 A (rechts) en B (links) onder muur 0701.

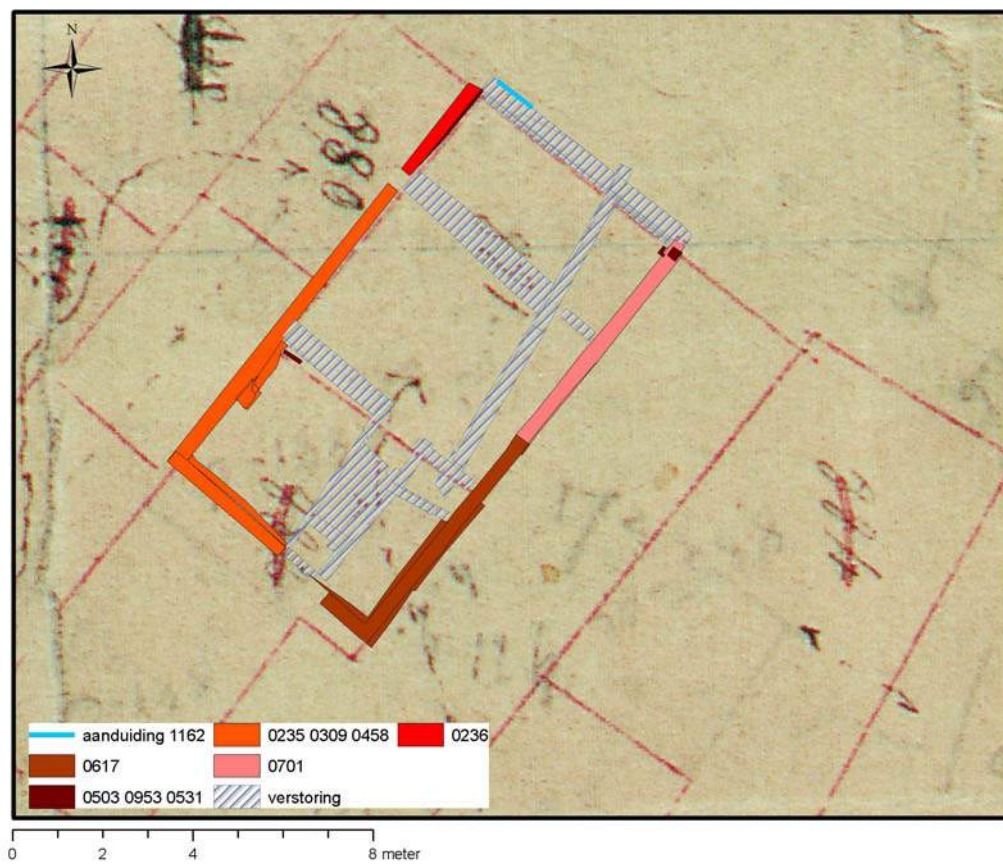
2) Wanneer we muur 0235 bekijken vanuit werkput 1, zien we binnen deze muur een aantal onregelmatigheden: Een deel van 0235 lijkt op een andere manier gemetseld, namelijk met meer mortel tussen de voegen. Dit stuk muur lijkt ook op een andere fundering te staan. Is het een aanpassing van een bestaande muur en werd dit gedeelte opnieuw gemetseld? Hiernaast bevindt zich een lang stuk muur 0235, met daaronder een

zeer regelmatige fundering. Aangezien het een ander formaat van bakstenen betreft, en daarmee de indruk gewekt werd dat het mogelijk om een oudere muur ging, heeft deze regelmatige fundering een apart spoornummer gekregen, namelijk 0492. Het betreft bakstenen van 23cm lang, net zoals die van muur 0503, echter met een andere kalkmortel gemetseld dan 0503. Het is mogelijk dat 0492 bestaat uit bakstenen die na de afbraak van 0503 gerecupereerd werden in de fundering van 0235. 0503 moet dan dus al afgebroken geweest zijn toen 0253 gebouwd werd. In dat geval is het waarschijnlijk dat 0236 (eveneens jonger dan 0503) gelijktijdig is met 0235. Dat 0236 jonger lijkt dan 025 (bouwnaad), wordt misschien veroorzaakt door dat vreemde gedeelte tussenin, dat mogelijk een aanpassing is van muur 0235. De bouwnaad is dan niet afkomstig van muur 0235 met muur 0236, maar van 0236 en een gedeelte dat opnieuw gemetseld werd. Wat tegen deze hypothese pleit, is dat het versnijding van 0236 hoger ligt dan dat van 0235 zoals te zien is op de foto. Dit kan eventueel verklaard worden vanuit het feit dat de versnijding van 0236 geen echte fundering is maar een afgebroken oudere muur, namelijk 0503. Bovendien lijkt de oudste vloer behorend bij 0235 (0457) te liggen op ca 9.00+TAW, wat overeenkomt met de afbraakhoogte van 0503. Ook 0441 ligt op dezelfde hoogte. Het tegenargument kan dus door de hoogte van de vloeren ontkracht worden. We beschouwen 0235 en 0236 als gelijktijdig en als jonger dan 0503.

Figuur 3.3.5-23: muren 0503, 0236 en 0235 gezien vanuit het westen (werkput 1)

Wanneer we deze muren projecteren op het primitief kadasterplan van 1824 krijgen we volgend resultaat:

Figuur 3.3.5-24: muren van 14de-eeuwse baksteenbouw geprojecteerd op het primitief kadasterplan van 1824.

Figuur 3.3.5-25:14de-eeuws grondplan versus primitief kadaster (1824)

Conclusie 14de eeuw werkput 2:

In de loop van de 14de eeuw (midden 14de eeuw?) wordt het eerste bakstenen huis gebouwd. Het huis is 11.25 m diep en 6 m breed. Mogelijk kent het huis een kleinere eerste bouwphase in baksteen (Vlaams verband) maar dit is onduidelijk.

In de achterste helft van de woning is er zeker al een tegelvloer aanwezig. Aan de voorzijde wordt eerst een lemen vloer gelegd, de volgende vloer had mogelijk een verharding maar dit is onduidelijk. Tegen het einde van de 14de eeuw wordt het leefniveau hier opgehoogd. Waar zich de deuropeningen bevonden is niet geweten. De tweedeling in de vloeren suggereert een opdeling van het huis in twee kamers.

In de achterste helft van het huis bevindt zich een gemetselde haard. Of er in de voorste helft ook een haard gestaan heeft, kan niet gezegd worden aangezien een groot gedeelte hier verstoord werd door de latere aanleg van een kelder. In wat rest van de ruimte zijn echter geen aanwijzingen gevonden voor de aanwezigheid van een haard.

De rest van het erf kon voor wat deze periode betreft nauwelijks onderzocht worden.

Deze bewoningsfase uit de (tweede helft van?) de 14de eeuw bevindt zich tussen ca 8.59+TAW en 9.15 +TAW (groveweg tussen -1 en -1.5m onder maaiveld)

De vijftiende eeuw

Figuur 3.3.5-26: algemeen grondplan van het huis tijdens de 15de eeuw. De datering van muur 0712 (paars) is zeer onzeker, mogelijk werd deze pas in de postmiddeleeuwse periode gebouwd.

De muren:

Muur 0513 bestaat uit bakstenen van 19.5x8x4cm, gemetseld met donkergele kalkmortel in een kruisverband. Er zitten veel gebroken, hergebruikte bakstenen in de muur. Aan de buitenzijde van de muur zitten speklagen in zandsteen. Het hoekblok bestaat uit ijzerzandsteen. Oorspronkelijk werd gedacht dat muur 0513 een hoek maakte naar het zuiden, waardoor meerdere muren het spoornummer 0513 gekregen hebben. Toen achteraf bleek dat het toch om verschillende muren ging, werden de spoornummers aangepast naar 0513B, C en D. De bewaarde hoogte van 0513 is 09.56+TAW. De versnijding wordt gevormd door afgebroken muren 0617 en 0701 en ligt op ca 9.15+TAW.

Figuur 3.3.5-27: muur 0513 met zandstenen 'speklagen' en hoekblok in ijzerzandsteen

Figuur3.3.5-28: muur 0513 en muur 0516, gezien vanuit het noorden

Muur 0270 werd in verband gemetseld met muur 0513 en vormt de nieuwe voorgevel van het huis. De bewaarde hoogte is 9.54+TAW, het eerste van een aantal versnijdingen ligt op ca 9.12+TAW.

Figuur 3.3.5-29: muren 0270, 0236 en 0503

Figuur 3.3.5-30: muren 0270 en 0513 (boven zwarte stippellijn) in verband gemetseld, na afbraak 0513.

De zijgevel aan de westzijde blijft behouden (muur 0235/0236). Ook muur 0458, de achtergevel, blijft waarschijnlijk grotendeels in gebruik. Waarschijnlijk werden enkel de van op het erf zichtbare muren (voorgevel en westgevel) aangepast.

Muur 0731 is een muur die voornamelijk gemetseld is met hergebruikte, gebroken bakstenen, met een donkergele kalkmortel zonder verband. Deze muur kan geïnterpreteerd worden als een beerput. Bij deze beerput hoort een gewelf, muur 0731, gemetseld met bakstenen van 20x9x5cm, eveneens met donkergele kalkmortel. Het lijkt in één fase gemetseld te zijn met muur 0731.

Figuur 3.3.5-31: muur 0731 en gewelf 0732, en muur 0237, gezien vanuit het oosten

Figuur 3.3.5-32: muur 0731 en gewelf 0732 detail gezien vanuit het noorden

Muur 0516 bestaat grotendeels uit gebroken, hergebruikte bakstenen en is gemetseld met een donkergele kalkmortel. De muur bestond enkel nog een enkele rij bakstenen. Van muur 0688 was enkel nog de fundering bewaard in de vorm van stukken zandsteen. In profiel 18 is te zien dat deze fundering een bovenbouw droeg in baksteen, met een breedte van 9,5cm en een dikte van 4.5cm. Een lengtemaat kon niet genomen worden.

De bewaarde hoogte in dit profiel is 9.31+TAW, de funderingblokken in het vlak liggen op een diepte van 9.09+TAW. Ondanks de verschillende funderingswijze lijken deze twee muren ruimtelijk in verband te staan.

Figuur 3.3.5-33: muren 0516 en 0513

Figuur 3.3.5-34: muur 0688 onder zwarte stippellijn

De westelijke erfscheiding ten zuiden van achtergevel 0458 valt moeilijk te interpreteren. De opvallende perceelsscheidingsmuur die sector 1 scheidt van sector 2 is opgetekend vanuit werkput 1. Ten zuiden van 0235 vinden we muren 0234 en 0237/0201. Muur 0234 lijkt te behoren tot de latere kelder en dus van jongere datum. Van muur 0201 is het onduidelijk of deze ook tot deze kelder behoort of dat het een oudere muur betreft. Voor deze laatste hypothese zou pleiten dat de muur niet zo diep gaat als de kelder. Tegen deze hypothese pleit dat 0201 perfect samenvalt met het zuidelijke grens van de kelder, waardoor het lijkt of zij op een of andere manier bijeen horen. Daarnaast lijkt 0201 zeer sterk op de fundering van muur 0060, die de latere erfscheiding vormt. 0237 is een erg onduidelijke muur, in ieder geval jonger dan 0201. Ondanks de onduidelijkheden lijkt het er op dat de perceelsscheiding die sector 1 van sector 2 (en die werkput 1 van werkput 2 scheidt) van latere datum is dan de 15de eeuw. Er zijn geen andere aanwijzingen aangetroffen van een perceelsscheiding uit deze periode.

Figuur 3.3.5-35: muren 0234, 0201 en 0237, gezien van uit het westen (werkput 1)

Muur 0460 is een klein muurtje binnenin het huis. Het heeft bakstenen van 19x8x4cm en een lichtgele kalkmortel. Het is een soort 'bakje' dat tegen muur 0458 aangebouwd staat. De buitenzijde is grof gemetseld, de binnenzijde verzorgder en er ligt een tegelvloertje in. Uit de aard van het metselwerk blijkt dat het 'bakje' verzonken was in de vloer van de kamer.

Figuur 3.3.5-36: muurtje 0462 met vloer 0461

Muur 0712 heeft bakstenen van 16.5x8x5cm en is gemetseld in een kruisverband met lichtgele kalkmortel. De muur is aan de buitenzijde erg slordig, met zeer veel kalkmortel gemetseld. Aan de binnenzijde is hij echter wel netjes afgewerkt, vermoedelijk gaat het om een constructie die in de grond verzonken was. Hij is jonger dan muur 0617, het verband met muur 0513 kon niet op het terrein vastgesteld worden omdat 0513 reeds weggegraven was toen 0712 vrij gelegd werd. Anderzijds is er in 0513 geen aanzet te zien van een muur, meer nog, 0513 bezit op de plaats waar 0712 aansluit zandstenen hoekblokken waarvan we mogen aannemen dat zij bedoeld waren om gezien te worden. We kunnen dus besluiten dat 0712 niet alleen jonger is dan 0617, maar dat deze muur ook jonger moet zijn dan muur 0513. De bewaarde hoogte is 9.10+TAW. Een bijhorend vloerniveau ligt op 8.84+TAW.

Figuur 3.3.5-37: muur 0712, buitenzijde, gezien vanuit het zuidoosten

Figuur 3.3.5-38: muur 0712, binnenzijde, gezien vanuit het westen, en vloer 0764.

De vloeren aan de achterkant van het huis:

Deze muren kunnen gedateerd worden aan de hand van de bijhorende vloerlagen. Aangezien de vloerlagen aan de noordzijde van het huis sterk verschillen tov die aan de zuidzijde, worden zij apart besproken.

In het zuidwesten tegen muur 0235 en haard 0309 liggen enkele tegelvloeren. De uitbreidheid van deze vloeren is telkens ongeveer dezelfde, zij stoppen namelijk net ten zuidwesten van haard 0309. Het lijkt alsof ze daar vergraven werden. Verschillende malen is geprobeerd deze vergraving af te lijnen maar dit bleek moeilijk en verwarrend aangezien een aantal van de grondlagen zeer sterk op elkaar leken. Na de opgraving werden de resultaten van op het terrein nog geherinterpreteerd en werden er bisnummers toegekend (vb 0319 werd opgesplitst in 0319 en 0319bis), maar ook deze herinterpretatie leek niet sluitend. Om verwarring te vermijden zullen we hier afwijken van de matrix en de grote lijnen van het verhaal proberen weergeven vanuit een retrospectieve terugblik op wat op het terrein ingetekend is, en vanuit enkele stratigrafische verbanden die wel zeker zijn.

In het zuidoosten volgen drie tegelvloeren elkaar op. Van de oudste was slechts een klein gedeelte bewaard. Deze leek op laag 0406 te liggen (laag 0406 ligt op laag 0445, zie hierboven). Laag 0406 is een donkerbruine gevlekte laag lemig zand. Deze laag was tevens in een kuil gestort (interface kuil 0404) die redelijk diep doorheen de oudere lagen gegraven was. 0406 bevatte aardewerk uit de 15de eeuw.

Boven 0406 lag er naast de haard een roodverband zandlaagje (0407, zie F0403) met erover een mortellaagje met enkele tegelafdrukken (0403, 9.34+TAW, zie F0403). Vlak naast de haard was deze mortellaag roodverbrand. Deze lagen bevatten geen aardewerk.

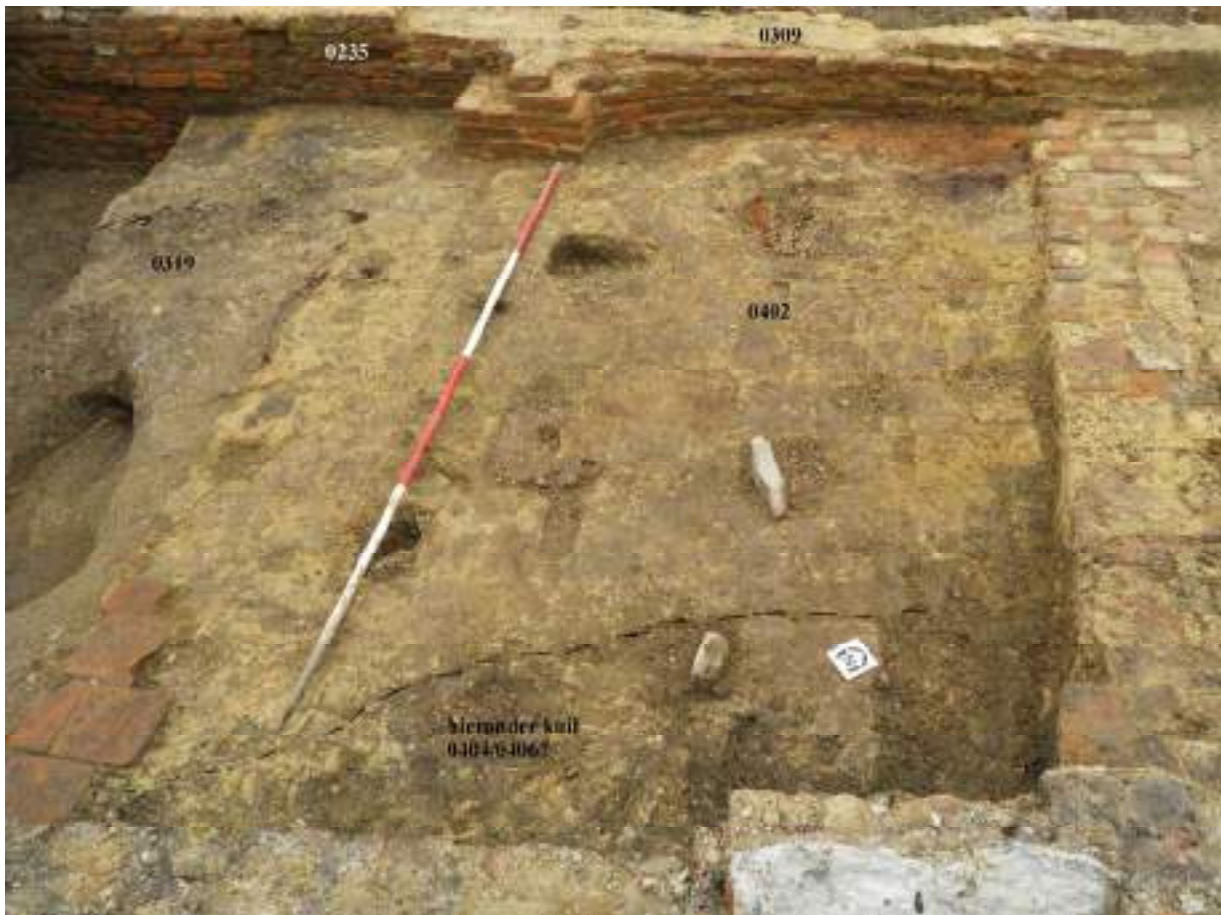

Figuur 3.3.5-39: laag 0406

Een volgende vloer was vloer 0402 (9.32+TAW, zie F0402), een donkergele kalkmortellaag met enkele tegels in rood aardewerk van 17x17cm in een halfsteens verband. Hierboven lag laag 0319 bis, een bruine gevlekte laag met veel kalkmortelbrokjes.

Figuur 3.3.5-40: vloer 0402

Figuur 3.3.5-41: vloer 0402

Vloer 0316 (9.30+TAW, zie plan 9B) is de volgende vloer, met tegels in rood aardewerk van 20x20cm, in een halfsteens verband. De kalkmortel is lichtgeel. Tegen muur 0235 ligt een afboording in baksteen (0342), vermoedelijk is deze gelijktijdig met vloer 0316 maar dit is onzeker). Deze vloer lag oorspronkelijk dicht tegen de haard aan, maar is door een nog onervaren werkman aan het begin van dit niveau mee weggegraven met een bovenliggende puinlaag.

Figuur 3.3.5-42: vloer 0316

Figuur 3.3.5-43: vloer 0316

Figuur 3.3.5-44: vloer 0316 en afboording 0342

Zowel 0402 en 0316 lijken aan de zuidwestzijde verstoord. Het spoor dat deze vloeren verstoorde heeft spoornummer 0319 gekregen (zie F0402, plan 9B), geen interfacenummer. 0319 is een donkerbruine gevlekte laag lemig zand met wat baksteen-, mortel -, houtskool- en metaalslak - brokjes. De kuil lijkt jonger te zijn dan de jongste vloer (0316) en vergraaft zelfs vloer 0457 (zie hierboven, 14de eeuw). Deze laag bevat materiaal uit de 15de eeuw (15B?).

Doorheen 0319 leek op het niveau van 0316 (plan 9B) een andere kuil gegraven te zijn, met interface 0344 en vulling 0317, eveneens donkerbruin zand maar met veel ijzerslak en houtskool in. Deze leek op de diepere niveaus in eerste instantie verdwenen te zijn (ondiep?). Ook kuil met vulling 0312 en interface 0313 lijkt doorheen 0319 gegraven te zijn. 312 lijkt materiaal te bevatten uit de tweede helft van de 15de eeuw.

Kuil 0319 verstoorde niet enkel de vloeren, maar ook een ander spoor, namelijk muur 0460 en vloer 0461. Deze constructie was bijna tot beneden toe afgebroken, enkel de onderste bakstenen en vloertje 0461 zijn bewaard gebleven. De hoek van het muurtje is volledig weggebroken.

(Onduidelijkheid: De kuil die deze constructie vergraven heeft is kuil met interface 0489 en vulling 0490. 0490 bevatte een skelet van een dier, vermoedelijk een rund. De hoek van muurtje 0460 is volledig weggebroken door deze vergraving. Vulling 0490 lijkt zeer sterk op spoor 0319, en ook de uitgebreidheid van het spoor lijkt deels overeen te komen. Het lijkt voor de hand liggend om de twee kuilen te beschouwen als één geheel. 0490 en 0319 lijken alletwee materiaal uit de 15de eeuw te bevatten. Dus zelfs al zou er een stratigrafisch verschil tussen beide zijn, dan nog zou dat qua chronologie niet veel uitmaken. Indien we echter hierboven besproken interface 0344 van kuil 0317 projecteren op muur 0460 zien we dat de uitbraak van de hoek samenvalt met interface

0344. Werd kuil met vulling 0317 dan toch dieper gegraven dan oorspronkelijk gedacht? Of is het dezelfde kuil als die met vulling 0490? En wat dan met 0319? Dit was tijdens de opgraving compleet onduidelijk en de sporen kunnen nu niet meer van elkaar gescheiden worden. Het is mogelijk dat 0319, 0490 en 0317 dezelfde kuil zijn. 0317 bevatte wat aardewerk maar kan niet nauwkeurig gedateerd worden. Mogelijk zijn er scherven uit de 17de-18de eeuw aanwezig)

Wat er ook van zij, zeker is dat 0319 de vloeren verstoord heeft en ook bovenop uitgebroken constructie 0460/0461 lag. 0460 is dus ouder dan 0319 en dus 15de-eeuws of ouder. De constructie staat tegen 0458 aangebouwd en is dus jonger dan 0458. In principe kan het dus zowel 14de-eeuws als 15de-eeuws zijn. Aangezien het duidelijk een constructie betreft die verzonken is in de grond, lijkt het logischer om het te verbinden met een iets hoger vloerniveau, namelijk dat van de 15de eeuw, eerder dan met het 14de-eeuwse vloerniveau (vloer 0457). We dateren 0460/0461 dus in de 15de eeuw.

Wat ook zeker is, is dat de gehele zuidwestzijde van de kamer tot op een redelijke diepte verstoord is door kuilen. De reden hiervoor is onduidelijk. Mogelijk heeft het te maken met de uitbraak van achtergevel 0458 ? Muur 0458 is afgebroken tot op een diepte van ca 9.24+TAW, wat dieper is dan achtergevel 0235 waarmee het in verband staat en waarbij de hierboven besproken vloeren horen. In dat geval zouden we echter meer puinvulling in de kuil verwachten.

Het feit dat er een runderkadaver mee in de kuilvulling gegooid wordt binnenin het huis wijst er wel op dat het om een tijdelijke uit gebruik name van het huis moet gaan...

Figuur 3.3.5-45: kadaver in kuilvulling 0490

Figuur 3.3.5-46: lagen 0310, 0311 en 0312

Hierboven ligt laag 0311 (9.40+TAW, zie F0311), een donkergeel zandlaagje met op sommige plaatsen veel ijzerslakken en houtskool in en laag 0310 (9.35+TAW, geen plan), een donkerbruin laagje zand met veel baksteen- tegel- en mortelbrokjes (afbraak?) Qua datering kunnen deze lagen nog in de 14de of 15de eeuw geplaatst worden, qua functie behoren ze tot een fase van 'afbraak', eerder dan tot een 'gebruiksfase'. Opvallend genoeg liggen ze nog wel boven de hierboven besproken kuilen, ze lijken bovendien tegen muur 0307 te liggen, de opvolger van achtergevel 0485. Laag 0306 hier bovenop is een laag donkerbruin lemig zand die over de haardwang van haard 0309 ligt (9.44+TAW, zie F0306) bevat ceramiek uit de 15de-16de eeuw en bovendien een munt uit de periode 1460-1500. We kunnen deze laag interpreteren als een uit gebruik name van haard 0309.

Figuur 3.3.5 -47: lagen 0310 en 0311, gezien vanuit het zuiden

Figuur 3.3.5-48: laag 0306, gezien vanuit het noorden

In het zuidoosten vinden we volgende lagen:

Boven 0578 ligt een plaatselijk laagje puin, laag 0572 (9.08+TAW, zie F0572). Mogelijk heeft dit te maken met de afbraak van muur 0617 voor de bouw van muur 0513? 0572 bevat slechts 2 scherven, mogelijk te dateren in de 15de of 16de eeuw.

Figuur 3.3.5-49: laag 0572, gezien vanuit het zuiden

Bovenop 0572 ligt een laagje geel lemig zand (0567, 9.24+TAW, zie F0572) met daarop een zeer slecht bewaard mortellaagje (0549, 9.25+TAW, zie F0549), echter zonder bewaarde tegels. De schaarse ceramiek uit deze laag valt vermoedelijk te dateren in de 15de, 16de of 17de eeuw.

Figuur 3.3.5-50: lagen 0567 en 0549, gezien vanuit het zuiden

Boven 0567 ligt een donkergrijs leemlaagje met een tegel in (17x17cm), namelijk 0548 (9.27+TAW, zie F0547). Het is onduidelijk of dit een restant van een vloer betreft. Uit deze laag is geen ceramiek beschikbaar.

Hoewel deze vloer(en?) qua hoogte min of meer overeen stemmen met die uit het zuidwesten van het huis, is de situatie te onduidelijk om beide delen met elkaar te verbinden.

Figuur 3.3.5-51: lagen 0306 en 0546

Boven 0548 ligt een puinig laagje, 0547 en een donkerbruine laag lemig zand 0546 (zie plan 13, geen hoogte maar op foto is te zien dat deze laag gelijk ligt met de bovenzijde van 0513 op plan 13 en dat is 9.48+TAW). Deze laatste lijkt sterk op laag 0306 in de zuidwest zijde van het huis, die op ongeveer dezelfde hoogte ligt. 0546 bevat aardewerk uit de 14de of 15de eeuw (?), 0547 uit de 14de, 15de of 16de eeuw.

De vloeren aan de voorkant van het huis:

Hiervoor kan profiel 10 geraadpleegd worden. In deze zone werden omwille van omstandigheden (te weinig plaats voor grond opslag) eerst de lagen ten westen van muur 0127 opgegraven, daarna pas de lagen ten oosten ervan. Dit maakt de correlatie van de verschillende laagjes erg ingewikkeld. Doorheen de westkant werd, vertrekkende van laag 0277, profiel 10 gezet om een zicht te krijgen op de verschillende vloerlagen. De lagen ten oosten van profiel 10 werden echter per ongeluk in één keer weg gegraven tot op laag 0441 (14de eeuw), waardoor er informatie verloren gegaan is.

Figuur 3.3.5-52: profiel 10

De eerste laag bovenop de versnijding van muur 0270 is laag 0439 (9.22+TAW, niet op plan, enkel profiel 10). Dit is een donkerbruine gevlekte laag lemig zand.

Deze laag wordt gevolgd door 0438, een donkergele leemlaag met een donkerbruin looplaagje (9.30+TAW, zie F0459). In de hoek van 0236-0270 werd een grote hoeveelheid onafgewerkte koperen speldjes (zonder speldenkop?) gevonden. Het aardewerk is tezamen met laag 0437 verzameld en dateert uit de 15de eeuw.

Figuur 3.3.5-53: laag 0549

Hier bovenop lagen een aantal bakstenen in een onregelmatige vorm, ingetekend als vloer 0459 (9.37+TAW, zie F0459), zij liggen in donkergeel zand. De bakstenen hebben verschillende afmetingen, sommige hebben een mortellaagje en andere niet, het zijn duidelijk hergebruikte bakstenen. Tegen muur 0236 lijkt er een afboording aanwezig te zijn in brokken witte zandsteen. Het gedeelte tegen 0270 lijkt redelijk in situ te liggen, de rest ziet er iets of wat verstoord uit. Dat dit geen standaard vloer is, spreekt voor zich. Er werden geen brandsporen op gevonden. Er werd ook nog gedacht aan een functie als fundering voor een haardwang maar hier bestaan verder geen aanwijzingen voor...

Figuur 3.3.5-54: laag 0438 met loopplaatje en 0459

Figuur 3.3.5-55: vloer 0459

Figuur 3.3.5-56:

Boven 0438 ligt laag 0437, eveneens met een looplaagje. Deze werd gelijkgesteld met laag 0277, een donkerbruine gevlekte laag lemig zand (9.51+TAW). Deze werd opgetekend op plan 8. Deze laag was onduidelijk omwille van slechte weersomstandigheden en de nog onervarenheid van de arbeiders in het opschonen van laagjes. Er was teveel van de bovenliggende laagjes op het vlak blijven liggen waardoor het beeld vertroebeld werd (plan 8 toont enkele van de bovenliggende laagjes). Nadat de bovenliggende laagjes (zie hieronder) uiteindelijk verwijderd waren, bleken er –in retrospectieve- nog sporen aanwezig te zijn die echter niet werden opgetekend, wel gefotografeerd. Het gaat om een kleine cirkelvormige kuil met zwarte vulling (houtschool? steenkool? metaalslak?). Mogelijk bevindt zich er daarnaast nog eentje maar dit is zeer onduidelijk. Nog onduidelijker is een klein stukje muur dat tegen 0270 lijkt te staan. Is dit het restant van een haardwang? Of een ander muurtje? Al deze sporen bevinden zich ten westen van laag 0269. Laag 0277 bevatte een munt uit de periode 1482-1496.

Figuur 3.3.5-57: sporen in laag 0277/0437

Aan de oostkant vinden we bovenop laag 0277 laag 0269 terug onder een puinlaag. Dit is een bruinigrijze leemlaag (9.54+TAW, zie plan 8) die lichtjes verzonken lijkt in laag 0277. De westgrens van laag 0269 is zeer scherp en ligt ongeveer in het midden van de kamer. Deze laag bevatte geen aardewerk.

Figuur 3.3.5-58: laag 0269 en vloer 0243

De voorzijde van het huis wordt dus eigenlijk in twee gedeeld: enerzijds een leemlaag in het oosten, en anderzijds een laag lemig zand met looplaagje in het westen, met mogelijk twee kuilen met houtskool en eventueel een haard (????). Was de ruimte in twee gedeeld?

Figuur 3.3.5-59: vloer 0243

In het westen ligt er bovenop laag 0277 een restant lichtbruin lemig zand (0279, gelijkgesteld met 0276, 9.51+TAW, zie plan 8 + F0276). In deze lagen bevond zich geen ceramiek. Hier bovenop bevond zich een klein stukje vloer, namelijk 0243 (9.52+TAW, zie plan 8), bestaande uit enkele bakstenen. De vloer zelf leek erg rommelig, maar na het verwijderen van de bakstenen leek het er sterk op dat het een vloer betrof in visgraatmotief. De indrukken van de bakstenen maten 17x8x4 cm. Een andere mogelijkheid is dat het een klein haardplaatsje betreft, er zijn echter geen sporen van brand aanwezig en ook in de rest van de ruimte liggen verspreide bakstenen. Boven dit spoor en boven 0269 lag een puinlaag, deze kan afkomstig geweest zijn van een uitgebroken vloer.....

Boven 0459 ligt leemlaagje 0245. Dit werd opgetekend en in de matrix benoemd als ouder dan 0243 (zie verder) maar duidelijk was dit niet. Het is wel jonger dan 0459.

Figuur 3.3.5-60: vloer 0243

Figuur 3.3.5-61: afdrukken van vloer 0243 in kalkmortel.

Tegen muur 0236 ligt een puinkuil met interface 0273 en vulling 0272. Deze kan mogelijk geïnterpreteerd worden als de afbraak van muur 0236 voor de bouw van een nieuwe muur, namelijk 0120. Deze vulling bevatte aardewerk uit de 16de of 17de eeuw.

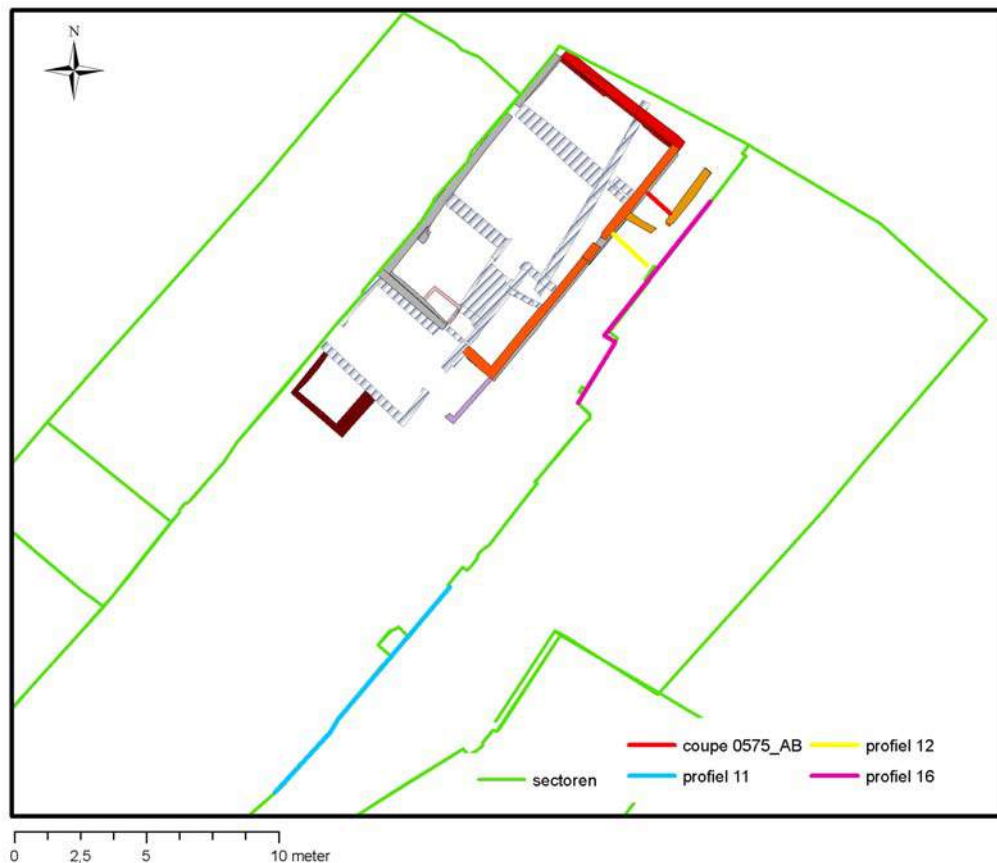
Figuur 3.3.5-62: puinvulling 0272

Het erf:

Naast het huis liggen muren 0688 en 0516. 0688 is een fundering in witte zandsteen (9.09+TAW), die een bovenbouw had in baksteen (profiel 18, 9.31+TAW is bewaarde hoogte). De muur zat ter hoogte van muur 0513 bijna volledig verborgen onder een latere goot, die de muur aan het zicht onttrok. Bij het verdiepen kwam de fundering tevoorschijn. Daarom werd tijdens de opgraving de link niet gelegd met muur 0516 (bewaarde hoogte 9.36), die wel zichtbaar was ter hoogte van 0513. Ondanks de verschillende funderingswijze wordt er voor gekozen om beide muren als één geheel te zien, omdat anders beide muren moeilijk te verklaren zijn. Op de hoogte waarop 0688 vrijgelegd werd kan men bovendien—in retrospectieve- op foto ten noorden van 0516 andere lagen zien dan ten zuiden ervan. We interpreteren deze als verstoorde vloerlagen. Enkel 0688 werd opgetekend (F0688).

Figuur 3.3.5-63: 0516 en 0688, gezien vanuit het zuiden

Figuur 3.3.5-64: lokalisatie profielen

De opeenvolging van de lagen tussen muur 0513 en goot 0532 kan van 8.90+TAW tot 9.49+TAW gevolgd worden in coupe AB- spoor 0575. Ter hoogte van 9.09 (de funderingshoogte van 0688) en tevens de funderingshoogte van 0513, zien we lagen 0647 en 0646. Het zijn waarschijnlijk deze lagen die we in fig. 3.3.6-60 zien. Daaronder ligt een mortelbandje en laag 0648. Erboven liggen lagen 0643, 0644, 0645. Het aardewerk uit deze lagen werden tezamen verzameld bij het zetten van de coupe en dateert uit de 14de of de 15de eeuw. Het gaat om leemlaagjes gemengd met puin. Hier bovenop, ter hoogte van het hoogst bewaarde punt van 0516 (plan 13) liggen lagen 0574 en 0575, dit zijn puinlagen, in 575 is ook verbrand materiaal aanwezig. 0574 bevat een weinig aardewerk uit de 14de, 15de of 16de eeuw. We interpreteren de onderste lagen als verstoorde gebruikslagen, de bovenste als afbraaklagen.

Figuur 3.3.5-65: coupe 0575-AB gezien vanuit het noorden

Achter het huis bevond zich een beerput met muren 0731 en gewelf 0732. De vulling (0733) bestond uit puin gemengd met de restanten van de oorspronkelijke beervulling. De vondsten uit deze vulling zijn te dateren in de 16de eeuw (16A?). De beerput is dus buiten gebruik gesteld in de eerste helft van de 16de eeuw, het is onduidelijk vanaf wanneer deze in gebruik was. Hij kan zowel gebouwd zijn in de 14de als in de 15de eeuw. Van een 15de-eeuwse gebruiksfase kunnen we vrij zeker zijn, gezien de afbraak in 16A, van een 14de-eeuwse fase echter niet. Vandaar de keuze om de structuur aan het 15de-eeuwse grondplan toe te voegen. Mogelijk is hij echter ouder.

De beerputvulling wordt doorsneden door de funderingssleuf van keldermuur 0513 B (interface 0741 met vulling 0742).

De rest van het erf:

Hier kunnen volgende profielen besproken worden: profiel 12, profiel 16, profiel 11.

Figuur 3.3.5-66: laag 0711 ten zuidwesten van de blauwe lijn betreffende niveau niet vrijgelegd!

Laag 0711 dateert, zoals hiervoor besproken, waarschijnlijk uit de 15de eeuw. Het is een laag donkergrijs lemig zand met wat baksteen- en mortelbrokjes. In profiel 16 is te zien dat de bovenzijde van deze laag op ca 9.06+TAW ligt, dit is net iets dieper dan de versnijdingshoogte van muur 0513. In profiel 11 ligt het op 9.15+TAW. We kunnen de bovenzijde van deze laag beschouwen als het loopvlak van het erf behorend bij muur 0513. In profiel 12 ligt er op dezelfde hoogte een pakket bruin zand met baksteen- en mortelresten. Van deze laag werd toen gedacht dat het een vermenging was van laag 0648 tem 0643, maar we hebben net besproken dat deze lagen binnen constructie 0688-0516 lagen. Het dikke pakket heeft bijgevolg geen spoornummer, er kan gedacht worden aan een ophogingspakket gelijkaardig aan 0711. Net zoals 0711 is dit pakket voorafgegaan door een interface (uitgraving).

Figuur 3.3.5-67: profiel 16 aan de rechterzijde, profiel 12 recht voor.

Figuur 3.3.5-68: profiel 12

Figuur 3.3.5-69: noordzijde van profiel 11

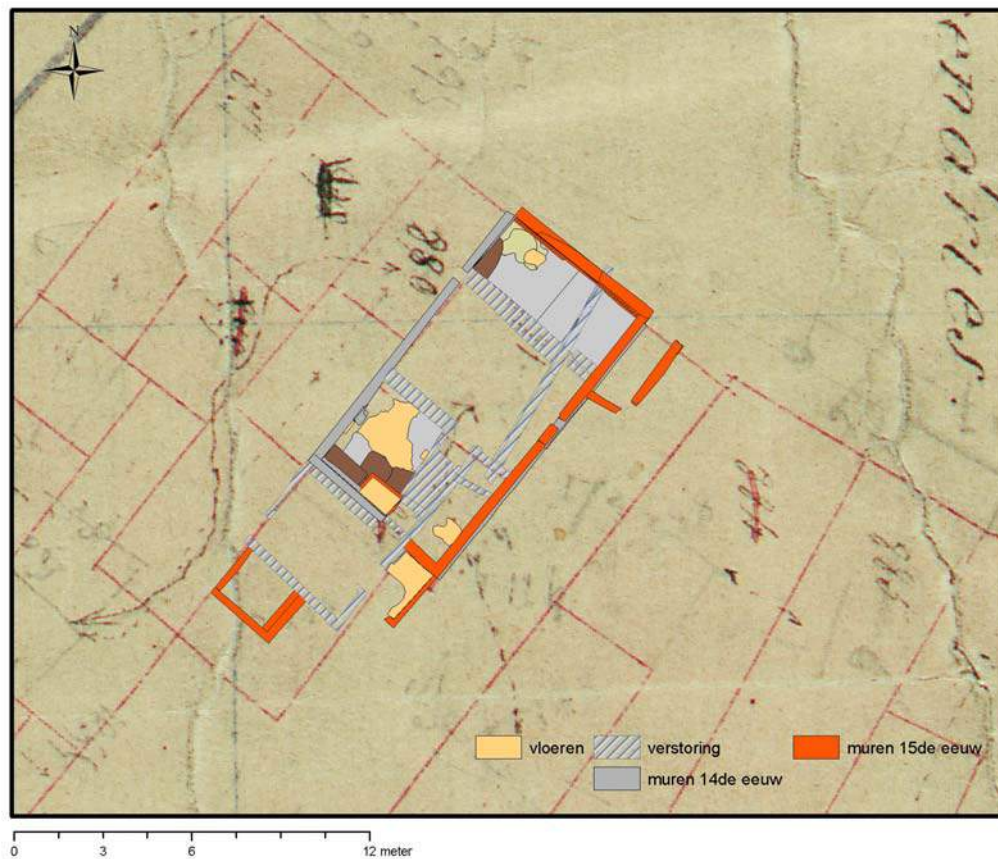
Over het ganse erf worden daarna dunne puinlagen gevormd die gedeeltelijk blootgelegd werden tijdens de opgraving. Ten oosten van het huis zijn dat lagen 0543, 0544, 0573, die gelijkaardig zijn aan de hierboven besproken lagen 0574 en 0575, (plan 13, ca. 9.46+TAW), alle bestaande uit donkergrijs gevlekt zand met veel baksteenresten, mortelbrokjes en houtskoolspikkels. De datering van deze lagen is onduidelijk, 0573 en 0574 lijken materiaal te bevatten uit de 14de of 15de eeuw, terwijl 0544 enkele scherven lijkt te bevatten uit de 18de eeuw. Ten zuidwesten van het huis vinden we 0691, met ongeveer hetzelfde uitzicht (plan 17, 9.06+TAW). Deze laag bevatte geen aardewerk. Mogelijk kunnen we deze puinlagen interpreteren als de afbraak van een aantal muren uit de voorgaande fase, zoals ook lagen 0574 en 0575.

Op plan 13 zijn deze puinlagen zijn ingetekend alsof ze over muur 0712 lopen. Op de foto kunnen we echter vaststellen dat er een anderskleurige laag te onderscheiden valt binnen deze puinlaag die overeen lijkt te stemmen met de aanwezigheid van muur 0712 eronder. Het is dus eventueel mogelijk dat 0712 er nog stond toen de puinlagen gevormd werden, en dat 0712 pas in een later stadium afgebroken werd, waardoor een nieuwe puinlaag ontstond binnen en vlak naast 0712. Dit kan ook het grote verschil in datering verklaren tussen 0544 en de andere puinlagen. Scherven die ingezameld werden als behorend tot 0544 kunnen in feite behoord hebben tot deze nieuwe puinlaag zonder apart spoornummer...

Figuur 3.3.5-70: laag 0544 met verkleuring binnen de witte stippellijn (groene lijnen: latere verstoring)

Gebouwtje met muur 0712 en vloer 0764 is moeilijk te dateren. Het is een in de grond verzonken constructie, en de laag waarin het zich bevindt is laag 0711. Het is in ieder geval even oud of jonger dan laag 0711. 0712 is gemetseld tegen 0458 (14de eeuw), hoe de relatie was met 0513 is moeilijk vast te stellen aangezien 0513 al afgebroken was toen 0712 vrijgelegd werd. 0513 heeft echter zandstenen hoekblokken op de plaats waar de aansluiting met 0712 zou zitten, 0712 is dus waarschijnlijk jonger dan 0513. Het is wel ouder dan de kelder die in de postmiddeleeuwse periode in het huis gebouwd is. Vandaar dat we deze constructie in de 15de eeuw plaatsen, hoewel deze datering zeer onzeker is... Het is ook plausibel dat deze constructie in de postmiddeleeuwen gebouwd werd, tezamen met een nieuwe beerput (zij liggen in elkaars verlengde), voorafgaand aan de kelder. De vloer (0764, 8.84+TAW) bestaat uit bakstenen van 15x8,5cm, gemetseld in halfsteens verband. Over deze vloer ligt een dun laagje grijze metselspecie, maar deze is in verband te brengen met muur 0513 C (zie verder).

Figuur 3.3.5-71: 15de-eeuws grondplan versus primitief kadaster 1824 (detail). De uitbouw naar het zuiden heeft een onzekere datering en werd mogelijk pas in de postmiddeleeuwse periode gebouwd.

Figuur 3.3.5-72: 15de-eeuws grondplan versus primitief kadaster (1824) in ruimere omgeving.

Besluit 15de eeuw werkput 2:

Tijdens de 15de eeuw wordt een deel van het huis vernieuwd, namelijk de voorgevel, oostgevel en een stukje van de achtergevel. De zijgevel aan de westzijde blijft in gebruik. Mogelijk was de westelijke gevel een muur die gemeenschappelijk was met het huis ernaast en die om die reden niet kon vervangen worden, terwijl de oostkant duidelijk vrij lag.... Of misschien werd er enkel geïnvesteerd in de delen van het huis die vanuit het eigen erf zichtbaar waren? Een andere belangrijke factor kan geweest zijn dat de haard ingebouwd zat in de westelijke gevel... Het huis blijft de dezelfde afmetingen behouden (11.25 diep x 6m breed), afgezien van enkele kleine bijvoegsels.

Het huis kent duidelijk een tweeledige structuur, met een haard en tegelvloeren in het zuiden (woonruimte?) en lemen vloeren tegen de rooilijn aan. Door de grote hoeveelheid onafgewerkte koperen speldjes die in de noordelijke ruimte gevonden werden in combinatie met de lemen vloer en de kuilen met haardafval (?) zou eventueel gedacht kunnen worden aan een speldenmaker.... De kamer aan de rooilijn was dan misschien wel een werkplaats en/of een winkel... Natuurlijk zouden de speldjes ook van een andere (economische of huishoudelijke) activiteit afkomstig kunnen zijn. In de vloeren van de noordelijke kamer zelf is nog een scheidingslijn aanwezig in het midden van de kamer. Aan het einde van de 15de eeuw werd misschien nog een baksteenvloer in visgraatmotief aangelegd in de voorste kamer, maar dit is onduidelijk wegens de slechte bewaringstoestand van de sporen.

Aan de rooilijn, tegen de oostelijke zijgevel aan, wordt bovendien een klein bijgebouwtje opgetrokken. De functie hiervan is onduidelijk. Was het een inkomhal voor de voorste

kamer? Of een soort traphal naar een bovenliggende verdieping (weliswaar verwacht men dan eerder een ronde constructie voor een wenteltrap)?

Tegen de achtergevel aan wordt ook nog een klein gebouwtje opgericht met een verzonken vloer. De functie ervan is onduidelijk. Ook de datering is hoogst onzeker, mogelijk werd deze constructie pas in de postmiddeleeuwse periode gebouwd.

De achterste kamer heeft binnenshuis, afgezien van een haard en tegelvloeren, ook nog een kleine verzonken gemetselde constructie, een soort 'bakje' met een tegelvloer. Ook op andere opgravingen was dit aanwezig in de huizen. De functie is voorlopig nog onduidelijk, er werden in ieder geval geen brandsporen aangetroffen.

Op het erf lag een beerput, vermoedelijk vierkant van vorm maar deels vernietigd door de latere kelderaanleg. Jammer genoeg was ook de inhoud van de beerput verstoord.

De rest van het erf-voor zover dit wat betreft deze periode onderzocht werd- was leeg. De perceelsgrenzen op het erf zijn onduidelijk. Mogelijk leveren de aangrenzende werkputten hierover nog meer informatie....

Aan het einde van de 15de eeuw wordt er heel wat afgebroken, waaronder het kleine bijgebouwtje aan de straatzijde. Ook de haard raakt in onbruik en er spreiden zich puinlagen uit binnenshuis en over het erf. De beerput wordt gedempt.

De 15de eeuw bevond zich grofweg tussen 9.15 en 9.50+TAW (ca van -60cm tot -1m onder maaiveld). Dit verschilt plaatselijk.

3.3.5.2 Werkput 3

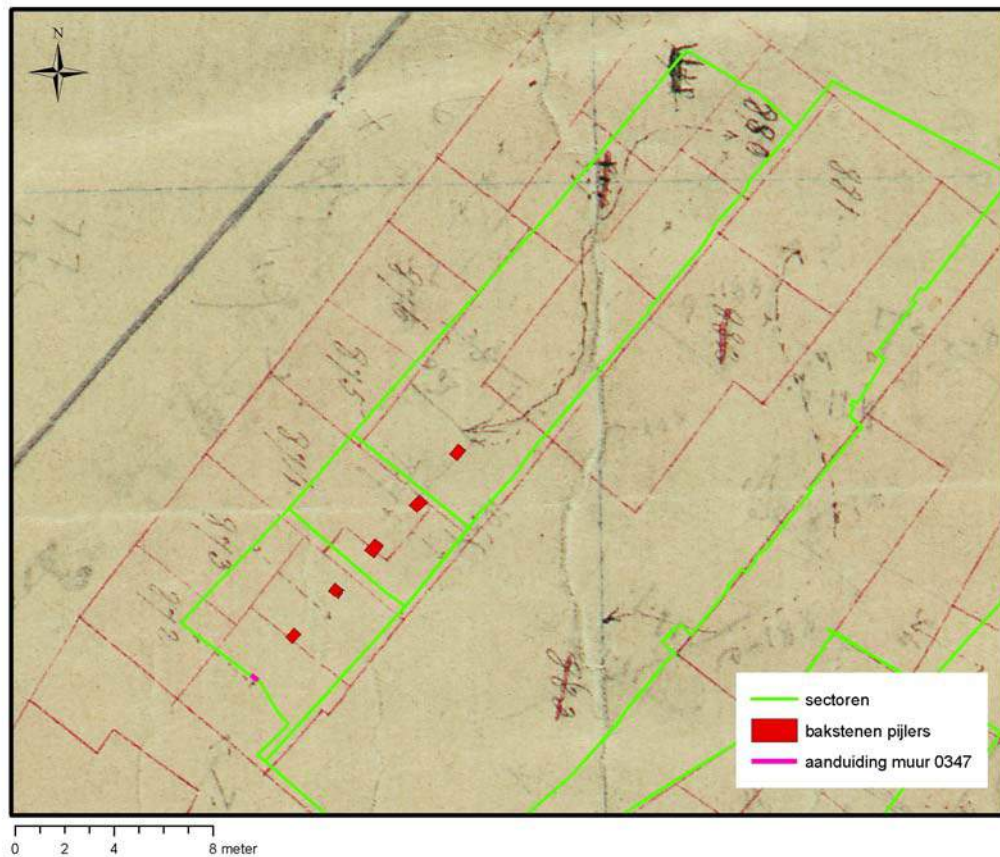
In werkput 3 zijn de sporen uit de middeleeuwen erg onduidelijk omwille van de zware verstoring uit de 20ste eeuw. We verwijzen hiervoor naar het volgende hoofdstuk over de postmiddeleeuwse periode

3.3.5.3 Werkput 1

Bij het onderzoek naar het onderste niveau werd op een tussenniveau nog een rij bakstenen pijlers blootgelegd. Aangezien er geen tijd voorzien was voor een extra niveau, werden deze pijlers grof opgemeten aan de hand van één pijler die reeds op niveau drie zichtbaar was en opgemeten aan de hand van het grid, en ten opzichte van muur 60, die werkput 1 afscheidt van werkput 2. Er bestaat dus geen getekend plan van de pijlers. Ze zijn wel op basis van de opmetingen weergegeven in Arcview. Dezelfde dag heeft de kraan de pijlers verwijderd en een sleufje gegraven om het onderste niveau, voor zover mogelijk, te onderzoeken.

Figuur 3.3.5-73: algemeen zicht op de pijlers

Figuur3.3.5-74: de bakstenen pijlers geprojecteerd op het primitief kadasterplan (1824)

De pijlers kwamen dus tevoorschijn op het vierde niveau. Dit is het niveau waarop laag 0425 ligt (zie hoofdstuk oudste sporen). Dit is een grijze laag lemig zand die gelijkgesteld kan worden met laag 0325, een spoornummer dat eerder al was toegekend. De pijlers (0326, 0347, 0348, 0349, 0350 en 0351) liggen min of meer op één lijn, en zijn alle gemetseld in baksteen van 18x8.5x5 cm of bakstenen van 9 cm breed en 4 cm dik, voor zover deze opgemeten konden worden. De meeste meten ca 40x60cm, met variaties. De pijlers zijn vrij diep, zoals te zien is op foto.

Figuur 3.3.5-75: pijler 0326 in profiel

Tussen de pijlers lag een kuil met interface 0353 en verschillende lagen als vulling. 0352 is de bovenste laag en bevat veel steenkool en metaalslak. Erbovenop bevinden zich nog puinresten (afkomstig van de laag die bovenop de kuilvulling ligt?), oa zandstenen architectuurfragmenten. Ook onderaan de kuil bevinden zich steenkool en puinresten.

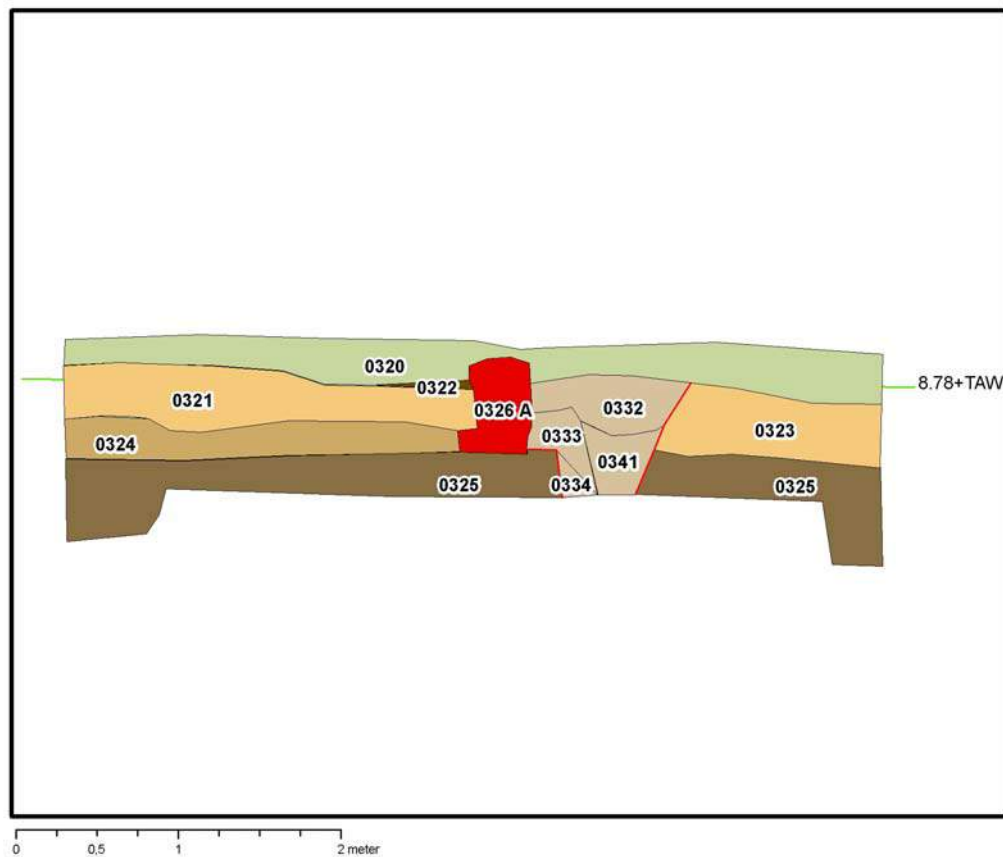

Figuur 3.3.5-76: kuil met vulling 0352 in grondvlak

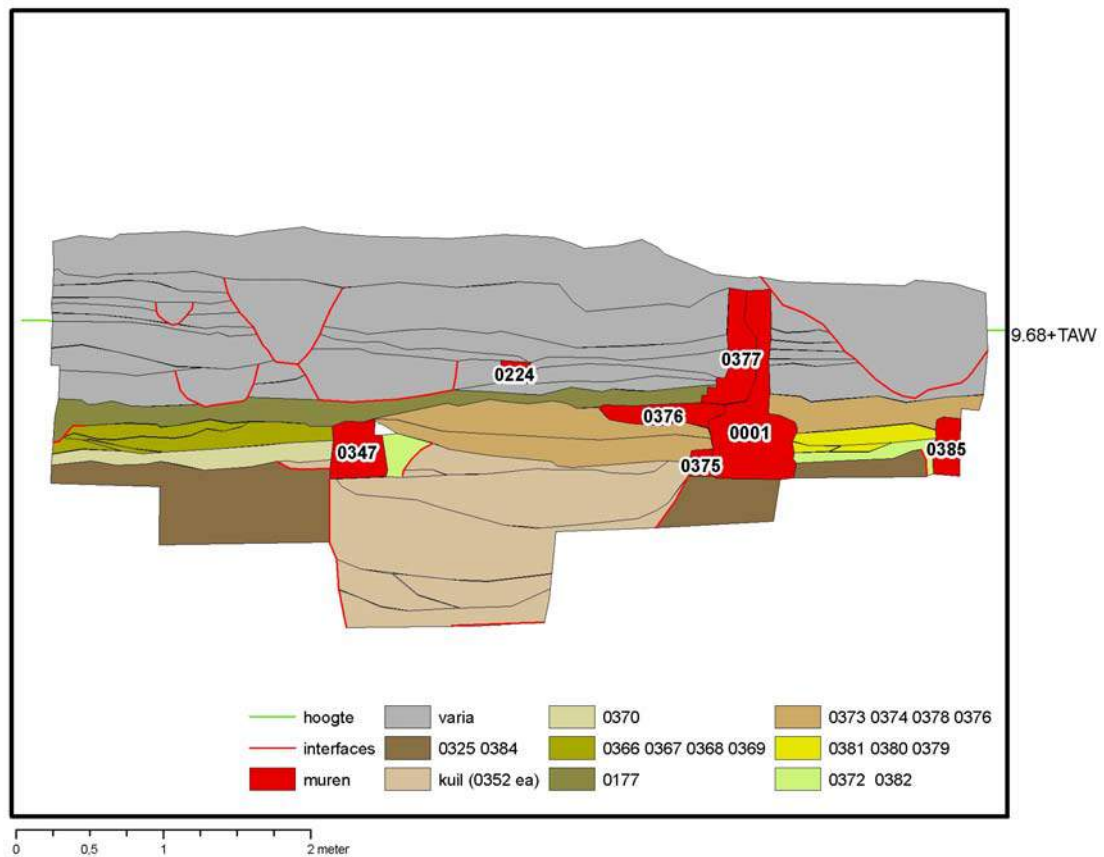
Figuur 3.3.5-77: de kuil in doorsnede

De pijlers zijn zichtbaar in verschillende profieltekeningen, namelijk profiel 2, profiel 2bis en profiel 7. De pijlers zijn in ieder geval jonger dan laag 0325.

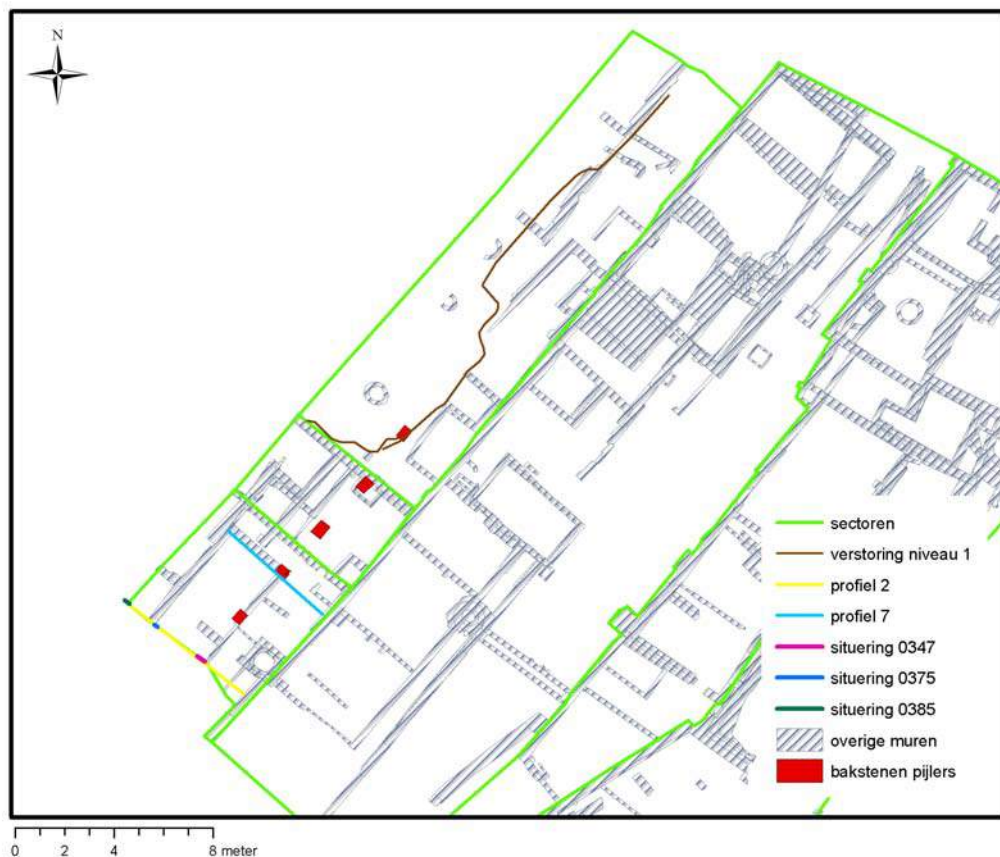
Figuur 3.3.5-78: profiel 7

Profiel 7 werd gegraven vanuit niveau 3 om een zicht te krijgen op de onderliggende lagen. Pijler 0326A wordt volgens profiel 7 afgedekt door laag 0320, een donkerbruin - rode puinlaag. Tegen 0326A aan liggen lagen 0321, een vrij homogene donkerbruine laag lemig zand met wat baksteen, mortel en houtskoolbrokjes en 0322, een lens met metaalslakken of steenkool. 0324 ligt gelijk met de onderkant van de pijler, 0325 ligt onder de pijler. Aan de andere zijde ligt een kuilvulling met lagen 0334, 0333, 0341 en 0332. Op dezelfde hoogte als 0321 ligt daar 0323, vermoedelijk dezelfde laag. Wat de datering betreft: aangezien deze zone niet stratigrafisch opgegraven is, hebben we enkel dateringen van de gemengde categorie 0320 tem 0334, die zowel maaslands witbakkend aardewerk bevat als 2 fragmenten majolica. Er bevond zich voornamelijk rood aardewerk in deze sporen, dat lijkt te verwijzen naar de 15de eeuw. In het algemeen kunnen we deze sporen tezamen dateren tussen 11-14A en de 16de eeuw. We gaan ervan uit dat de jongste ceramiek in de bovenste laag aanwezig was (hoewel we dat niet met zekerheid kunnen zeggen) en dat de pijlers dus afgebroken werden in de 16de eeuw. Deze pijlers dateren dus vermoedelijk uit de middeleeuwen.

Figuur 3.3.5-79: profiel 2

Pijler 0347 is zichtbaar in profiel 2 op 9.23+TAW. De pijler staat bovenop kuilvulling 0352. Kuil met interface 0371 en vulling 0372 zou eventueel een aanlegsleuf kunnen zijn voor de pijler. Lagen 0373 en 0374 lijken jonger te zijn dan de pijler. Aan de andere zijde liggen 0367 en 0366, 0368 en 0369 tegen de pijler, dit zijn puinlagen. Indien we 0371 als aanlegsleuf beschouwen, dan is laag 0370 gezien de hoogte ervan ouder dan pijler 0347. 0370 is een laag mortel, die afkomstig zou kunnen zijn van de bouw van de constructie. We hebben enkel dateringsgegevens voor laag 0366, waarvan de schaarse ceramiek uit de 16de eeuw afkomstig lijkt te zijn...

Figuur 3.3.5-80: situering bakstenen pijlers t.o.v. de overige muren

In profiel 2 vinden we nog twee andere stukken muur die mogelijk als pijlers kunnen geïnterpreteerd worden: 0375 en 0385. 0375 is gemetseld met lichtgele kalkmortel en heeft bakstenen van 17x8x4cm. De bewaarde hoogte is 8.88+TAW. Laag 0374 dekt ook deze pijler af. Muur 0385 bestaat uit baksteen, zandsteen en enkele tegels (recuperatiematerialen) waarvan de afmetingen niet konden genoteerd worden. De muur is gemetseld met lichtgele kalkmortel. De bewaarde hoogte is 9.08+TAW. De muur wordt afgedekt door laag 0378. Lagen 0380, 0379 en 0391 lijken ertegen te liggen. Interface 0383 met vulling 0382 kan mogelijk geïnterpreteerd worden als een funderingssleuf. Hier zijn geen dateringsgegevens voor beschikbaar. 0347 en 0385 lijken een versnijding te hebben, dit ligt bij beide ongeveer op hoogte 8.88+TAW.

Figuur 3.3.5-81: pijler 0375 en 0385 in profiel 2

Het is mogelijk dat deze drie pijlers tot éénzelfde constructie behoren. Het feit dat er slechts één rij pijlers in het grondvlak werd teruggevonden, kan verklaard worden vanuit het feit dat de tweede rij (op een lijn met 0375) zich zou bevinden onder de latere muren, waardoor de pijlers mogelijk geïntegreerd werden in de fundering van deze muren en niet meer herkenbaar waren. De derde rij, op een lijn met 0385 zou zich grotendeels achter het profiel bevinden. Het is dus in principe mogelijk dat er meerdere rijen pijlers geweest zijn, dit wordt niet tegengesproken door de sporen in het vlak maar het kan ook niet positief bevestigd worden. Zelfs indien 0375 en 0385 pijlers zijn die tot dezelfde constructie behoren als 0347 en de andere, kunnen zij ook een enkele lijn vormen met een hoek naar het westen

De interpretatie van deze pijlers is onduidelijk. Indien het slechts één rij pijlers betreft, kan het mogelijk gaan om een erfscheiding tussen een erf in werkput 1 en dat van werkput 2. Het zou eventueel om een muur op grondbogen kunnen gaan. Indien het meerdere rijen pijlers betreft, zou eventueel gedacht kunnen worden aan een schuur of een vergelijkbare constructie.

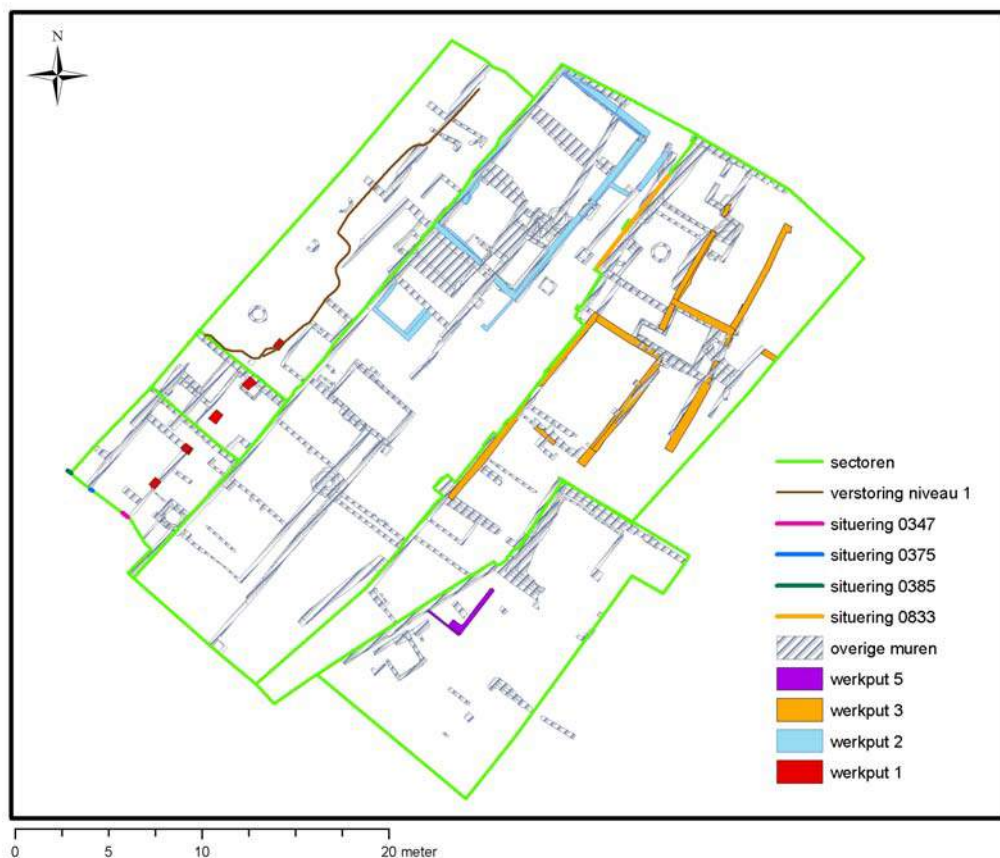
3.3.4.4 Werkput 4

Werkput 4 wordt na afvallagen 1087 en 1107 (ca 1300) overdekt met een aantal puinige laagjes (zie 3.3.4-werkput 4). Hier wordt niet verder op ingegaan.

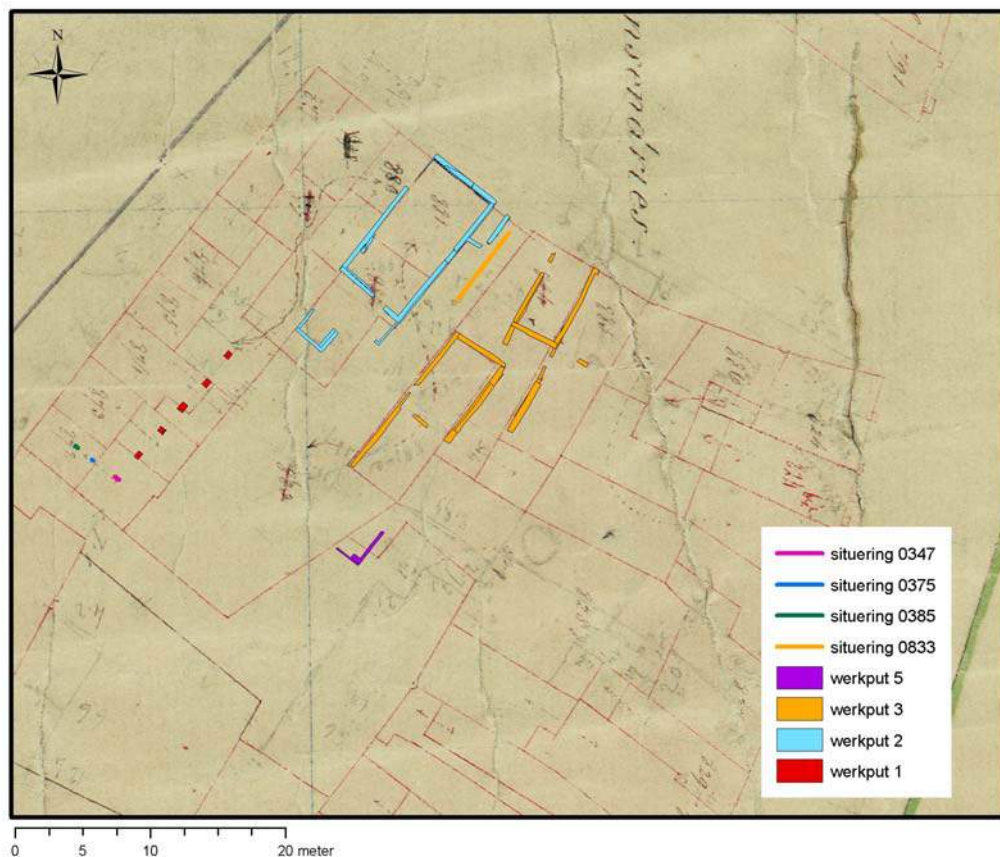
3.3.4.5 Werkput 5

In werkput 5 bevond zich één spoor dat mogelijk in de middeleeuwen gedateerd kan worden, spoor 1508A en 1508B. Voor een omschrijving en de argumentatie voor een datering in de middeleeuwen, zie hoofdstuk 3.3.6-werkput 5.

3.3.4.6 Baksteenbouw middeleeuwen: conclusie

Figuur 3.3.6-1: overzicht van middeleeuwse muren (werkputten 1, 3 en 5 datering onzeker)

Figuur 3.3.6-2: overzicht muren van middeleeuwse muren op het primitief kadaster (1824)

In de loop van de 14de eeuw (midden 14de eeuw?) wordt het eerste bakstenen huis gebouwd in werkput 2 . De tweedeling in de vloeren suggereert een opdeling van het huis in twee kamers. In de achterste kamer van het huis bevindt zich een gemetselde haard. De rest van het erf kon voor wat deze periode betreft nauwelijks onderzocht worden. Tijdens de 15de eeuw wordt een deel van het huis vernieuwd. Het huis kent duidelijk een tweeledige structuur, met een haard en tegelvloeren in het zuiden (woonruimte?) en lemen vloeren tegen de rooilijn aan. Er worden kleine bijgebouwtjes tegen het originele volume aangebouwd. De rest van het erf- voor zover dit wat betreft deze periode onderzocht werd- was leeg afgezien van een beerput.

De perceelsgrenzen op het erf zijn onduidelijk. De bakstenen pijlers die in werkput 1 aangetroffen werden en vermoedelijk uit de middeleeuwen dateren, vormen mogelijk de fundering van een scheidingsmuur tussen het huis in werkput 2 en mogelijke gebouwen ten westen daarvan. Het kan echter ook om funderingen van een groter gebouw gaan.

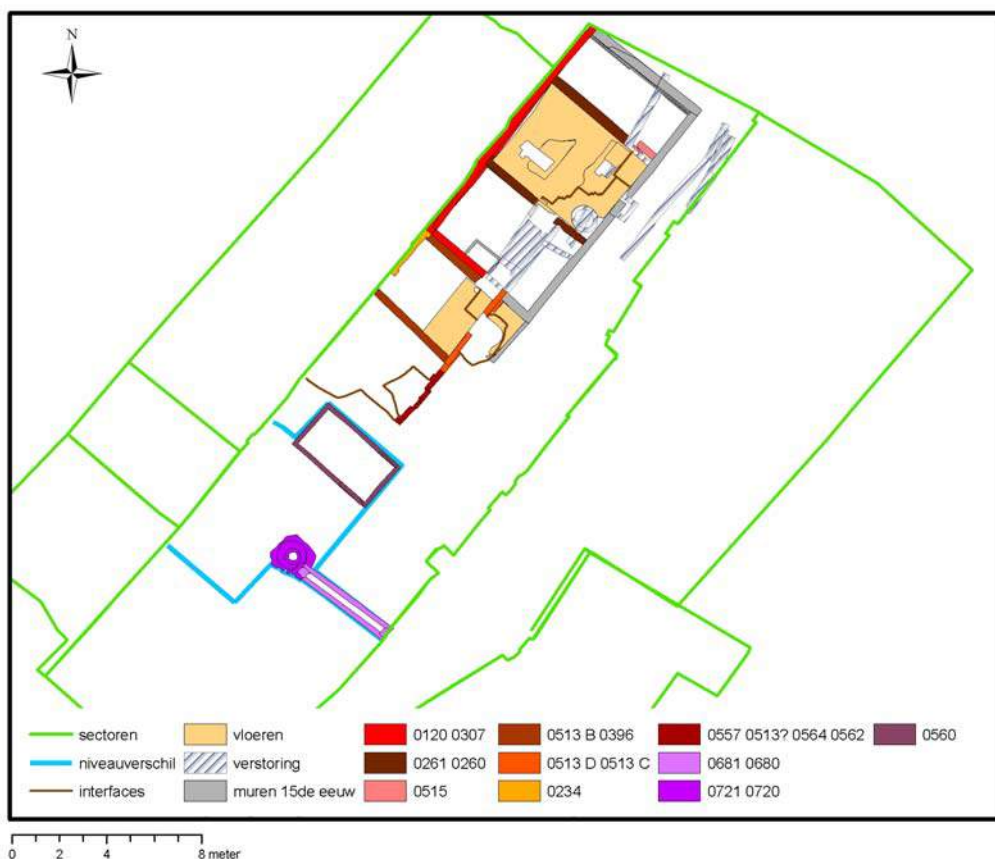
In het oosten (werkput 3) is de situatie erg onduidelijk omwille van verstoringen uit de 20ste eeuw. Hier bevindt het eerste bakstenen huis zich vermoedelijk een stuk achter de rooilijn. De rooilijn raakt echter ook volgebouwd, en het huis aan de rooilijn past zich aan aan de oriëntatie van het huis in werkput 2. Wie eigenaar is van het achterhuis in werkput 3, is onduidelijk. Ook de algemene datering van de muren in werkput 3 is onduidelijk. In werkput 5 bevindt zich maar 1 structuur die mogelijk uit de middeleeuwen dateert. Het volgt de oriëntatie van het achterhuis van werkput 3.

Aan het einde van de 15de eeuw spreiden zich puinlagen uit binnenshuis en over het erf van werkput 2. De beerput wordt gedempt.

3.3.6 Baksteenbouw post-middeleeuwen

3.3.6.1 Werkput 2

De 16de eeuw-18de eeuw

Figuur 3.3.5-84: overzicht muren 16de-18de eeuw. (niveau is ten zuiden van muur 0721/0720 niet vrijgelegd)

De muren:

Tijdens de 16de tem de 18de eeuw verandert er het een en ander op het erf.

Muur met haard 0235/0309/0236 wordt afgebroken en vervangen door muur 0120. Deze muur vormt de westelijke gevel van het huis. De muur heeft bakstenen van 20x8cm en is gemetseld in een kruisverband met lichtgele kalkmortel. Er zijn ook enkele kleinere bakstenen in verwerkt van 16x7cm.

De bewaarde hoogte is 10.06+TAW. De versnijding wordt gevormd door afgebroken muur 0235/0309/0236 (ca 9.62+TAW). Muur 0120 is in verband gemetseld met muur 0307, die bovenop afgebroken muur 0458 staat. Muur 0307 is de nieuwe achtergevel en heeft bakstenen van 18x8x4cm. De muur is gemetseld in een donkergele kalkmortel. De bewaarde hoogte is 9.83+TAW.

Of muur 0513 verbouwd werd, was onmogelijk vast te stellen gezien de verstoring van het postmiddeleeuws niveau door muur 0127 op deze plaats. 0513 kan in gebruik gebleven zijn tot aan de bouw van muur 0127 of kan een herbouwfase gekend hebben die met de bouw van muur 0127 afgebroken werd. Het is dus onduidelijk hoe de oostelijke zijgevel er tijdens deze periode uitzag.

Figuur 3.3.5-85: muren 0307 en 0120, gezien vanuit het noorden

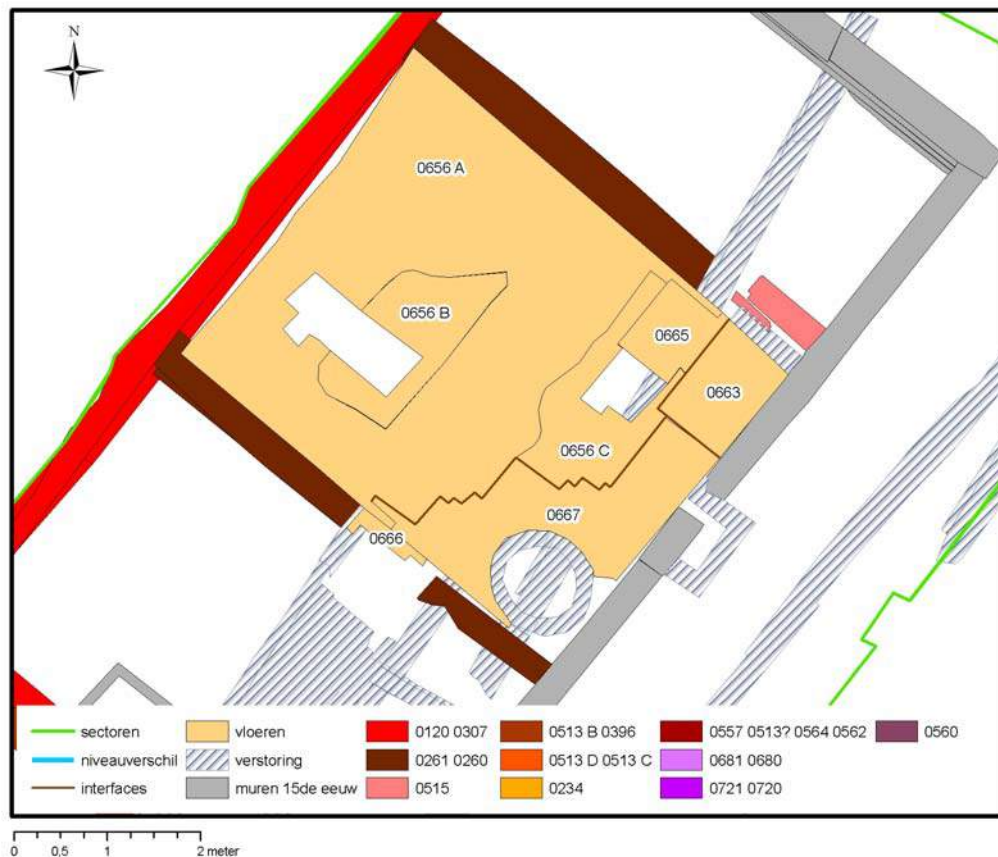
Muren 0260, 0261 en 0262 vormen samen een kelder met een gewelf. Muur 0261 heeft bakstenen van 17x8x4cm en gemetseld in een donkergele kalkmortel in een onduidelijk verband. Muur 0260 is de tweede keldermuur, gemetseld met een donkergele kalkmortel, de baksteenformaten waren onduidelijk en leken variërend. De muur werd in het oosten doorbroken voor een latere aanpassing. Gewelf 0262 is nog aan beide zijden van de kelder zichtbaar en bestaat uit bakstenen van 18x8x4 cm, gemetseld met een donkergele kalkmortel. Het gewelf was reeds neergeslagen toen het blootgelegd werd, vermoedelijk te wijten aan de bouw van muur 0127 in een volgende fase. Het hoogste punt van het gewelf zal oorspronkelijk op ca 9.71+TAW gelegen hebben, te oordelen naar de witte pleisterlaag die nog zichtbaar is op muur 0120 en die de boog van het gewelf volgde. Muur 0261 is tegen muur 0513 aangebouwd, gewelf 0262 ligt op dezelfde hoogte van muur 0120, het was echter moeilijk vast te stellen of het gewelf al dan niet gelijktijdig gemetseld was met muur 0120.

Figuur 3.3.5-86: muren 0120, 0261 en gewelf 0262, gezien vanuit het noordoosten

Figuur 3.3.5-87: kelder met muren 0260, 0261 en gewelf 0262, gezien vanuit het oosten

Figuur 3.3.5-88: detail kelder

De keldervloer (plan 16, ca 7.86+TAW) bestaat uit baksteen. Vloer 0656A, vermoedelijk de originele vloer, bestaat uit rode baksteen (verschillende lengte oa 16.5cm, 16cm, 17cm, breedte 7.5cm) in een 1/3 verband. Er is een patroon aanwezig van zwarte bakstenen in het midden van de kelder. Aan de zijkanten is er een afboording aanwezig (bakstenen van 17x8cm). 0656B en C zijn vermoedelijk herstelling van deze vloer, in 0656B is het patroon in zwarte bakstenen opnieuw gelegd maar niet helemaal correct. Bij 0665 liggen de bakstenen in de andere richting, met een eigen afboording (bakstenen van verschillende lengte, waaronder 17,5cm en 18cm). Vloer 0663 heeft bakstenen van 18x9x4.5cm met een paars-rode kleur en een eigen afboording. Ze zijn eveneens gelegd in een 1/3 verband. Vermoedelijk is dit een latere toevoeging. 0667 heeft bakstenen van 18x8x4cm. Zij zijn duidelijk gelegd rond de waterput die in de hoek van de kelder aanwezig is en vermoedelijk een latere toevoeging. Zij zijn verzakt omwille van de inklinking van de opvulling van de aanlegtrechter van de waterput.

Figuur 3.3.5-89: keldervloer, gezien vanuit het westen

De toegang tot de kelder lag oorspronkelijk vermoedelijk in de noordoostelijke hoek. Hier ligt muur 0515 (plan 13, bewaarde hoogte 9.39+TAW), met bakstenen van 17x8x4.5cm, gemetseld in een donkergele kalkmortel in een onduidelijk verband. Deze muur kan geïnterpreteerd worden als een keldergat. Een trap werd hier niet aangetroffen, misschien ging het om een houten ladder? Het afwijkende patroon van de vloer in de noordoostelijke hoek, met een eigen afboording, kan mogelijk te maken hebben met de aanwezigheid van een trap. Later zal dit trapgat dichtgemetseld worden en een nieuwe toegang voorzien worden (zie verder).

Muren 0396 en 0513 B en gewelf 0388 vormen een tweede kelder. Muur 0396 heeft bakstenen van 16x7x4cm en is gemetseld in een lichtgele kalkmortel. De muur werd in een latere fase doorbroken. Muur 0513 B heeft bakstenen van 16.5x7 cm en is gemetseld in een kruisverband met lichtgele kalkmortel. Gewelf 0388 was nog intact toen het vrijgelegd werd. Het heeft bakstenen van 17x7x4.5cm en is gemetseld met een donkergele kalkmortel. De bovenste rij bakstenen in het gewelf is taps (breedte bovenaan 7cm, breedte onderaan 4cm) en tussen deze bakstenen en de rest bevindt zich nog wat leisteen. De bewaarde hoogte is 9.68+TAW. Het gewelf werd in een latere fase doorbroken.

Figuur 3.3.5-90: keldermuur 0396 en gewelf 0388. De zuidelijke helft van de kelder is nog niet vrijgelegd.

De achterzijde van de kelder, muur 0513 B, is doorheen de gedempte vulling van de middeleeuwse beerput gebouwd. Een smalle aanleg sleuf, interface 0741 met vulling 0742 is hiervan het resultaat.

Aangezien deze kelder een nieuwe constructie was, en niet tussen bestaande muren ingezet werd, had hij ook een westelijke en oostelijke afsluiting nodig. In het oosten is dit muur 0513 D. Hiervan werden geen baksteenformaten genoteerd omdat oorspronkelijk gedacht werd dat dit een voortzetting was van muur 0513. In een latere fase wordt deze muur doorbroken.

Figuur 3.3.5-91: muren 0513, 0513D en 0520

Muur 0513 D is jonger dan vloertje 0764. Op de foto is duidelijk te zien dat de bouw van de muur het vloertje verstoord heeft (het trapgat aan de linkerzijde, 0520, is van jongere datum). Vreemd genoeg lijkt er daarna een herstelling plaatsgevonden te hebben met wat baksteen en kalkmortel, waarna het geheel bestreken werd met een grijze mortel. Het is diezelfde mortel die zich ook over de bakstenen uitspreidt.

Figuur 3.3.5-92: muren 0513C, 0513D en vloer 0764

Figuur 3.3.5-93: 0513 C en vloer 0764

In het westen zijn dit muren 0277 en 0237 (zie hierboven 3.3.5-26 voor situering 0237). Deze muren zijn aan de buitenzijde (werkput 1) slordig gemetseld maar aan binnenzijde zijn zij verzorgder afgewerkt. Het is onduidelijk of het een voorzetmuur is of een voorste rij bakstenen van muren 0237/0277. zie figuur 3.3.6-34. Hierboven op staat muur 0234 (zie plan 11, bewaarde hoogte 10.10+TAW), met bakstenen van variërende lengte, gemetseld in een kruisverband met donkergele kalkmortel. Dit lijkt de bovengrondse muur te zijn van de kamer bovenop de kelder, en dus een voortzetting van muur 0120?

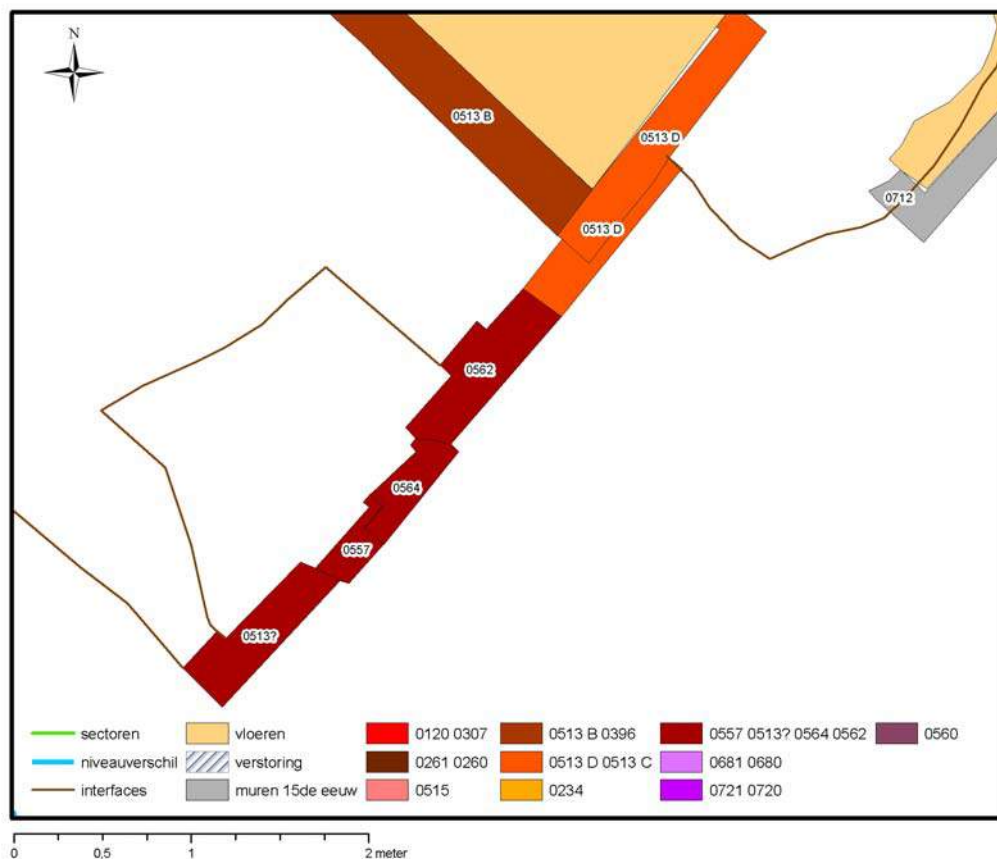
Figuur3.3.5-94: muren 0513 B en 0237/0277, gezien vanuit het zuiden

Keldervloer: De kelder werd door de kraan leeg geschept om de vloer te kunnen bestuderen. Aangezien de westelijke keldermuur door druk van de grond in werkput 1, die hoog opgestapeld lag, begon te scheuren, werd het onveilig geacht om nog in de kelder af te dalen. In plaats daarvan werd bij het openleggen van het onderste niveau (moederbodem) de keldervloer behouden en op dat niveau opgekuist (voor zover hij vrijgelegd was) en opgetekend. Keldervloer 1015 (plan 30, 7.62+TAW) heeft rode bakstenen van 17.5x7.5cm, gelegd in een halfsteens verband. De vloer heeft een veegpot, spoor 1016. Dit is een dikwandige kom in rood aardewerk, vermoedelijk uit de 16de, 17de of 18de eeuw. De vloer kent- voor zover vrijgelegd- slechts één herstelling, namelijk 1017 in de noordoostelijke hoek (bakstenen van variërende lengte en onduidelijk patroon).

Figuur 3.3.5-95: keldervloer op niveau 4

Waar de oorspronkelijke toegang tot de kelder lag, is onduidelijk. Noch in de muren, noch in de vloer zijn hiervoor duidelijke aanwijzingen. Misschien heeft het bewaren en de lichte herstelling van muur 0712 met vloer 0764 iets te maken met een toegang tot de kelder? Werd dit gebouwtje deels gerecupereerd als trapgat?

Figuur 3.3.5-96: detail achterbouw

Het huis lijkt bovendien uitgebreid te worden naar het zuiden. Muur 0562 (bewaarde hoogte 9.49+TAW, zie plan 15) heeft bakstenen van 16x7.5x4.5cm en is gemetseld met een lichtgele kalkmortel in een kruisverband.

0562 loopt verder onder muur 0564 tot aan muur 0557. 0564 is een slordig gemetseld muurtje zonder metselverband, bestaande uit gebroken en hergebruikte bakstenen (hergebruik van bakstenen muur 0562?). Muur 0557 (plan 15, bewaarde hoogte 9.46+TAW) bestaat uit donkergrijze, gereduceerde bakstenen van 18x8x4.5 cm en is gemetseld met donkergele kalkmortel. De bakstenen liggen kops, met aan de binnenzijde van de muur nog een rij bakstenen op hun kant. Mogelijk was dit een dorpel? Er bevond zich wel mortel op de bovenkant van de muur, misschien lag er nog een natuursteen op? Hierbij moet wel opgemerkt worden dat er op het erf in een latere fase muren gebouwd worden met dezelfde gereduceerde bakstenen, die in het verlengde liggen van deze muur, dus het is mogelijk dat dit gedeelte een latere toevoeging betreft. Muur 0513? is een stukje muur aan de andere kant van 0557 (plan 15). Deze muur maakt een hoek naar het westen. Het vervolg van dit gebouwtje is afgebroken en enkel nog zichtbaar in de vorm van een uitbraakspoor (interface 0637 met vulling 0638).

Figuur 3.3.5-97: muren 0513?, 0557 en uitbraakspoor 0638, gezien vanuit het oosten

Figuur3.3.5-98: muren 0513?, 0557, 0564, 0562 en 0513D, gezien vanuit het noordoosten

Verder op het erf bevindt zich een rechthoekige constructie, muur 0560 (plan 17, afmeting buitenzijde muren 4.10x2.3cm)). Deze muur heeft bakstenen van 18x8x4, gemetseld in een (voornamelijk) kops verband, met donkergele kalkmortel. De bewaarde hoogte is 9.67+TAW. Deze constructie kan vermoedelijk geïnterpreteerd worden als een beerput.

Figuur 3.3.5-99: muur 0560, gezien vanuit het zuiden

Nog verder naar het zuiden ligt een eigenaardige constructie, namelijk muur 0720. Hierbij hoort goot 0680 met afdekking 0681. 0720 (plan 17, bewaarde hoogte is 9.65+TAW) bestaat uit bakstenen van 18x8x4.5cm en is gemetseld met een lichtgele kalkmortel. De bovenkant van de constructie is een gewelf en heeft taps toelopende bakstenen (versmalling van 8.5cm naar 5 cm breedte). De onderzijde is een cirkelvormige constructie van amper een meter diep. Hierin bevinden zich gaten, over de hele diepte van de constructie. Er rond (in de funderingssleuf?) bevinden zich brokken zandsteen.

Figuur 3.3.5-100: constructie met muren 0720 en 0680, gezien vanuit het noorden

Goot 0680 bestaat eveneens uit bakstenen van 18x8x4.5cm, gemetseld met lichtgele kalkmortel. Er zijn ook enkele zandstenen in verwerkt. De goot wordt afgedekt met zandsteenplaten, 0721 (plan 17, bewaarde hoogte 9.46+TAW, lichtjes afhellend naar 0720 toe naar 9.34+TAW). Ook in deze goot bevinden zich gaten en dit over de hele lengte. In de goot is geen bodem aanwezig.

Figuur 3.3.5-101: constructie 0720 en 0680, gezien vanuit het noordwesten

De functie van de hele constructie is vrij onduidelijk. Ze is niet diep genoeg om een waterput te zijn. De gaten erin wijzen erop dat er waarschijnlijk vloeistof in of uit diende te stromen. Gezien de hellingsgraad van de goot naar 0720 toe kunnen we er van uitgaan dat deze bedoeld was om vloeistof naar 0720 te leiden. Mogelijk is het een verzamelput voor water, dat vanuit de omliggende grondlagen door de gaten in de put en de goot stroomde? De constructie lijkt te passen binnen een systeem van kuilen in de onderliggende laag 0711 (zie verder), maar de interpretatie hiervan is zeer onzeker.

Deposits:

Sommige van deze muren kunnen gedateerd worden aan de hand van de lagen:

Figuur 3.3.5-102: overzicht lagen 16de-18de eeuw in werkput 2

Bovenop de puinlagen die de vorige periode afsluiten, wordt een dik pakket zuiver geel zand gestort, laag 0545 A. Deze staat gedeeltelijk ingetekend op plan 13, met hoogte ca 9.56+TAW en is voor de rest ook nog zichtbaar in sommige profielen. In profiel 11B bvb ligt de bovenzijde van dit geel pakket (hier 0674 genoemd) ook op 9.55+TAW. In een profiel ten zuiden van plan 13 ligt 0545 in het vlak op ca 9.56+TAW, maar zien we in het profiel dat de bovenzijde van het pakket nog zo'n 20 cm hoger ligt, dus op ca 9.76+TAW. In het profiel met werkput 3 zien we ook dat de gele zandlaag quasi gelijk ligt met de bovenzijde van de muur, die op ca 9.77+TAW ligt. De laag bevatte zeer weinig vondsten. In 0545 bevond zich een scherf (porselein?) uit de 18de eeuw.

Figuur 3.3.5-103: Laag 0545 A, gezien vanuit het noorden, rechts muur 0513

Figuur 3.3.5-104: Lagen 0545 A en 0544 gezien vanuit het zuiden, links muur 0513

Figuur 3.3.5-105: Laag 0545 A op de grens met werkput 2, gezien vanuit het westen

Ten zuiden van het huis bevindt zich ook geel zand, hier 0689 genoemd, bovenop 0691. Dit zand ligt in vlakken, gescheiden door stroken donkergrijs lemig zand, 0693. Bij nader onderzoek bleek dat het gele zand jonger was dan deze grijze banden. Doorheen donkergrijs zand (waarschijnlijk laag 0711) zijn kuilen gegraven (interface 0692), die op sommige plaatsen eerst opgevuld lijken met puinig zand (0691) en vervolgens met het gele zand (0689).

Figuur 3.3.5-106: Lagen 0689, 0693 en 0691, gezien vanuit het noorden

De kuilen (interface 0692 doorheen 0711) kunnen vlak na het storten van 0711 gegraven zijn en pas veel later opgevuld, in dat geval horen de kuilen zelf thuis in de hiervoor besproken periode (late middeleeuwen). De kuilen kunnen ook gegraven zijn vlak voor het storten van laag 0689, in dat geval horen ze in deze periode thuis. Mogelijk kan er dan een intentioneel verband gezien worden tussen de kuilen en hun opvulling, namelijk dat de kuilen gegraven zijn om het gele zand in te kunnen storten maar dit is onduidelijk. Het hoogste punt van 0689 werd in het vlak opgetekend op 9.07+TAW, op de foto is te zien dat de bovenzijde minimum zo'n 30 cm hoger lag, dus op ca. 9.37+TAW.

In laag 0689 bevond zich een munt uit de 16de eeuw. Ondanks de verschillende datering van laag 0545A en 0689 gaan we ervan uit dat het om dezelfde laag gaat. De laag is dus gestort tussen 1500 en 1800...

Figuur 3.3.5-107: laag 0689, gezien vanuit het noorden

De relatie van de verschillende muren tot laag 0545A is in veel gevallen onduidelijk.

0545A ligt niet tot tegen muur 0513, maar 0513 is in elk geval ouder dan 0545A. Laag 0545A ligt wel tot tegen muren 0513D, 0562, 0564, 0557 en 0513? Indien we 0557 mogen beschouwen als een latere verbouwing en niet als een dorpel, kunnen we de overige muren van dit gebouw misschien interpreteren als funderingen en mogelijk gelijktijdig met laag 0545 A.

Muur 0720 en goot 0680 kunnen omwille van hun hoogte waarschijnlijk beschouwd worden als gelijktijdig met 0545 A, namelijk gebouwd en vervolgens de laag er rond en er over gestort. Op de foto's hierboven kan men zien dat de bovenzijde van de gele laag op dezelfde hoogte ligt als de bovenzijde van de goot en de onderbouw van 0720. Het gewelf van 0720 zou dan bovengronds gelegen hebben (?).

Ook beerput 0560 kan omwille van zijn hoogte waarschijnlijk beschouwd worden als gelijktijdig met de omringende laag 0545 A.

Lagen binnenin het huis: Naast gewelf 0388 ligt laag 0387, een donkerbruine gevlekte zandlaag die mogelijk geassocieerd kan worden met de bouw van het gewelf (niet op plan, geen hoogte). Hierboven ligt laag 0386, een homogene gele zandlaag, vermoedelijk een ophoging tussen gewelf en keldermuren. Deze laag ligt bovendien gelijk met de versnijding van muur 0234. Waarschijnlijk kan deze laag beschouwd worden als loopniveau behorend bij de kelder? Laag 0387 bevat aardewerk (voornamelijk roodbakkend) dat waarschijnlijk thuishoort in de late 16de of 17de eeuw. Laag 0386 bevat wat aardewerk dat gedateerd kan worden in de 15de, 16de of 17de eeuw.

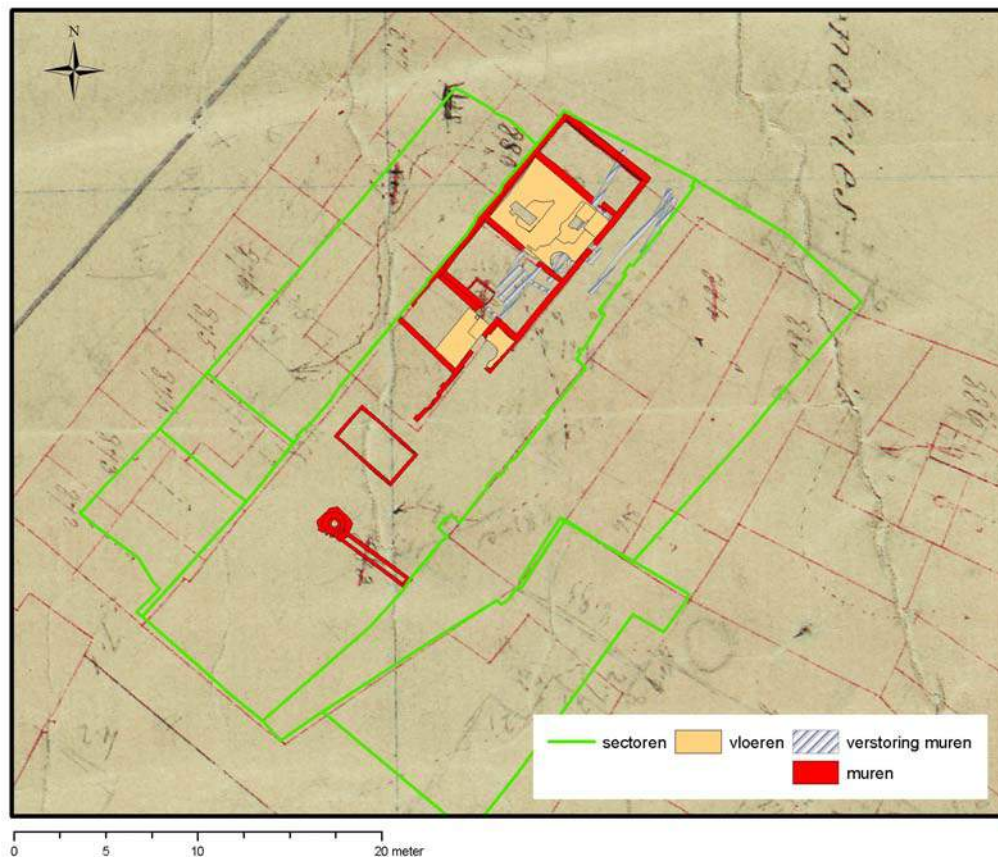
Bovenop de andere vloeren binnenskamers uit de vorige periode ligt een puinlaag die uit een jongere periode dateert (zie verder). De vloeren uit de 16de tot 18de eeuw zijn dus niet meer aanwezig. Mogelijk heeft dit te maken met een wijziging van de perceelsgrens waardoor muur 0127 het oudere huis doorsnijdt en daarbij de postmiddeleeuwse vloeren

verstoorde. Ook de bouw van een gang die de twee kelders verbindt, heeft vermoedelijk verstoringen veroorzaakt.

Wat mogelijk nog wel rest van vloeren uit deze periode, ligt in het nieuwe achterhuis. Binnenin deze muren lag geel zand. Het is onduidelijk of dit 0545 A betrof of een opmaaklaag voor een vloer. De laag heeft spoornummer 0636 gekregen (plan 15, 9.39+TAW). Voor zover dit gedeelte manueel verder onderzocht kon worden, leken er uitgebroken tegels bovenop deze laag aanwezig te zijn (vloer 0640, geen plan, geen hoogte). Hier bovenop lag weer een laagje geel zand met spoornummer 0641 (geen plan, hoogte 9.49+TAW), mogelijk een opmaaklaag voor een verdwenen vloer. De interpretatie als vloeren en opmaaklagen is echter zeer hypothetisch. Er is geen aardewerk beschikbaar om deze lagen te dateren. Het is evengoed mogelijk dat dit achterhuis uit de 19de eeuw dateert. Het ligt immers in het verlengde van de 19de - eeuwse muren op het achtererf.

Figuur 3.3.5-108: lagen 0639, 0640 en 0641, gezien vanuit het westen.

Figuur 3.3.5-109: 16de-18de - eeuwse muren en vloeren t.o.v. primitief kadaster (1824)

Conclusie 16de tem 18de eeuw werkput 2:

Tussen 1500 en 1800 vinden heel wat veranderingen plaats. Er wordt een nieuwe westelijke zijgevel gebouwd en de oude achtergevel wordt afgebroken en vervangen. In het huis worden twee kelders gegraven. Bij de aanleg van de kelder aan de straatzijde wordt vermoedelijk rekening gehouden met de diepte van de funderingen van de reeds aanwezige muren. De andere is een volledig nieuwe constructie. De ene is toegankelijk vanuit de voorste kamer aan de straatkant, de andere mogelijk vanuit een bijgebouwtje. In de kelders liggen bakstenen vloeren en de kelder aan de straatkant wordt wit gepleisterd. Er is geen reden om aan te nemen dat de bouw van beide kelders gelijktijdig was.

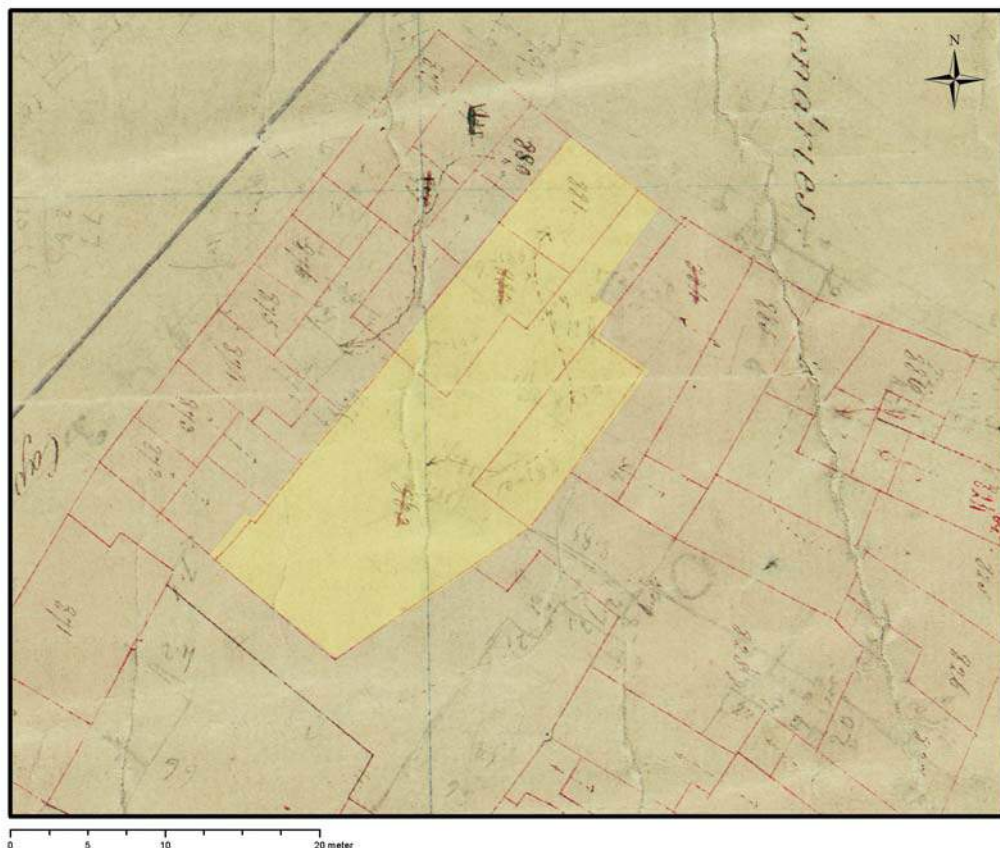
In lijn met de achterste kelder wordt het huis verder naar achteren uitgebreid. Dit achterhuis staat bovenop de gedempte middeleeuwse beerput.

Er wordt een nieuwe beerput aangelegd verder naar het zuiden, rechthoekig van vorm. Op het erf wordt een laag geel zand gestort. Het is onduidelijk of er een verharding aanwezig was. In dit gele zand bevindt zich een merkwaardige constructie met een gewelf en een goot, mogelijk een verzamelbekken voor grondwater? Rond de constructie liggen kuilen die met het gele zand gevuld werden.

Aan de westzijde van het perceel is de perceelsgrens onduidelijk. Mogelijk levert werkput 1 hier meer gegevens over. Aan de oostzijde ligt het pakket geel zand tegen de bakstenen muren van werkput 3 aan. Mogelijk vormt muur 0605/0606 de voortzetting van de oostelijke perceelsgrens van het erf in werkput 2.

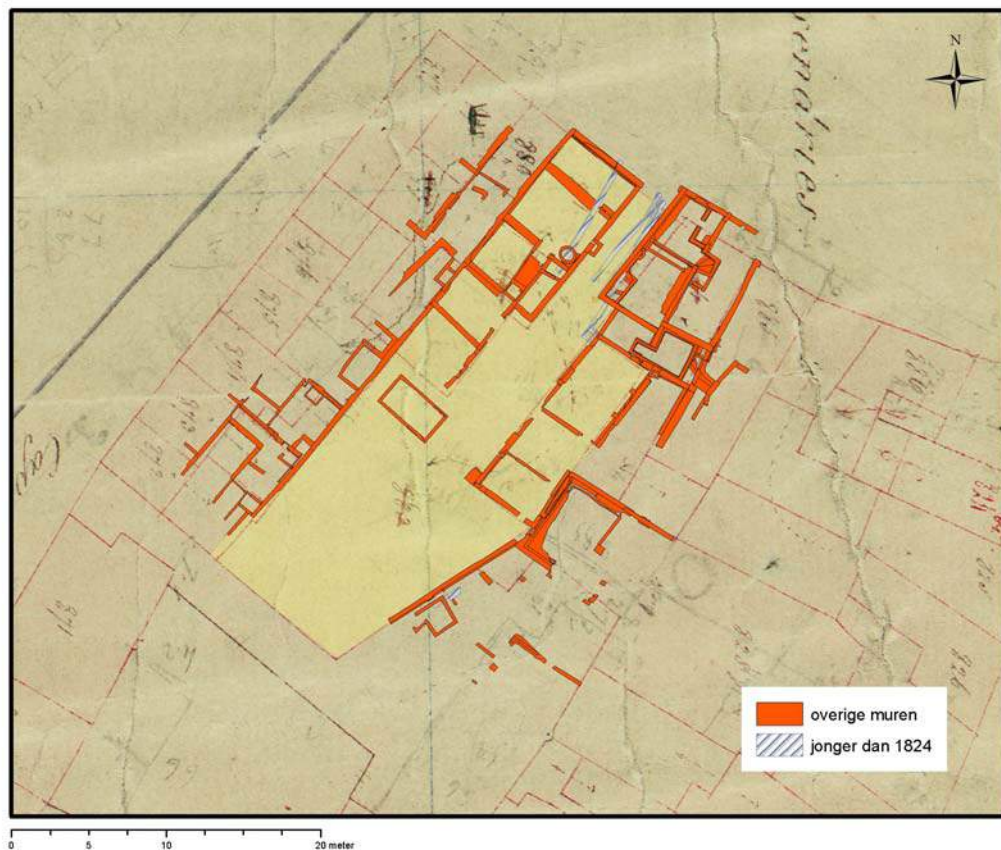
De 16de tem 18de eeuw bevond zich in werkput 2 grofweg tussen ca. 9.50+TAW en 9.70+TAW (ca van -40cm tot -60cm onder maaiveld). Dit verschilt wel plaatselijk, op het achtererf lijkt dit pakket dikker te zijn (in die zin dat de onderzijde van het pakket dieper lijkt te zitten, rond ca. 9.10+TAW?).

De situatie rond 1824

Figuur 3.3.5-110: erf van kadasternummer 881 op primitief kadaster (1824)

Wanneer we het primitief kadaster uit 1824 bekijken, zien we dat er in werkput 3 drie verschillende kadasternummers aanwezig zijn: 881 aan de rooilijn (voorste gedeelte van het huis), 882 (achterste gedeelte van het huis) en 883 (erf). In de kantlijn van het plan staan deze laatste twee nummers echter opgelijst als 'vernietigde nummer', namelijk geschrapte fouten van de tekenaar. Het achterhuis in werkput 3 behoort dus in 1824 tot het erf in werkput 2 (kadasternummer 881) gezien de zwarte pijl die woonhuis, erf en achterhuis werkput 3 met elkaar verbindt. De uitsprong tegen de rooilijn van werkput 3 wordt verderop aangehaald.

Figuur 3.3.5-111: muurresten in werkput 2 rond 1824 t.o.v. het primitief kadaster (1824)

Dankzij het primitief kadasterplan weten we met zekerheid welke structuren er in 1824 aanwezig waren. Aan het huis aan de rooilijn lijkt weinig tot niets veranderd te zijn qua volume. We zien dat het achterhuis er nog steeds staat. Interne veranderingen binnenin het huis (oa een waterput en een nieuwe verbinding tussen de twee kelders) kunnen niet nauwkeurig gedateerd worden en kunnen zowel rond 1824 als na 1824 gebouwd zijn. Daarom komen ze al voor op de kaart, ze worden echter besproken in het volgende hoofdstuk. Zowel de oostzijde als de westzijde van het erf in werkput 2 worden weergegeven op deze kaart. Het gaat om muur 0060 aan de westzijde en muur 1496 aan de westzijde. Beide muren zullen besproken worden in respectievelijk werkput 1 en werkput 5.

3.3.6.2 Werkput 3

16de-18de eeuw:

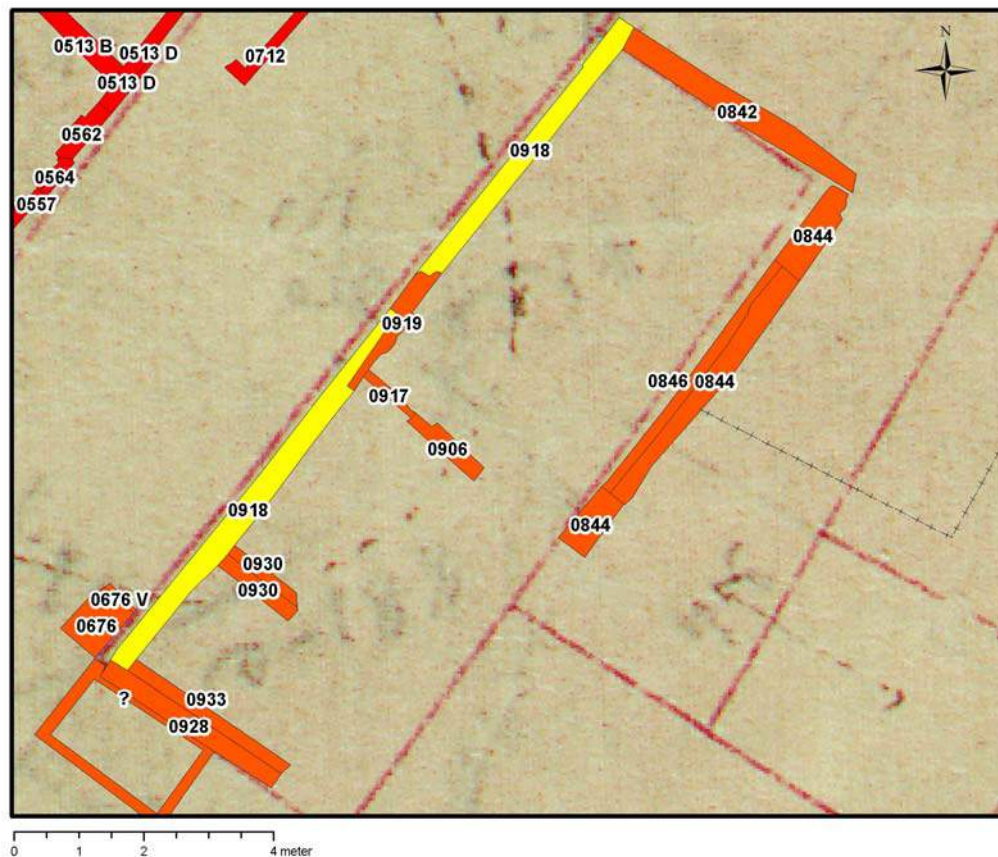
Achterhuis:

Op het einde van de 20ste eeuw werd werkput 3 zwaar verstoord. De straatzijde werd het ergst getroffen. Achter op het erf lag een achterhuis dat wel redelijk goed bewaard was. We starten dus met deze zone. Plan 26 geeft het achterhuis weer op niveau 2 van werkput 3

Van het achterhuis konden de voorgevel, de westgevel en een gedeelte van de oost- en achtergevel onderzocht worden. Ook verschillende tussenmuren en de vloer konden opgetekend worden.

Figuur 3.3.5-112: situering van het achterhuis gezien vanuit het noorden, met op de voorgrond de verstoringsen uit de 20ste eeuw.

Figuur 3.3.5-113: muren van het achterhuis in werkput 3 met in het geel de muur met speklagen, geprojecteerd op het primitief kadasterplan uit 1824

Muur 0842 vormt de noordelijke gevel (voorgevel) van het huis. De muur bestaat uit baksteen (17x8x4cm) en is gemetseld met lichtgele kalkmortel in een kruisverband. Er zijn restanten van bepleistering langs de zuidzijde, i.e. de binnenzijde. Er zijn enkele zandstenen in de muur verwerkt. De bewaarde hoogte is 9.40+TAW.

Figuur 3.3.5-114: het achterhuis gezien vanuit het noorden, met op de voorgrond muur 0842

Muur 0918 vormt de westelijke zijgevel. Het is een bakstenen muur (afmetingen niet genoteerd) en is gemetseld met een donkergele kalkmortel. De muur heeft speklagen met zandstenen. De bewaarde hoogte is 9.15+TAW. De muur kent een herstelling in de vorm van 0919 (bakstenen van 16x7x4cm), deze muur staat bovenop de tegelvloer en hangt vermoedelijk samen met de bouw van muur 0917 (zie verder). De hoek met de achtergevel is zoals te zien in profiel 11B van werkput 2 verstevigd met een pijler (0676).

Figuur 3.3.5-115: muur 0918

Figuur 3.3.5-116: zicht op muren 0918 en 0676 vanuit werkput 2 (profiel 11B)

Muur 0844 vormt de oostelijke zijgevel van het huis. Het is een bakstenen muur zonder zandstenen met bakstenen van 17,5x8x4 cm, gemetseld in een donkergele kalkmortel. De aansluiting met de voorgevel was sterk verstoord en kon niet meer vastgesteld worden. Ook het metselverband was niet goed zichtbaar. De bewaarde hoogte is 9.42+TAW. In deze muur zit een haard verwerkt, waarvan de haardwangen pas zichtbaar werden op niveau 3 (funderingsniveau). De haard werd in deze periode afgebroken en de vloer werd over de restanten heen gelegd. De muur werd hersteld met muur 0846, waarvan de binnenzijde bepleisterd werd.

Figuur 3.3.5-117: muur 0844 en herstelling 0846 op niveau 2, gezien vanuit het oosten

Figuur 3.3.5-118: muur 0844 met haard op niveau 3, gezien vanuit het zuiden

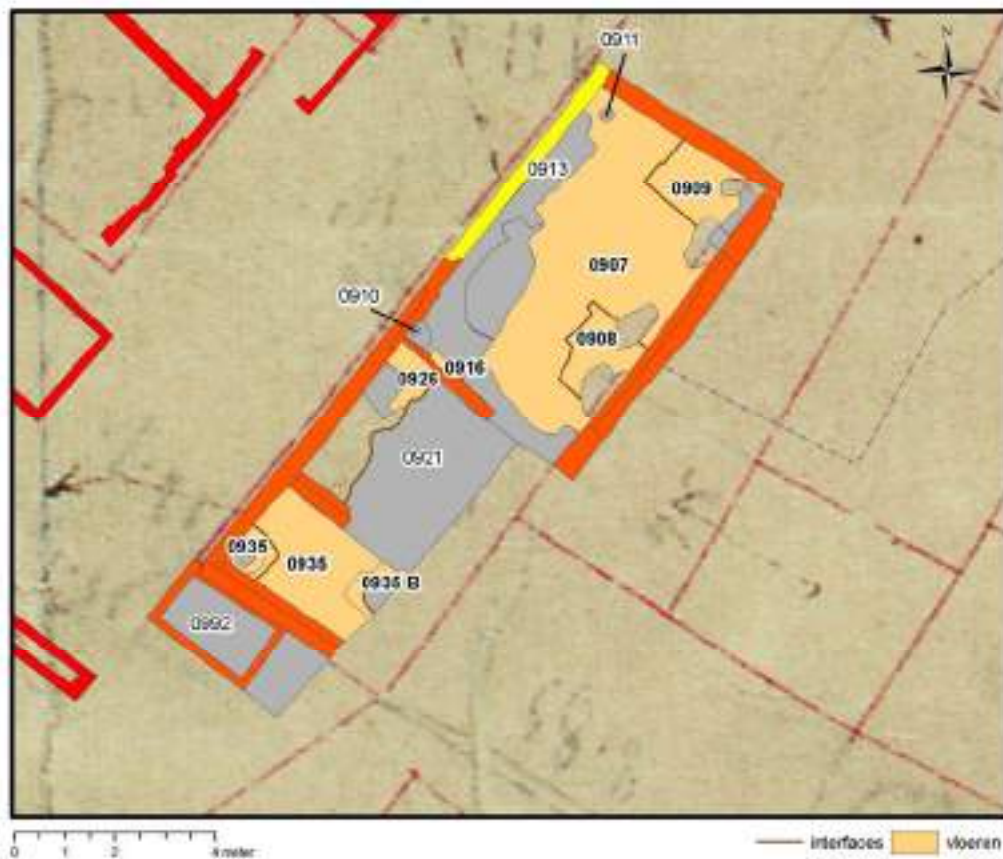
Muur 0920 (zie F0920, bewaarde hoogte 9.37+TAW) is een bakstenen muur met bakstenen van 17x7.5x4cm, gemetseld in een rommelig verband met een donkergele kalkmortel. In deze muur is tevens een haard verwerkt, kleiner van afmeting dan die in muur 0844. De vloer werd tot tegen de haardwangen gelegd. Deze haard was dus in gebruik tezamen met de vloer.

Figuur3.3.5-119: muur 0920 voorafgaand aan het vrijleggen van de tweede haardwang, met op de voorgrond dorpel 0916

Figuur.3.3.5-120: muur 0920 na het vrijleggen van de tweede haardwang, gezien vanuit het westen

Figuur 3.3.5-121: vloeren in het achterhuis in het geel en deposits in het grijs (geprojecteerd op primitief kadasterplan uit 1824).

Vloer 0907 is een tegelvloer bestaande uit rode bakstenen tegels van 14x14cm. (hoogte: 9.16+TAW. Er is een afboording zichtbaar tegen muur 0846. Tegen haard 0920 gaat de tegelvloer over in een baksteenvloer. De vloer ligt op een mortellaagje van lichtgele kalkmortel (0912) en op een opmaaklaag van geel zand (0913). In de vloer zit een veegpot verzonken, deposit 0911. Dit is een grote pot/bloempot (?) in roodbakkerd aardewerk met horizontale oren en een standring. De veegpot kan vermoedelijk gedateerd worden in de 16de of 17de eeuw. Er is een tweede veegpot (0910) aanwezig in de hoek tussen 0919 en 0917, dit is een kom in roodbakkerd aardewerk, vermoedelijk ook daterend uit de 16de of 17de eeuw. Deze veegpot hangt waarschijnlijk samen met de herstelling aan de muur (zie verder), terwijl 0911 diegene is die oorspronkelijk bij vloer 0907 hoorde.

De vloer kent twee herstellingen, namelijk 0909 (tegels van 12,5x12,5cm) en 0908 (tegels van 14x14cm). Deze herstellingen hebben vermoedelijk te maken met de aanwezigheid van de haardwangen van muur 0844 eronder.

Figuur 3.3.5-123: zicht op vloer 0907, gezien vanuit het zuidwesten

Onder deze vloer lag een oudere vloer. Deze kon echter wegens tijdsgebrek niet meer onderzocht worden. Van de vloer restte tegen haard 0920 aan enkel nog een mortellaagje op een gele opmaaklaag (0925, hoogte 8.96+TAW zie F0920), zie figuur 3.3.5-119). De gele zandlaag lijkt verder aanwezig te zijn onder 0913 maar werd niet verder vrij gelegd. Mogelijk is dit de vloer die gelijktijdig was met haard 0844.

Naast haard 0920 bevond zich een dorpel. Deze bestaat uit zandstenen (0916, hoogte 9.07+TAW) in het verlengde van haard 0920. Naast de haard lag dus een doorgang, naar buiten of naar een kamer er achter. De zandstenen doen vermoeden dat het in eerste instantie een dorpel naar buiten toe was.

Figuur 3.3.5-124: zandstenen dorpel 0916 en bakstenen dorpel 0917

Uitbreiding achterhuis?

Daarnaast ligt nog een bakstenen dorpel, deze bestaat uit muurtje 0917 (bakstenen van 16x7x4cm) met bovenaan een rijtje bakstenen op hun kant. Hier bovenop is geen mortel meer aanwezig, dit is dus de originele bovenzijde van de muur. De hoogte is 9.06+TAW. Dorpel 0917 is vermoedelijk in verband gebouwd met 0919, een herstelling van muur 0918, beide hebben immers een iets lichtere kalkmortel dan 0918. In het verlengde van deze dorpel ligt muur 0900 (geen beschrijvingsfiche wegens owv veiligheidsredenen ivm afbraak garages ernaast, maar op foto is te zien dat deze muur eveneens gebouwd werd met een vrij lichte kalkmortel, zie figuur 3.3.5-119), die langsheen de buitenzijde van muur 0920 loopt en er deels ingewerkt werd. Dit lijkt een aanpassing te zijn van de muur voor de bouw van een nieuwe kamer. Muur 0906 (bakstenen 17x8x4, lichtgele, vrij witte kalkmortel) staat bovenop muur 0900 en bovenop muur 0920, het is onduidelijk of 0900 hiervan de fundering is....

Ten zuiden van 0917 ligt een andere tegelvloer, 0926 (hoogte 9.17+TAW), die slechts gedeeltelijk bewaard gebleven is. Deze vloer bestaat uit tegels van 12.5x12.5cm en lijkt in een dambordpatroon gelegd te zijn met een afwisseling tussen zwarte en rode tegels (moeilijk te zien want vloer niet goed opgekuist). De vloer wordt aan de oostzijde verstoord door interface 0929 en vulling 0921. Ook kuil met vulling 0927 (geen interfacenummer) doorsnijdt de vloer. In de richting van muur 0930 lijkt de vloer verdwenen te zijn en lijkt er enkel een laagje donkergrijs zandlaagje te liggen (geen spoornummer, hoogte 08.94.TAW), mogelijk lag de vloer hier oorspronkelijk overheen.

Figuur 3.3.5-125: zicht op de tweede 'kamer' van het achterhuis

Aan de oostzijde van de kamer werd op niveau 3 nog een kleine constructie ontdekt: een gemetseld muurtje met een vloertje in baksteen (afmetingen volgens tekening plan 28 20x10cm). Mogelijk is het een gemetseld 'bakje' dat in de grond verzonken was. Er is geen beschrijvingsfiche van gemaakt omdat de activiteit in deze zone om veiligheidsredenen (afbraak garages werkput 5) gestaakt moest worden. Het staat tegen muur 0920 aangebouwd. Het is onduidelijk of het in kamer 2 lag (binnenskamers) of dat het op het erf lag voorafgaand aan de creatie van de 2de kamer (buitenskamers).

Figuur 3.3.5-126: gemetseld 'bakje' achter haard 0920

De kamer met vloer 0926 lijkt te lopen tot aan muur 0930. Het spoornummer is toegekend aan twee muren die tegen elkaar gebouwd zijn. Mogelijk was de noordelijke muur het oudst en is de zuidelijke muur er achteraf bij gebouwd, maar helemaal zeker is dat niet.

Het bewaarde zuidelijke gedeelte van deze muur bestaat uit bakstenen 16.5x6.5x4.5cm en is gemetseld met een lichtgele kalkmortel. De bovenzijde van de muur is gemetseld als een dorpel (bakstenen op hun kant, geen mortel meer bovenop). Er is tevens een zandsteen in verwerkt. De hoogte is 8.97+TAW. De muur is aan de zuidzijde bepleisterd. Deze bepleistering loopt verder op muur 0918 en muur 0933. Deze muren vormen samen duidelijk één constructie. 0933 is een muur die gemetseld is in een grijzige kalkmortel in een kruisverband (baksteenformaten niet genoteerd). De hoogte is 8.96+TAW.

Figuur 3.3.5-127: muur 0930

Tussen deze muren ligt vloer 0935, een bakstenen vloer (afmetingen 16x7cm) in een 1/3 verband, gevoegd met lichtgele kalkmortel. De hoogte is 8.51. De vloer ligt dus 46 cm dieper dan de bovenzijde van de dorpel. De bepleistering van de muren rondom loopt door tot aan de vloer. We kunnen deze ruimte dus interpreteren als een half verzonken kamer of keldertje. In de zuidwestelijke hoek zijn de bakstenen van de vloer in cirkelvorm gelegd. Een veegpot was er echter niet meer aanwezig, enkel puin.

Figuur 3.3.5-128: zicht op de derde kamer van het achterhuis

Ten zuiden van dit achterhuis ligt een gemetselde rechthoekige constructie die geen spoornummer gekregen heeft (de bewaarde hoogte is 8.79+TAW). Er is ook nauwelijks een foto van beschikbaar (zie foto 2806), daarop is te zien dat hij gemetseld is met lichtgele kalkmortel en gebroken bakstenen. Volgens de beschrijvingsfiche van de vulling zit er een aanslag op de wanden. De vulling bestaat echter uit donkergrijs zand met puin

en wat organisch materiaal, waarschijnlijk gaat het om de demping van een beerput. Het aardewerk in deze puinige vulling lijkt te dateren uit de 17de of 18de eeuw. De noordelijke muur van deze constructie wordt in een latere fase overbouwd (muur 0928).

Er zijn zeer weinig dateringsgegevens beschikbaar voor dit achterhuis aangezien de sporen enkel opgekuist werden en er quasi niets handmatig verder onderzocht werd. Het achterhuis wordt volgens profiel 17 afgedekt door een brandlaag (? 0921), een puinlaag (0898) en vervolgens door laag 0905. Naar voorkomen en hoogte (9.39+TAW) kan deze laatste laag vermoedelijk gelijkgesteld worden met laag 0545 uit werkput 2, te dateren tussen 1500 en 1800. De veegpotten in de vloer lijken te wijzen op een datering in de 16de of 17de eeuw. De bijhorende beerput lijkt eveneens gedempt te zijn in de loop van de 17de of 18de eeuw. De kuil doorheen vloer 0926 met vulling 0927 lijkt materiaal te bevatten uit de 18de eeuw. Het huis lijkt in de 18de eeuw op zijn minst gedeeltelijk afgebroken te zijn.

Figuur 3.3.5-129: profiel 17, gezien vanuit het westen

Elementen die wijzen op het bestaan van het achterhuis voorafgaand aan deze periode:

- de aanwezigheid van een haard in oostelijke zijgevel 0844 die afgebroken werd voorafgaand aan vloer 0907.
- de mogelijke aanwezigheid van een oudere vloer onder 0907.
- De versnijding van muur 0918/0749 die volgens profiel 11B op dezelfde hoogte ligt als de bovenzijde van 0711, een 15de-eeuwse laag. Echter, bij het openleggen van werkput 3 op het niveau van laag 0711 was er van muur 0918 zelfs geen fundering meer te zien.
- Hoogte: De postmiddeleeuwse periode (inclusief laag 0805 zoals in werkput 2) zou in deze zone tussen 9.08 en 9.39+TAW liggen (van ca.-1m onder maaiveld tot -77 cm onder maaiveld). Dit is lager dan in werkput 2, wat op zich vreemd is. Het zou echter wel verklaren waarom er voorafgaand aan de herbouw van het

achterhuis in de 19de eeuw zo sterk opgehoogd werd. Een andere verklaring is mogelijk dat de datering van de schaarse ceramiek niet klopt en dat het om een middeleeuws achterhuis gaat (15de eeuw?). In dat geval stemt de hoogte wel overeen met werkput 2.

Het is in principe mogelijk dat het achterhuis gebouwd werd tijdens de 15de eeuw. Wegens voldoende aanwijzingen voor een gebruik in de post-middeleeuwse periode en zeer weinig betrouwbare aanwijzingen dat het om een 15de-eeuws gebouw gaat, plaatsen we het achterhuis in de postmiddeleeuwse periode.

Conclusie achterhuis postmiddeleeuwen:

Het achterhuis bestaat alleszins uit één kamer met in eerste instantie een haard in de oostelijke zijgevel. Ook in de achtergevel is een haard aanwezig, het is onduidelijk of deze haarden op een gegeven moment samen in gebruik waren of dat de achtergevel een herbouwfase kende. Op het moment van het gebruik van tegelvloer 0907 in de late 15^{de}de, 16de of begin 17de eeuw is de haard in de zijgevel in ieder geval buiten gebruik. De westelijke zijgevel, met zandstenen speklagen, zet zich voort in de vorm van een perceelsmuur (?). Naast de haard bevond zich de uitgang naar de tuin (?).

In een latere periode werd dit achterhuis naar achter toe uitgebreid. De achtergevel werd een tussenmuur door de creatie van een tweede kamer achter de eerste. Er komt een nieuwe dorpel tussen de twee kamers, waarbij de westelijke zijgevel aangepast wordt. Deze tweede kamer heeft eveneens een tegelvloer, ditmaal met een dambordpatroon. Mogelijk bevond zich in deze kamer een gemetseld 'bakje' met een vloertje in baksteen, al kan deze constructie ook tot de voorgaande fase behoren en buitenskamers gelegen hebben. Een derde kamer heeft een bakstenen vloer en ligt verzonken in de grond, mogelijk een soort voorraadruimte...Het is dit volume dat opgetekend staat op het primitief kadaster van 1824 en dus ongewijzigd blijft tot in 1824. De beerput achteraan werd gedempt in de 17de of 18de eeuw.

De rest van werkput 3

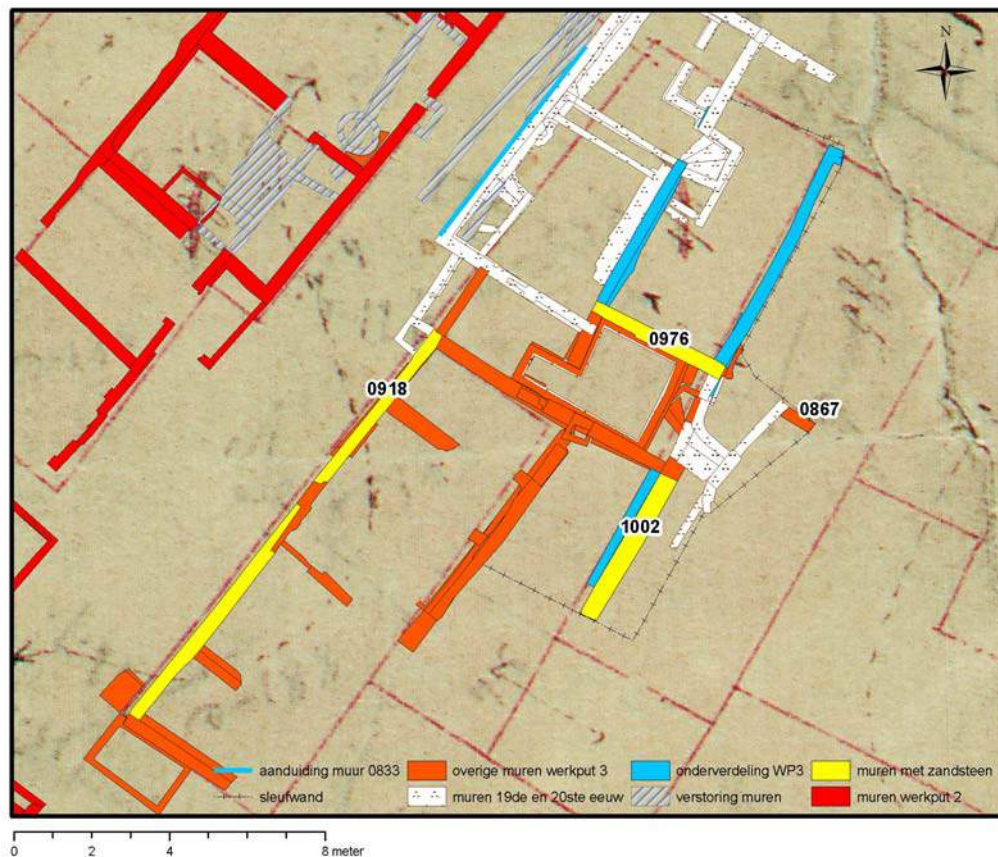
Wat de rest van de perceelsgegevens van werkput 3 betreft, kunnen we enkel afgaan op redenering, niet of feitelijke dateringsgegevens. De voorkant van de werkput was zwaar verstoord, waardoor de muren pas op het derde niveau netjes vrijgelegd konden worden. Hierdoor waren er nauwelijks bijhorende lagen bewaard die dateringsgegevens konden aanleveren. Ten tweede was er de tijdsdruk waardoor er slechts zeer weinig handmatig onderzocht kon worden.

Figuur 3.3.5-130: overzicht werkput 3, gezien vanuit het oosten

Wat opvalt wanneer we het globale plan van werkput 3 bekijken, is dat het uiteenvalt in een bebouwde zone langs de rooilijn, daarachter een gang die toegankelijk is vanuit werkput 2 met daarachter meer bebouwing. De gang eindigt tegen een ander perceel.

Een tweede vaststelling is dat er enkele muren aanwezig zijn met een zandstenen parement/speklagen.

Figuur 3.3.5-131: muren met zandsteen in werkput 3

Eén ervan is muur 0918, zoals hierboven besproken de westelijke gevel van het achterhuis. Deze mooi afgewerkte muur was zichtbaar vanuit het open binnengebied van werkput 2.

Een tweede muur is muur 1002. 1002 heeft bakstenen van 21x10x4.5cm. Aan de westzijde van de muur zijn zandstenen verwerkt als speklagen. Dat de zandstenen aan de buitenzijde van de muur zitten, spreekt vanzelf. Dit wordt bevestigd door de aanwezigheid van een twee gele zandlagen aan de oostzijde, net boven de versnijding, waarschijnlijk de opmaaklagen van een vloer of restanten van vloeren in lemig zand (spoor 1008, hoogte 8.57+TAW). Hierin zit een recipiënt in rood aardewerk, vermoedelijk een veegpot of gezien de zwarte vulling misschien eerder een haardpot. Muur 1002 is dus de westelijke zijgevel van een huis/gebouw. We weten niet hoever de muur zich naar het noorden of zuiden uitstrekte. Volgens het primitief kadasterplan bevindt er zich nog een tuintje in het zuiden, mogelijk is dit de oorspronkelijke zuidgrens van het gebouw. De veegpot zou dan in de hoek liggen, wat wel aannemelijk is. Naar het noorden toe wordt de muur verstoord door een latere keldertrap. Nog verder naar het zuiden ligt muur 0861, zonder zandsteen. Het lijkt aannemelijk om de zandstenen muur verder te denken tot aan muur 0976, de volgende muur met zandsteen. Daarmee zou het gebouw ca. 8m lang zijn en ca. 4.7m breed. Het is eventueel mogelijk dat muur 0867 een restant is van de oorspronkelijke voorgevel van het huis, deze muur heeft bakstenen van 22x11x5 en is gemetseld met een lichtgele kalkmortel in een onduidelijk verband. Een andere optie is dat deze muur verband houdt met de bouw van 0861 (zie verder).

Figuur 3.3.5-132: muur 1002, gezien vanuit het oosten

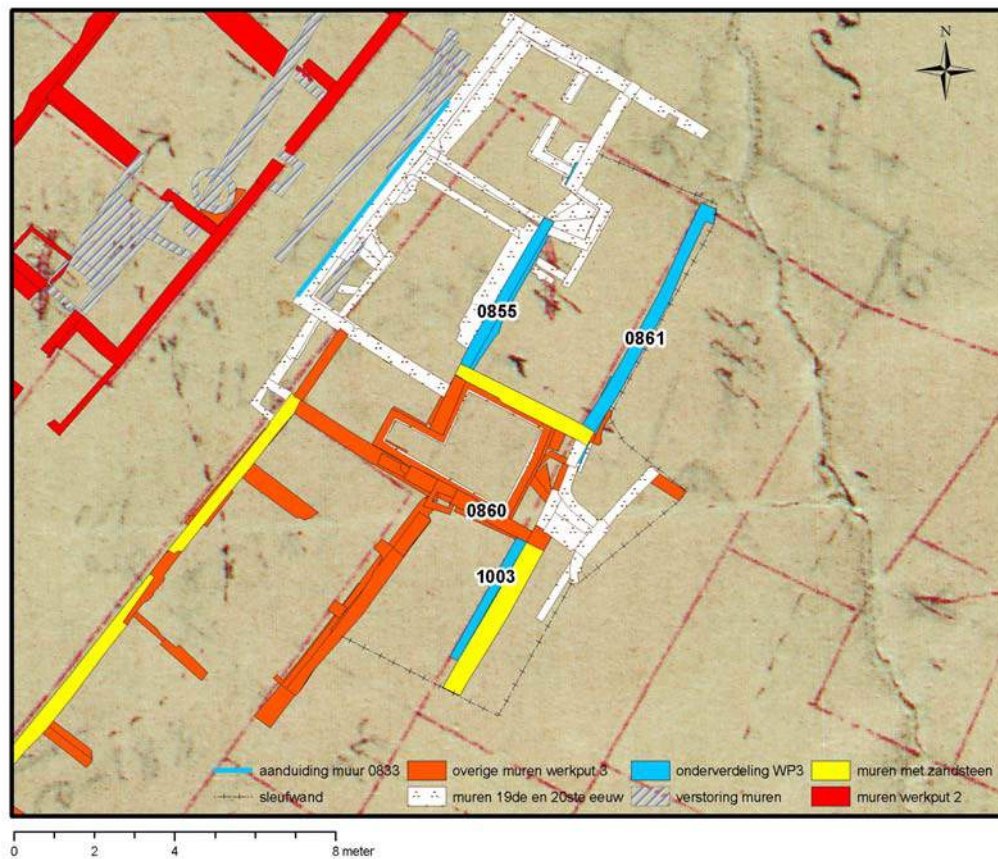

Figuur 3.3.5-133: vloerlaag 1008 met haardpot (?) ten oosten van muur 1002, gezien vanuit het noorden

Een derde muur met zandsteen is muur 0976: deze muur heeft bakstenen aan de zuidzijde (formaat niet genoteerd) en zandstenen aan de noordzijde. Hier zijn echter geen aanwijzingen dat het gaat om de gevel van een huis. Het lijkt hier eerder te gaan om een perceelsafschieding. Aangezien de zandstenen aan de noordzijde zitten, gaan we ervan uit dat het af te scheiden perceel aan de noordzijde ligt, ie dat de eigenaars van de muur de grond aan de noordzijde van muur 0976 bezaten. Of de muur oorspronkelijk verder naar het westen liep, is onbekend aangezien er zich hier een kelder bevindt die de oudere muur mogelijk verstoord heeft .

Figuur 3.3.5-134: muur 0976, gezien vanuit het oosten

Figuur 3.3.5-135: muren jonger dan de muren met zandstenen parement

Twee muren zijn duidelijk jonger dan muur 0976, namelijk 0861 en 0855. 0861 heeft bakstenen van 19x8.5x4cm, gemetseld met donkergele mortel in een kruisverband. Deze muur werd aan de oostzijde bepleisterd en kan geïnterpreteerd worden als een keldermuur. 0855 werd gemetseld met een donkergele kalkmortel in een onduidelijk verband, de baksteenformaten werden niet genoteerd. Deze muur staat op een grondboog. Beide muren liggen parallel aan elkaar. Er lijken geen oudere muren met zandsteen aanwezig te zijn in dit noordelijke gedeelte

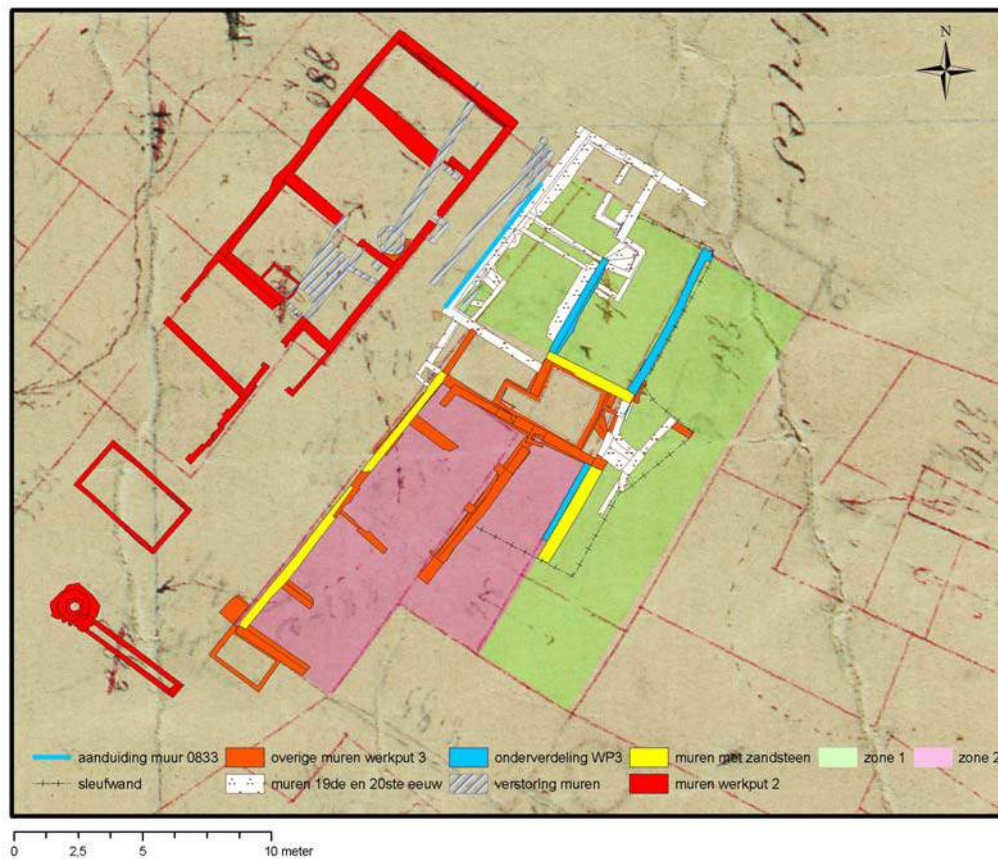
Figuur 3.3.5-136: muren 0855 en 0861, gezien vanuit het zuidoosten

Muur 1003 ligt in het verlengde van muur 0861. Deze muur heeft bakstenen van 21x10x4.5cm en is gemetseld met een donkergele kalkmortel in een onduidelijk verband. Deze muur is jonger dan 1002. We interpreteren deze muur als behorend tot dezelfde fase als muur 0861.

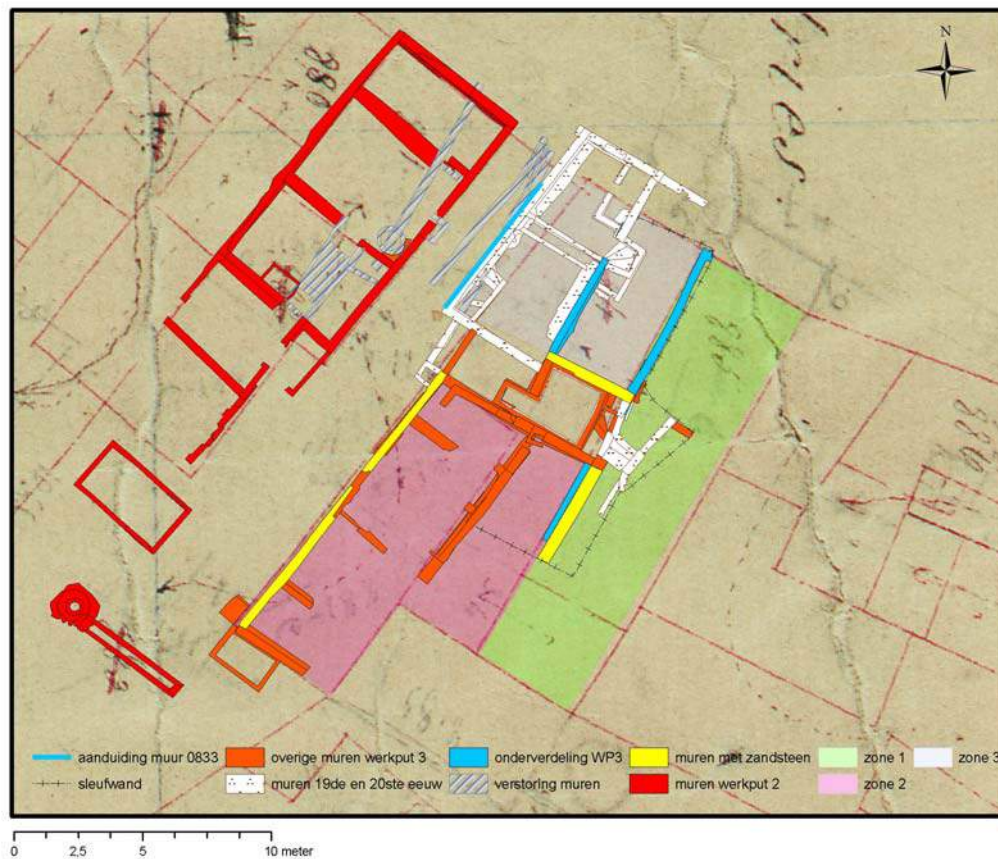
Figuur 3.3.5-137: muur 1103, gezien vanuit het zuiden

Tot dezelfde fase als 0855 behoort waarschijnlijk muur 0833 (zie profiel 16, geen goede foto beschikbaar). Deze muur staat niet parallel aan 0855 en 0861, maar parallel aan de muren van het huis in werkput 2. 0833 werd later overbouwd door muur 0509. 0833 heeft bakstenen van 17x8.5x4 en is gemetseld met een lichtgele kalkmortel in een rommelig verband. De muur is gemetseld op een grondboog en is in oorsprong dus geen keldermuur. Waar de muur in het noorden eindigt, kon niet vastgesteld worden wegens de aanwezigheid van muren 0509 en 0508. Op plan is weergegeven tot waar hij opgetekend kon worden. De versnijding van de muur ligt op 9.16+TAW. Hierboven op staat muur 0509. Deze muur heeft bakstenen van 17x9x4cm, in een kruisverband gemetseld met lichtgele kalkmortel.

Figuur 3.3.5-138: opdeling noordelijk deel van werkput 3 in twee zones (hypothetisch)

Hypothese: Het zou kunnen dat er in een eerste fase in het perceel een L-vorm gecreëerd werd door het gebouw met muur 1002 en perceelsmuur 0976. Dit lijkt de oudste aanwezigheid van muren op dit perceel te zijn. Het oorspronkelijke gebouw lijkt hier dus achteraan op het perceel te liggen (1002 met vloerlaag 1008) en niet langs de rooilijn! Op de rest van het perceel, aansluitend op werkput 2, wordt het hierboven besproken achterhuis met muur 0918 gebouwd. Aangezien de zone langs de rooilijn (zone 1) tot een ander perceel behoorde, moest dit achterhuis (zone 2) op een andere manier toegankelijk gemaakt worden, namelijk vanuit werkput 2, waardoor een gang gecreëerd werd.

Figuur 3.3.5-139: opdeling noordelijk deel van werkput 3 in drie zones (hypothetisch)

Op een gegeven moment wordt de zone tussen de twee achterhuizen afgesloten (muur 0860, bakstenen van verschillende formaten, waaronder 23.5 en 21.5 lang, gemetseld in een kruisverband), in het verlengde van de voorgevel van het achterhuis met muur 0918. Dit kan er op wijzen op dat dit achterhuis een eigen erf kreeg in het oosten (zone 2).

Op een gegeven moment komt er een opdeling van het noordelijke gedeelte in 3 delen, waardoor muren 0861 en 1003 één perceel vormen met een klein tuintje achteraan. (De muren die 1003 en 0861 verbinden op de kaart: Muur 0861 is een keldermuur, muur 0869 is een muur in donkergeel/grijze zandmortel die een trapgat vormt, muur 0868 is een bakstenen trap met een cementlaagje op. Muur 0871 is een restant van het gewelf in de hoek met 0876, het huis heeft dus een kelder voorafgaand aan de keldertrap aangeduid in het wit)

Muren 0509 en 0855 vormden hierdoor mogelijk een tweede huis, met de zone ten oosten als het bijhorende erf (zone 3).

Deze veronderstellingen zijn echter louter hypothetisch aangezien we geen van de muren kunnen dateren en dus in feite niet kunnen uitgaan van een of andere samenhang tussen de verschillende muren. Het is slechts een poging om de losstaande muren te interpreteren.

Figuur 3.3.5-140: muur 0860, gezien vanuit het zuidwesten

Figuur 3.3.5-141: beerput 0996

In de corridor ten noorden van het achterhuis bevindt zich een beerput. Deze bestaat grotendeels uit muur 0996. Muur 0996 heeft bakstenen van 17.5x8.8x4.5cm, en is gemetseld in een lichtgele kalkmortel in een rommelig verband. Binnenin is een tweede muur gemetseld met cement. De beerput was dus volledig herbouwd in recente tijden. Het stortgat bevond zich duidelijk aan de westzijde. Toch vinden we ook in de noordoostelijke hoek van het achterhuis met muur 0918 een mogelijk stortgat (interpretatie onzeker), muur 1001. Muur 1001 bestaat uit gebroken bakstenen, gemetseld met een donkergele kalkmortel in een rommelig verband. Mogelijk is dit een secundair stortgat? Dit stortgat lijkt gepaard te gaan met een herbouw van de noordelijke gevel van het achterhuis (links van 1001: muren 1006 en 1007. Dit verband is hypothetisch)

Twee muren flankeren de beerput, muur 0998 en 0854. Beide zijn fragmenten muur uit gebroken bakstenen gemetseld in een lichtgele kalkmortel in een onduidelijk verband. De functie van deze muren is onduidelijk.

Figuur 3.3.5-142: beerput 0996, gezien vanuit het oosten

Figuur 3.3.5-143: muur 0843

De corridor tussen het noordelijke en het zuidelijk deel wordt op een gegeven moment dichtgemetseld met muur 0843. Deze muur bestaat uit baksteen (18x8.5cm, veel gebroken bakstenen) en is gemetseld met lichtgele kalkmortel in een kruisverband. Omstreeks 1824 staat deze muur alvast opgetekend op het primitief kadasterplan

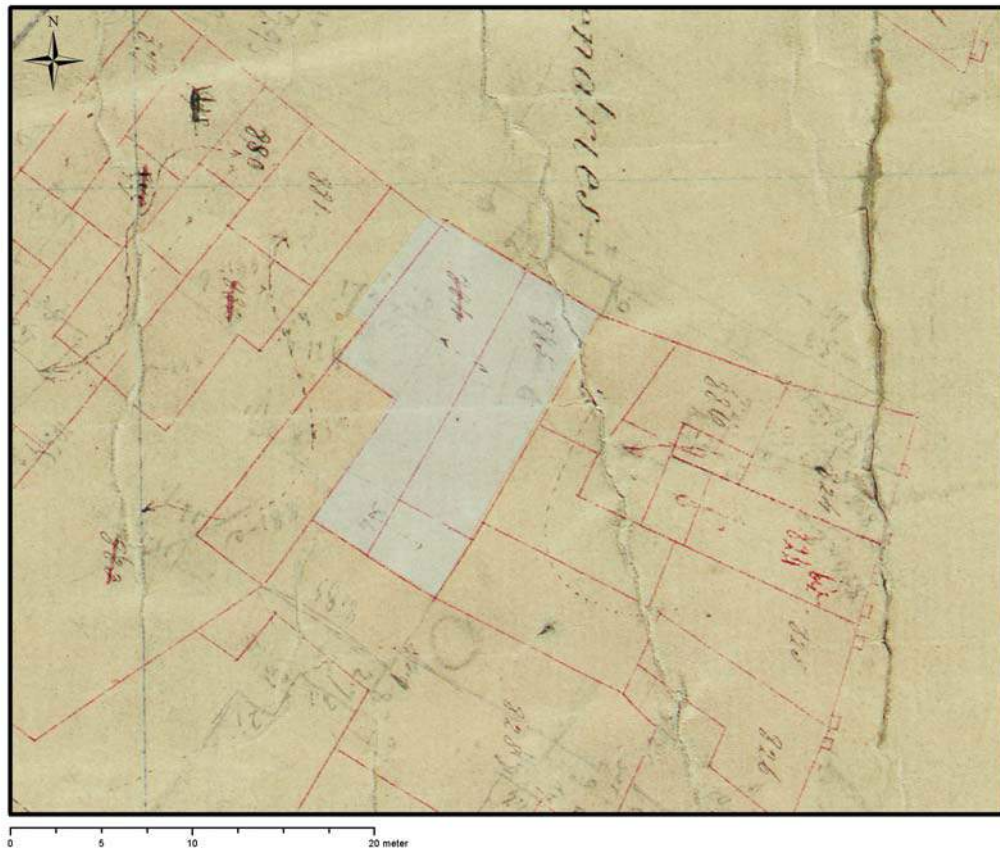
Datering van de muren in werkput 3 is een zeer moeilijke kwestie. De hoogte van de aangetroffen vloer (gele zandlagen) in het huis met muur 1002, 8.57+TAW, lijkt te wijzen op een 14de-eeuws vloerniveau. Het stuk roodbakkerd aardewerk in de vloer betreft een vermoedelijk een grape. Randfragmenten of oorfragmenten ontbreken. Er is één pootje bewaard. Het is een simpel pootje zonder klauwtjes, de vraag is dus of het wel een 14de-eeuws stuk is of eerder een 15de-eeuws (of zelfs later, maar dat lijkt uitgesloten gezien de hoogte). We dateren het huis met muur 1002 in de 14de of 15de eeuw.

De versnijding van muur 0833 ligt op ca 9.16+TAW, wat in werkput 2 overeenkomt met het 15de-eeuwse niveau.

Van een aantal muren kan onmogelijk gezegd worden of ze middeleeuws zijn, postmiddeleeuws of 19de-eeuws. Een aantal muren kunnen vermoedelijk gedateerd worden in de 19de of 20ste eeuw, op basis van de gebruikte materialen en op basis van wat we zien op het primitief kadasterplan uit 1824. Zo kunnen we de kelder vermoedelijk dateren in de 19de eeuw en niet in de postmiddeleeuwse periode (zie verder).

Beerput: De vulling bestond uit recent materiaal (zie verder) dat slechts gedeeltelijk onderzocht kon worden omwille van mazoutvervuiling vanaf een bepaalde diepte. Op het onderste vlak (moederbodem) bevond zich bovenop één van de greppels nog wat beer met materiaal uit de 16de of 17de eeuw.

De situatie rond 1824

Figuur 3.3.5-144: werkput 3 rond 1824

Op de kaart zien we aan de rooilijn kadastrummer 885 en 884. 884 is geschrapt. In de kantlijn van het plan staan deze laatste twee nummers echter opgelijst als 'vernietigde nummer', namelijk geschrapte fouten van de tekenaar. De zone die onder geschrapt kadastrummer 884 valt, behoort dus in feite toe aan kadastrummer 885, gezien de zwarte pijl die beide zones met elkaar verbindt. Dit lijkt één groot bebouwd oppervlak te zijn. Het kleine tuintje achteraan lijkt de enige open ruimte te zijn.

Voor een projectie van de muren van werkput 3 op het primitief kadasterplan zie figuur 3.3.5-139. Aangezien de datering van de muren van werkput 3 zeer onduidelijk is, is het moeilijk een onderscheid te maken tussen de muren van voor 1824 en rond 1824. Wat opvalt is dat de westgevel van het gebouw aan de rooilijn (0833) afwijkt van het primitief kadasterplan en dat ook de muur van na 1824 (0509) van dit plan afwijkt. De westelijke gevel die afgebeeld staat op het primitief kadasterplan, is niet teruggevonden. Mogelijk is hij verstoord door de latere kelder maar een fout op het plan behoort misschien ook tot de mogelijkheden?

Het achterhuis in werkput 3 behoort in 1824 tot het erf in werkput 2 (kadastrummer 881). De omvang van het achterhuis lijkt ongewijzigd t.o.v. de voorgaande periode.

3.3.6.3 Werkput 5

De 16de-18de eeuw:

Werkput 5 werd in slechts twee niveaus opgegraven. Het eerste niveau werd aangelegd op de diepte waarop de eerste archeologische sporen zichtbaar werden, op ca 9.78+TAW. In het noorden waren al enkele keldermuren zichtbaar op een iets hoger niveau. Niveau 1 wordt weergegeven op plan 48.

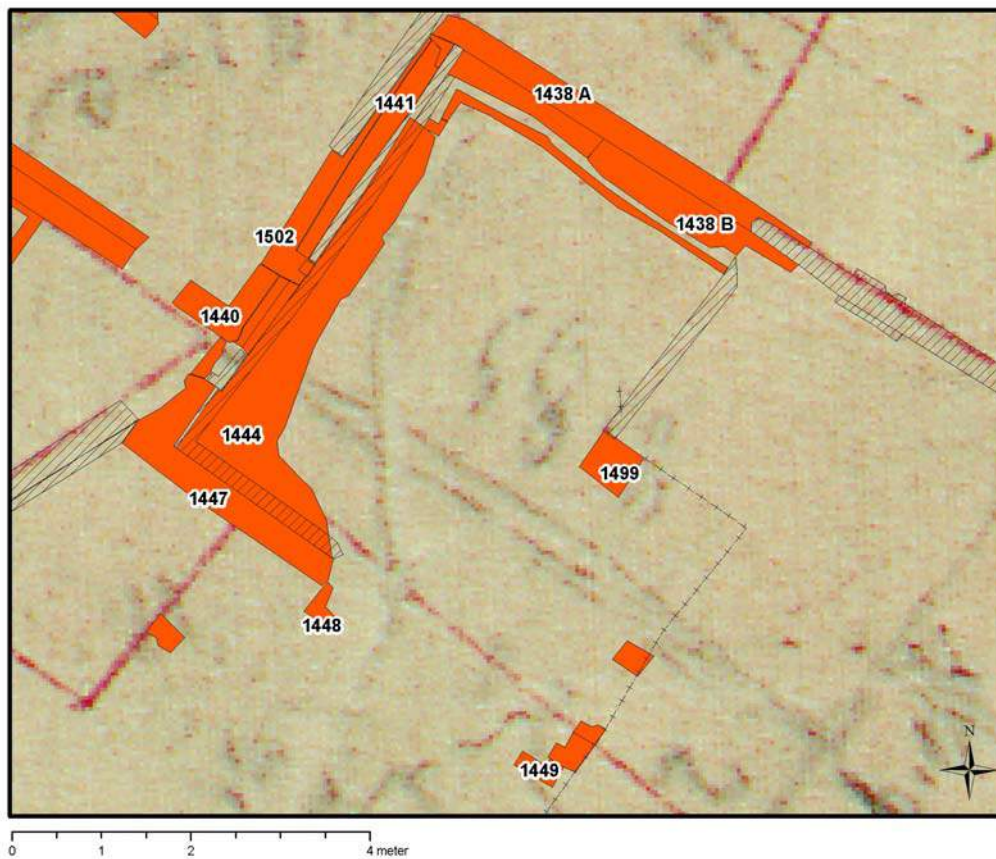

Figuur 3.3.5-145: overzicht werkput 5, niveau 1, gezien vanuit het zuiden

De kelder:

De kelder die het noorden van werkput 5 in beslag neemt, werd gedeeltelijk opgegraven. Een gedeelte bleef achter het oostelijke profiel onaangeroerd (omwille van stabiliteit van de muren aanpalend aan de opgraving).

De kelder heeft een (kruisrib-)gewelf, spoornummer 1444. Het heeft bakstenen van 17x8x4cm en is gemetseld met een donkergele kalkmortel. De bewaarde hoogte is 9.86+TAW.

Figuur 3.3.5-146: kelder 1447 e.a.

De zuidelijke muur van de kelder is muur 1447. De bewaarde hoogte is 10.07+TAW. De baksteenformaten van de kelder konden niet achterhaald worden omwille van de bepleistering. De muur was gemetseld met donkergele kalkmortel en maakt een hoek naar het noorden. Muur 1448 wordt onderbroken voor twee kolenschuiven (?), 1448 (bakstenen 17x8cm) en 1449 (bakstenen 16x7cm).

Figuur 3.3.5-147: zicht op de kelder met muur 1447 (gezien vanuit het noorden)

Waar muur 1447 aansluit op de oostelijke muur is het vervolg onduidelijk. Van bovenaf waren enkel moderne aanpassingen zichtbaar (1441, 1442). De eigenlijke keldermuur, zoals die zichtbaar is binnen in de kelder, was vanuit het grondvlak niet zichtbaar. Muur 1440, die ook op dit tracé ligt, kan geïnterpreteerd worden als een gedeelte van het achterhuis. De muur heeft bakstenen van 17x8cm en gemetseld met donkergele kalkmortel zonder een duidelijk verband. 1502 is een muur met veel gebroken bakstenen en gemetseld met kalkmortel. De chronologische relatie met 1440 kon niet vastgesteld worden.

Figuur 3.3.5-148: muren 1447 en 1440.

De noordelijke muur valt uiteen in 1438A en 1438B, waarbij 1438B de muur is die het gewelf lijkt te dragen. 1438B lijkt een oudere muur te zijn met een versnijding. De muur is gemetseld met lichtgele kalkmortel in een kruisverband. De bakstenen hebben verschillende afmetingen, waaronder 17x8cm en 19x8cm. 1438B is bepleisterd onder het gewelf. 1438A is bepleisterd in de noordwestelijke hoek, waar 1438B ontbreekt. Het lijkt

erop dat hier een deel van het gewelf ontbreekt of weggebroken is voor de bouw van een trapgat met halfsteens muurtje 1504 en gewelf (restant) 1443. De bepleistering loopt hier tot bovenaan. Dat dit een toevoeging is op het origineel, blijkt uit het feit dat muur 1504 gebouwd werd over de goot in de vloer. Er zijn bovendien nog restanten van mortel van de muur zichtbaar op de vloer. Naar het noordoosten wordt muur 1438A overbouwd door 1437, een recentere bouwfase. De oostelijke muur kon niet bestudeerd worden.

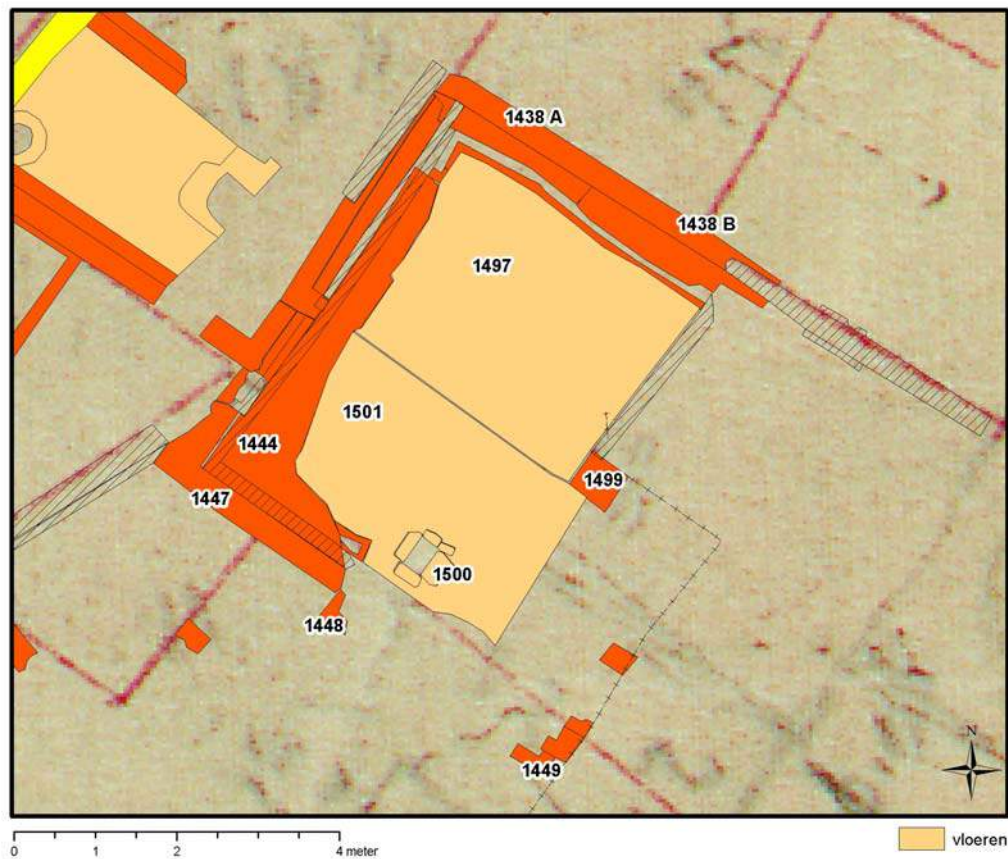

Figuur 3.3.5-149: de kelder gezien vanuit het zuidwesten, met in zwarte stippellijn het trapgat

In het midden van de kelder staat een pijler, 1499, uit baksteen gemetseld met een lichtgele kalkmortel. De bakstenen zijn 17x7.5cm.

Figuur 3.3.5-150: pijler 1499, gezien vanuit het westen.

Figuur 3.3.5-151: keldervloer

De keldervloer kent twee fases. De oudste fase is vloer 1512 (niet op plan, enkel op foto). Deze vloer bestaat uit baksteen (16x8cm) en tegels (12x12cm). De tegels liggen in een halfsteens verband op een lichtgeel kalkmortellaagje. De bakstenen lijken een aanpassing te zijn van de vloer in het zuiden van de kelder. De hoogte is 7.94+TAW. De vloer ligt tegen een waterput in het zuiden, muur 1514 (niet op plan), gemetseld met bakstenen van 9x6.5x3cm met een lichtgele kalkmortel. Boven deze vloer ligt een laagje lichtgele klei, tegen de muren aan (laag 1511) met daarbovenop laag 1510, een dikkere leemlaag, oranje van kleur en met lichte vlekken, baksteenbrokjes en mortelbrokjes. Blijkbaar had men in de kelder last van grondwater en werd de vloer opgehoogd en waterdicht gemaakt.

Figuur 3.3.5-152: vloer 1512

Figuur 1.3.5-153: vloer 1512, detail

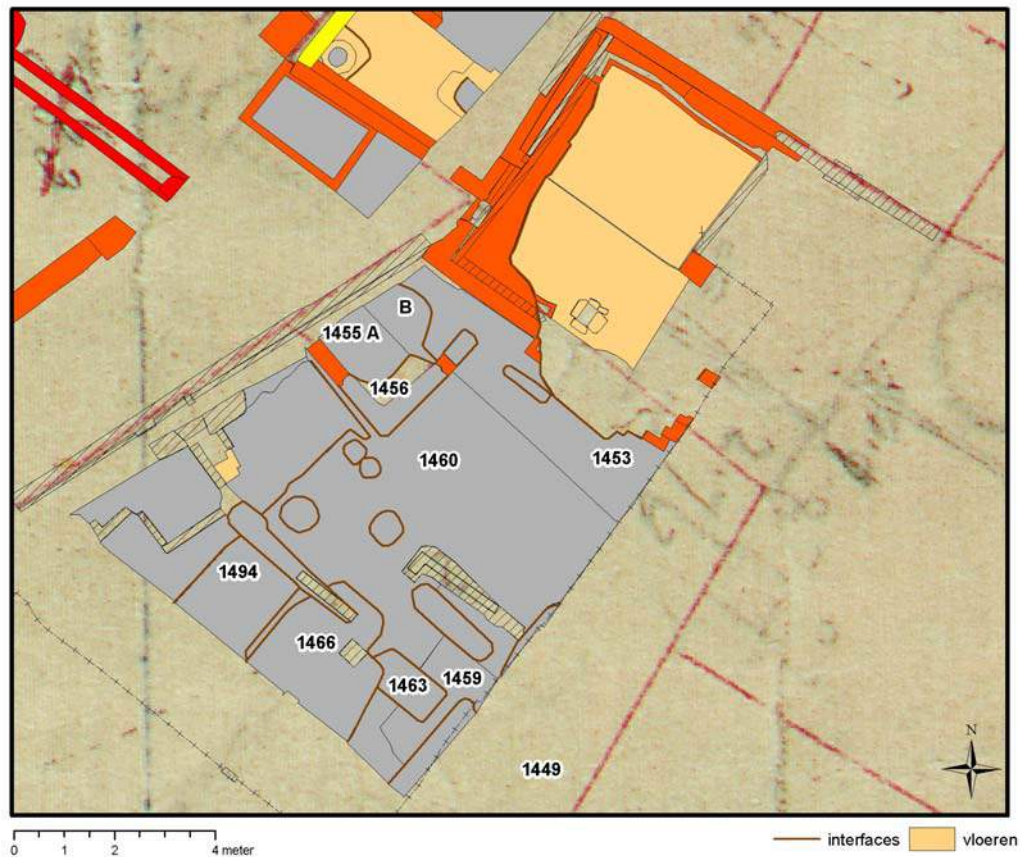
Hierboven op kwam een nieuwe tegelvloer 1497. 1497 bestaat uit rode baksteentegels van 16x16cm, in een 1/3 verband en gevoegd met lichtgele kalkmortel. De vloer ligt tot tegen pijler 1499. In het zuiden liggen kleinere tegels, namelijk van 12.5x12.5cm in een halfsteens verband. Deze aanpassing heeft spoornummer 1501 gekregen. Mogelijk heeft deze aanpassing te maken met een aanpassing omwille van de waterput. De vloer heeft een afboording rond/bovenop waterput 1514, die nog steeds in gebruik is. De afboording bestaat uit zandsteen (hergebruik van oudere lateistenen). Bovenop vloer 1497 en 1501 is een gootje gemetseld (1503) dat eindigt aan kolenschuif 1448 maar onder de tegelvloer uitgeeft in de waterput. Het gootje loopt onder muur 1498 (jongere fase) door maar kon daar niet meer gevolgd worden.

Figuur 3.3.5-154: gootje 1503 geeft uit in waterput

Het is moeilijk uit te maken uit welke periode de kelder dateert. De vulling van de funderingstrechter van de waterput (deposit 1515) bevat aardewerk dat lijkt te dateren uit de 18de eeuw. 1510, de laag tussen de twee vloeren, bevat aardewerk dat gedateerd kan worden van de 17de tot de 19de eeuw. Hoewel de kelder waarschijnlijk in gebruik blijft tijdens de 19de eeuw, lijkt hij omwille van de vorm geen 19de-eeuwse kelder te zijn. Vermoedelijk dateert de kelder dus eerder uit de 17de of 18de eeuw. Het is eveneens onduidelijk of het een nieuwe creatie is of dat er gebruik gemaakt wordt van oudere muren. In het geval van de noordelijke muur is het duidelijk dat 1438A een oudere muur is waarvan een keldermuur gemaakt wordt. Dit lijkt minder het geval te zijn voor de andere muren, alhoewel de onderzijde van 1447 zo onregelmatig is dat men zich kan afvragen of er niet gebruik gemaakt werd van een oudere funderingsmuur waarop verder gemetseld werd.

Overige sporen:

Figuur 3.3.5-155: overzicht sporen niveau 1

Wanneer we het oostelijke profiel bekijken, valt de uniformiteit van de lagen op. Het profiel reikt tot op het tweede niveau, dat aangelegd is op ca 8.85+TAW. Onderaan zien we een dik pakket gemengd zand, laag 1506. Daar bovenop ligt een laag donkergele leem met wat tegelfragmenten, laag 1507. Laag 1506 bevat aardewerk uit de 17de-18de eeuw, naast een fragment van een Siegburg drinkschaaltje uit de 15de of begin 16de eeuw. Er zijn ook twee rekenpenningen teruggevonden in deze laag, eentje uit de periode 1500-1525 en eentje uit de periode 1500-1550. Laag 1507 bevat slechts één steengoedfragment dat in de postmiddeleeuwse periode te dateren valt. Gezien de diepte en de dikte van laag 1506 (nog steeds aanwezig op het tweede niveau) interpreteren we deze laag als de vulling van een grote bouwput van de kelder. Deze bouwput heeft de onderliggende, oudere lagen verstoord, wat de aanwezigheid van ouder materiaal in de vulling verklaart. Laag 1507 vertegenwoordigt dan misschien de gebruiksfase van de kelder. De aanwezigheid van een dikke laag leem op het erf is wel enigszins vreemd te noemen. Is het een werkvloer?

Figuur 2.3.5-156: oostelijk profiel tussen niveau 1 en niveau 2

Bovenop laag 1057 kunnen we tegen de kelder aan (noorden) en in het zuiden nog twee dunnere lagen geel zand waarnemen, die beide ook aanwezig zijn op niveau 1. Het gaat om lagen 1453 en 1459 (hoogte ca 9.73+TAW). Tussen beide lagen in ligt donkerbruin - grijs zand dat in het midden van het profiel een kuil opvult. Dit is laag 1460, die dus jonger is dan 1453/1459. Laag 1460 lijkt materiaal te bevatten dat gedateerd kan worden in de 17de of 18de eeuw.

Figuur 3.3.5-157: lagen 1506, 1507 en 1453 in het oostprofiel van werkput 5, gezien vanuit het westen

Op niveau 1 zien we in het vlak laag 1453 en 1459. Voor het overige wordt het vlak grotendeels gedomineerd door laag 1460, die doorsneden wordt door verschillende kuilen. Een aantal van deze kuilen dateren uit de 19de eeuw, een aantal zijn te dateren in de 18de eeuw, waaronder kuil met interface 1465 en vulling 1466 en kuil met interface 1495 en vulling 1494, beide puinkuilen. Gezien de oversnijding volgt hieruit dat ook kuil met interface 1464 en vulling 1463 uit de 18de eeuw dateert (hierin bevindt zich materiaal dat uit de 18de of 19de eeuw afkomstig is).

Figuur 3.3.5-158: overzicht sporen niveau 1 (oostzijde nog niet opgekuist)

Figuur 3.3.5-159: puinkuilen in het zuiden van werkput 3, gezien vanuit het zuidoosten

De enige cluster van sporen die vermoedelijk ook nog in de postmiddeleeuwse periode te situeren valt, is muur 1456A en een bijhorende vloer in zandsteen. Muur 1456A bestaat uit gebroken bakstenen gemetseld met donkergele kalkmortel zonder verband. De bewaarde hoogte is 9.78+TAW. De muur werd afgebroken, het uitbraakspoor bestaat uit interface 1457 en vulling 1456B. Hoewel de muur zelf slecht bewaard is, kan de vorm op basis van het uitbraakspoor wel afgeleid worden. De muur wordt zichtbaar in het westelijke profiel en maakt dan een hoek naar het noorden. Binnenin lag aan de noordzijde, tegen de muur aan een laagje lichtgele leem, laag 1455A. Deels hierboven op lag wat donkerbruin zand met wat baksteen -en mortelbrokjes, houtskool en schelpfragmenten (1455B).

Figuur 3.3.5-160: muurresten 1456 A en leemlaagje 1455 A

Onder het dunne gele leemlaagje kwam een vloer tevoorschijn bestaande uit zandstenen blokken in een wild verband. Het gaat duidelijk om gerecupereerde bouwmaterialen, zoals een fragment van een haardwang(?). De vloer heeft geen spoornummer gekregen, hij kwam tevoorschijn net voordat de kraan het tweede niveau zou openleggen. De vloer kan mogelijk de vloer van een bijgebouw of atelier geweest zijn, of een verharding van een erf, in welk geval muur 01456A dan een perceelsscheidingsmuur zou zijn... Het leemlaagje op de vloer houdt mogelijk verband met laag 1057 en het donkerbruine zandlaagje erboven met laag 1506. We kunnen deze structuur beschouwen als gelijktijdig of ouder dan de kelder. De aard ervan is echter niet duidelijk. Op het primitief kadasterplan van 1824 hoort deze zone bij de kelder, die op zijn beurt op dat moment tot een bebouwde zone behoort binnenin het bouwblok en toegankelijk vanuit de Nieuwe Kapucijnenstraat. De toegankelijkheid via de Nieuwe Kapucijnenstraat suggereert dat dit gedeelte binnenin het bouwblok pas ingenomen werd na het ontstaan van deze straat, vermoedelijk in de 17de eeuw.

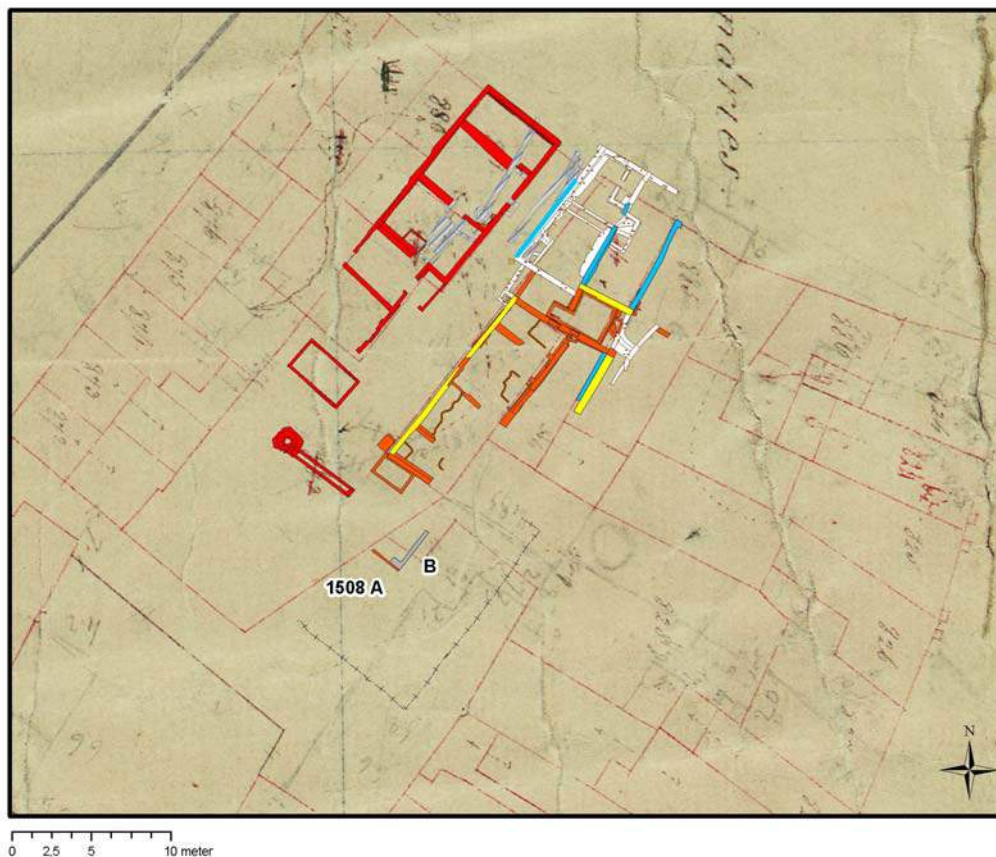

Figuur 3.3.5-161: Muur 1456A met zandstenen vloer, gezien vanuit het zuiden

Figuur 3.3.5-162: vloer 1456 A, gezien vanuit het westen

Op niveau 2 bevonden zich niet zo veel sporen. In het zuidoosten vinden we nog een gedeelte van de originele laag, die niet verstoord werd door 'bouwput' met laag 1506. Het betreft een vrij egale, donkergrijze laag zand, sterk gelijkend op laag 0711 of 0729 van werkput 2 (zie figuur 3.3.5-156). De hoeveelheid leemvlekken in laag 0506 suggereert dat er mogelijk oudere leembebouwing aanwezig was die verstoord werd met de bouw van de kelder. Dit is echter zeer hypothetisch.

Figuur 3.3.5-163: sporen 1508 A en B op niveau 2

Verder vinden we op niveau 2 nog de resten van een beerput uit een jongere fase (zie verder) en een muurtje, 1508 A. Het verdere verloop van 1508A is verder bewaard gebleven in de vorm van een uitbraakspoor, 1508B. 1508A bestaat uit bakstenen van 20x9cm en is gemetseld met donkergele kalmortel. Opvallend hier is de oriëntatie van het spoor. Het volgt eerder de oriëntatie die we in werkput 2 al aantreffen, namelijk haaks op de rooilijn en niet de schuine oriëntatie die ontstaat door de ontwikkeling van het binnengebied. Waarschijnlijk is dit een van de vele constructies op een achtererf. Het ligt in lijn van de muren van het achterhuis in werkput 3. Het dateert van voor de bouw van de kelder, dus uit het begin van de postmiddeleeuwse periode of uit de middeleeuwen.

Figuur 3.3.5-164: muur 1508 A, gezien vanuit het oosten

Figuur 3.3.5-165: muur 1508 A en uitbraakspoor 1508 B, gezien vanuit het zuiden

Besluit werkput 5 16de-18de eeuw:

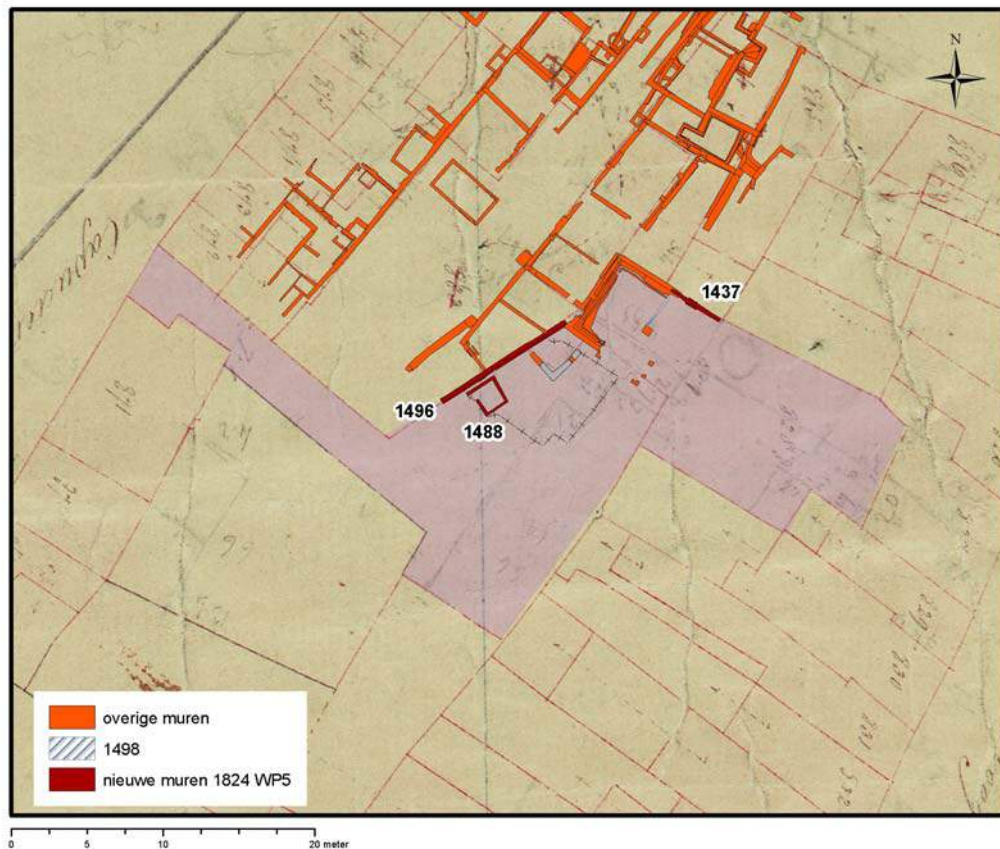

Figuur 3.3.5-166: overzicht postmiddeleeuwse muren uit werkputten 2, 3 en 5

Tijdens de postmiddeleeuwse periode wordt er in het binnengebied van het bouwblok (vermoedelijk tijdens de 17de of 18de eeuw) een kelder gebouwd. Het is onduidelijk of deze gebruik maakt van oudere muren of een volledig nieuwe creatie is. Aan het gebouw dat bovenop de kelder staat is mogelijk een klein bijgebouwtje of verhard erf verbonden. De bouw van de kelder ging blijkbaar gepaard met een grote bouwput die de oudere resten verstoord heeft. Een kleinere constructie in baksteen, op de plaats van het latere bijgebouwtje/verhard erf was nog gespaard, vermoedelijk betrof het een ondergrondse constructie, te dateren voorafgaand aan de bouw van de kelder.

De kelder in werkput 5 en het achterhuis van werkput 3 zijn tegen elkaar aan gebouwd. Doordat het onderzoek van werkput 5 zeer snel diende te verlopen, kon op het terrein niet vastgesteld worden welk van de muren het oudst was. Of het gebouw boven de kelder een eigen erf had ten zuiden ervan of dat het afhankelijk was van een van de andere erven, is onduidelijk. Er is in ieder geval geen oudere perceelsmuur aangetroffen dan muur 1496, die op het primitief kadasterplan opgetekend staat. Op een bepaald moment is de kelder wel toegankelijk vanuit het achterhuis in werkput 3 (trapgat).

De situatie rond 1824

Figuur 3.3.5-167: de situatie rond 1824

Rond 1824 lijkt er aan het volume van het gebouw niets veranderd te zijn. Het gebouw behoort toe aan kadastrummer 828, een erf in het binnengebied tussen Hoogstraat en Nieuwe Kapucijnenstraat. Het is toegankelijk vanuit de Nieuwe Kapucijnenstraat, het heeft een eigen erf en een gang naar de straat. De perceelsmuur die het erf afscheidt van het erf van werkput 2 is muur 1496. Deze muur heeft bakstenen van 15x7cm en is gemetseld met een lichtgele kalkmortel in een kruisverband. De bewaarde hoogte is 10.11+TAW. De versnijding ligt op 9.46+TAW. De muur heeft risaliet.

Figuur 3.3.5-168: muur 1496

Evenwijdig met deze muur ligt muur 1488, die geïnterpreteerd kan worden als een beerput. Het vierkante grondplan hiervan is zichtbaar op niveau 2 (plan 49). In de zuidwesthoek is een uitsprong in het grondplan, vermoedelijk de oorspronkelijke schuif. In een latere fase werden nog muren aan dit geheel toegevoegd (zie verder). Gezien de evenwijdigheid met muur 1496 gaan we ervan uit dat deze beerput gelijktijdig of later dan 1496 gebouwd is, bovendien bevat de laag rond de beerput (laag 1486) vondsten uit de 18de-19de eeuw.

Het is aannemelijk dat hier een beerput gebouwd wordt op het moment dat het een zelfstandig erf wordt.

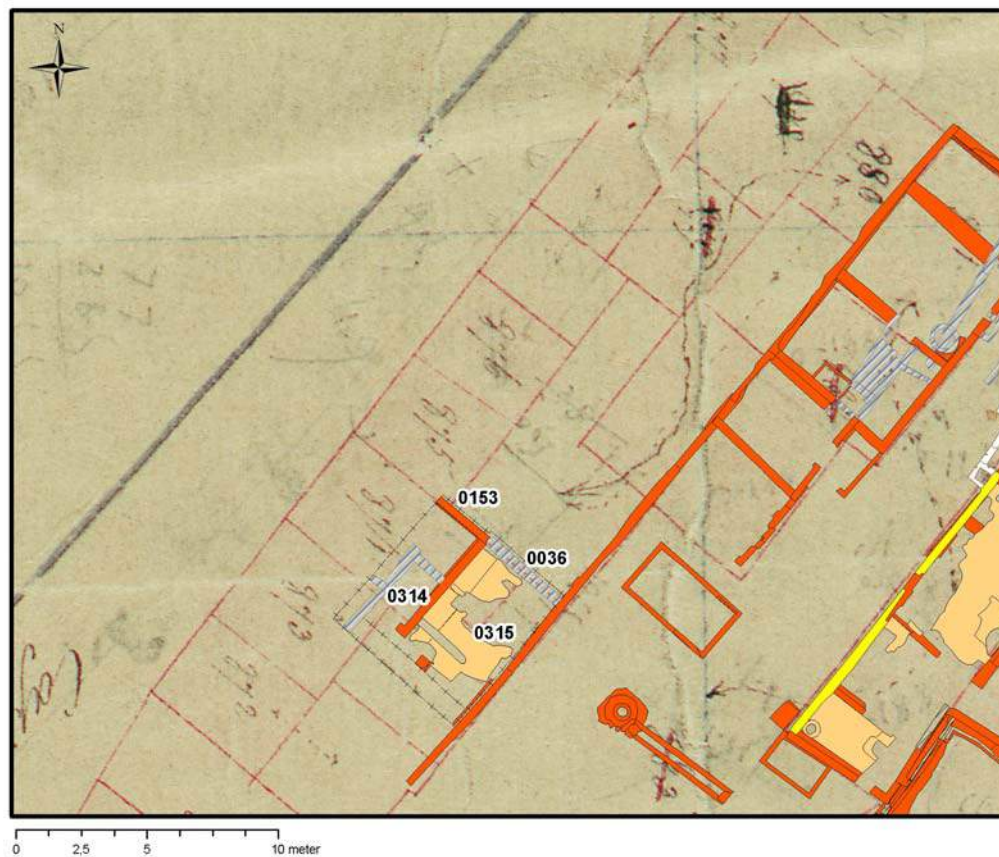
Het creëren van de Nieuwe Kapucijnenstraat heeft aanleiding gegeven tot het ontwikkelen van het binnengebied van het bouwblok. Voordien geven de schaarse sporen die bewaard gebleven zijn eerder de indruk te behoren tot een achtererf, zij volgen de oriëntatie van de muren aan de rooilijn.

3.3.6.4 Werkput 1

De 16de – 18de eeuw:

Niveau 3

Op niveau 3 van werkput 1 (op ca 9.05+TAW, plan 10) zijn de sporen zichtbaar die volgen op de afbraak van de hiervoor besproken pijlers. Dit niveau bevond zich vlak onder niveau 2 en werd maar gedeeltelijk manueel vrijgelegd net voor de verdieping naar het volgende niveau.

Figuur 3.3.5-169: overzicht sporen niveau 3

Het opvallendste spoor hier is vloer 0315, bestaande uit zandstenen kasseitjes. De rijen kasseitjes liggen parallel aan de rooilijn van de Ganzendries. Zij behoren dus tot een erf dat op de Ganzendries georiënteerd staat, niet op de Nieuwe Kapucijnenstraat. Dat deze kasseitjes buitenshuis liggen, spreekt voor zich. Er is een klein gedeelte bewaard van wat een gootje lijkt te zijn. De kasseitjes lijken in het zuiden te eindigen tegen pijler 0326 A, waar een afboording in de vorm van grote zandstenen aanwezig lijkt te zijn. De andere pijlers worden wel afgedekt door de kasseilaag.

Figuur 3.3.5-170: overzicht niveau 3

De kasseitjes liggen tegen muur 0314, een muur met bakstenen van 18x8.8x4.5cm, gemetseld met lichtgele kalkmortel in een kruisverband. De bewaarde hoogte is 9.11+TAW, de versnijding ligt op 8.97+TAW. De muur maakt een hoek naar het westen. De binnenzijde van het gebouw ligt duidelijk aan de westzijde.

Figuur 3.3.5-171: spoor 0315, detail

Muur 0314 is op zijn beurt tegen muur 0153 aangebouwd (al is deze relatie onduidelijk, 0153 kan ook een beetje onder 0314 onderdoor gemetseld zijn). Deze muur bestaat uit bakstenen van 21x10x4cm, al zijn er ook veel gebroken bakstenen gebruikt. Het metselverband is rommelig, de kalkmortel is donkergeel. De bewaarde hoogte is 8.98+TAW, de versnijding ligt op 8.81+TAW. De overige muren zichtbaar op het vlak zijn

funderingen van jongere muren. Muur 0036 verstoort de kasseitjes en is van recentere datum. Opvallend is dat muur 0314 in het verlengde ligt van de westelijke perceelsgrens van het latere kadastrummer 0880.

Figuur 3.3.5-172: muren 0036 en 0314

De datering van deze sporen is zeer onduidelijk. Qua hoogte zouden ze in de middeleeuwen moeten thuishoren. Ze liggen echter bovenop de zandstenen pijlers, waarvan we aannemen dat ze in de 16de eeuw afgebroken zijn. Vloer 0315 en muur 0314 moeten dus in de postmiddeleeuwse periode te situeren zijn. Muur 0153 is mogelijk ouder (?).

In en onder vloer 0315 werd ceramiek aangetroffen die zou dateren uit de 17de eeuw. Qua hoogte valt dit echter moeilijk te rijmen, de kwestie blijft onduidelijk.

Niveau 2:

Niveau 2 (plan 6, plan 7 en plan 9A) lag vlak boven niveau 3 en helt lichtjes af van 9.18+TAW in het zuiden tot 9.03 in het noorden). Een aantal muren in het noorden van werkput 1 mag mogelijk gerekend worden tot dezelfde fase als niveau 3. Er zijn quasi geen dateringen voorhanden voor dit niveau, deze veronderstelling baseert zich voornamelijk op de oriëntatie van de sporen....het grootste gedeelte van het noorden van werkput 1 was verstoord in de 20ste eeuw.

Figuur 3.3.5-173: hypothetische percelering van werkput 1 tijdens de postmiddeleeuwse periode (oranje), met in het paars muur 0191 en in het donkerrood keldermuren 0137/0138.

Muren 0137 en 0138 vormen één geheel op niveau 3 en zijn reeds zichtbaar op niveau 2. Deze muur bestaat uit bakstenen van 17x7cm en is met donkergele kalkmortel gemetseld in een kruisverband. De bewaarde hoogte is 9.12+TAW. Wat op niveau 2 nog niet geheel duidelijk was, bleek op niveau 3: muur 0137/0138 is een keldermuur, de muur is aan de westzijde bepleisterd. Het trapgat (muren 0083 en 0085) met zandstenen treden ligt aan de oostzijde. Dit is mogelijk een latere toevoeging of aanpassing, de muren zijn gemetseld met witte kalkmortel bestaan uit bakstenen van 19x8.5cm. Muur 0137/0138 vormt duidelijk de oostelijke gevel van een huis dat volledig onderkelderd is. De voorgevel van het huis (muur 1163) was zichtbaar in profiel 24 van werkput 4.

Figuur 3.3.5-175: keldermuur 1163 in werkput 4, gezien vanuit het noorden

Figuur 3.3.5-175: keldermuren 0137 en 0138 op niveau 2, gezien vanuit het zuiden

Figuur 3.3.5-176: de kelder tijdens het verdiepen naar niveau 4, gezien vanuit het zuidwesten

Muur 0191 is eveneens een bakstenen muur, met bakstenen van 18x8x4cm en gemetseld met een donkergele kalkmortel in een kruisverband. De maakt een hoek naar het oosten. De binnenzijde van het gebouw ligt dus duidelijk aan de oostzijde. De bewaarde hoogte is 9.30 +TAW, de versnijding ligt op 9.21+TAW. Aangezien muur 0191

de oriëntatie volgt van de achterbouw van het huis in werkput 2, is het verleidelijk om deze muur te beschouwen als een deel van het huis in werkput 2.

Dit zou willen zeggen 1) dat de zone tussen het huis in werkput 2 en het huis in werkput 1 met muur 0137/0138 aan de straatzijde onbebouwd was, wat bevestigd wordt door profiel 24 (werkput 4) en 2) dat deze zone zou toebehoren aan het erf van het huis in werkput 21, wat bevestigd wordt door het feit dat er noch in werkput 2, noch in werkput 1 een andere duidelijke perceelsgrens gevonden tussen de erven. Deze grens als westelijke grens voor het erf van werkput 2 is de enige die in aanmerking komt voor wat deze periode betreft.

Een laatste muur die nog dient besproken te worden is muur 0140 (ten noorden van 0191). Deze muur is gemetseld met bakstenen van 16x4x7 cm met een lichtgele kalkmortel in een kruisverband. De bewaarde hoogte is 9.09+TAW, al kan de muur ook hoger bewaard gebleven zijn, op niveau 1 lag de talud bovenop deze zone....De functie en datering van deze muur is onduidelijk.

Figuur 3.3.5-177: muur 0140, gezien vanuit het noorden

Veranderingen aan de Nieuwe Kapucijnenstraat:

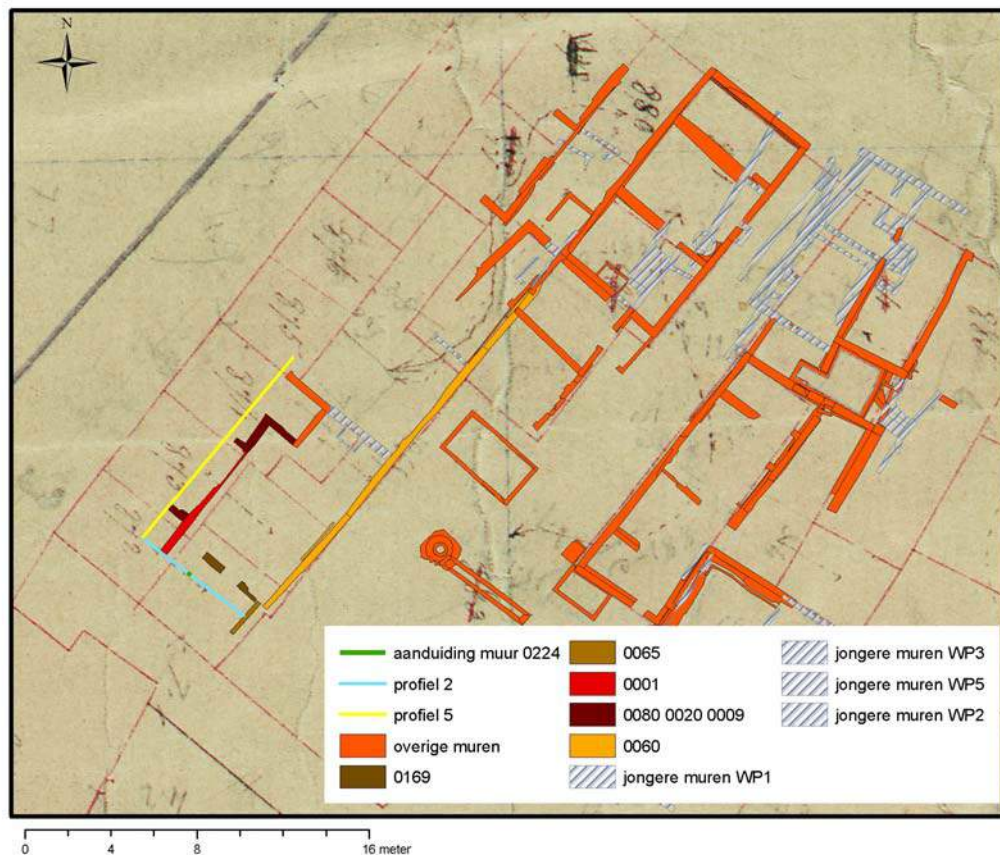
Figuur 3.3.5-178: niveau 2, deposits

Niveau 2 bevindt zich in het zuiden duidelijk aan de onderzijde van een afbraaklaag. Lagen 0177 en 0148 (gelijk aan 0150) zijn beide donkerbruine lagen gevlekt zand met veel baksteenresten en mortelresten (zowel lichtgele als donkergele). Laag 0148 bevat meer puin dan 0177 (afbraak van muur 0314? De scheidingslijn tussen beide lagen ligt net op de plaats waar 0314 eindigt). Bovendien worden beide lagen doorsneden door puinkuilen (waarvan sommige mogelijk puinlenzen in laag 0148/0177 zijn, dit werd niet verder onderzocht): interface 0142 met vulling 0141, interface 0144 met vulling 0143, interface 0146 met vulling 0445, interface 0155 met vulling 0154, interface 0157 met vulling 0156, interface 0161 met vulling 0160, interface 0163 met vulling 0162, interface 0165 met vulling 0164 en lagen 0149 en 0185. De zone langs het westelijk profiel tot aan de noordzijde van muur 9 is verstoord door sondering naar de mogelijke aanwezigheid van leidingen (sondering vanuit niveau 1). Het is duidelijk dat de structuren uit de postmiddeleeuwse periode in het zuiden van werkput 1 grondig verstoord worden.

Figuur 3.3.5-179: algemeen overzicht niveau 2 aan de zuidzijde van werkput 1, gezien vanuit het noordoosten

De datering van laag 0177/0148 vormt dus datering van de afbraak van de sporen op niveau 3 in het zuiden van de werkput. Deze laag bevat veel ceramiek (vooral veel roodbakend aardewerk - 792 scherven - en steengoed zonder kobalt) dat uit de 17de-18de eeuw dateert (enkele scherven industrieel witbakkend en porselein zijn vermoedelijk intrusief). De laag bevatte twee munten, een uit de 14de-15de eeuw en eentje uit de periode 1555-1598. De vondst van oudere munten in een afbraaklaag is niet zo vreemd. Ook een 30-tal grijsbakkende scherven en wat majolica is vermoedelijk residueel.

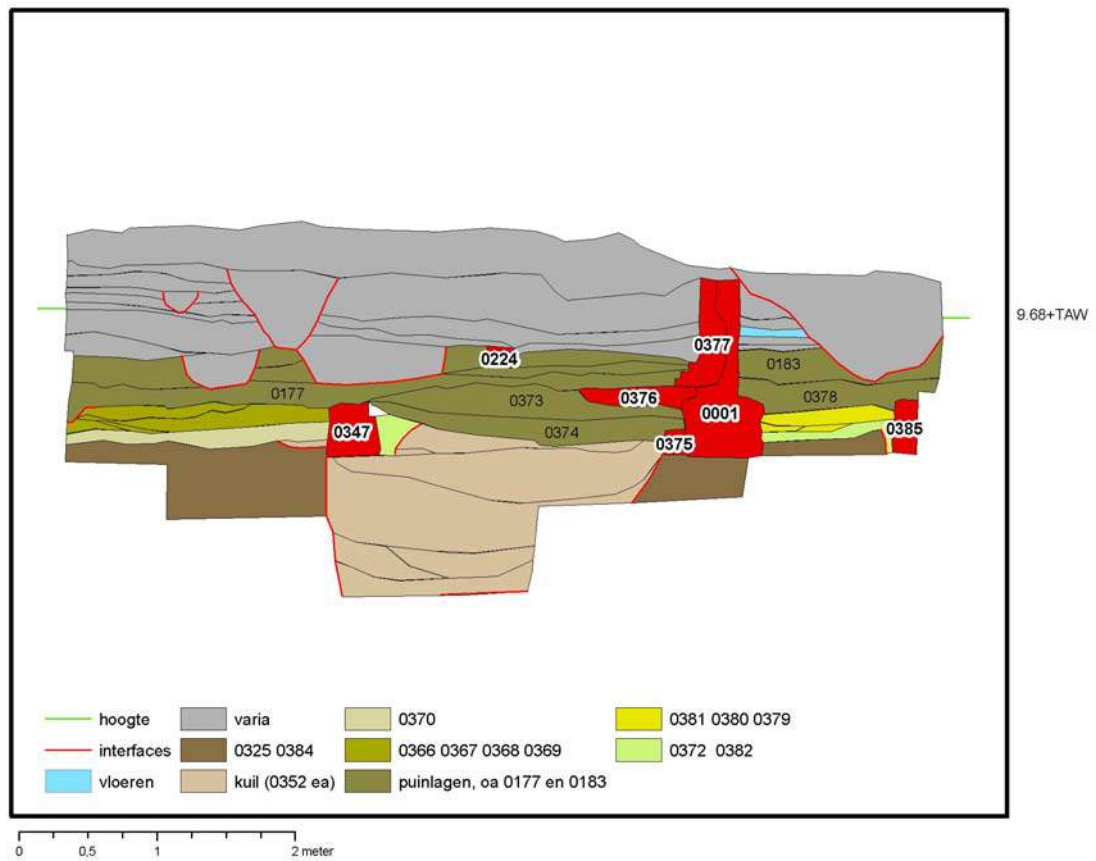

Figuur 3.3.5-180: werkput 1 naar het einde van de postmiddeleeuwen toe?

Muren 0314 en 0153 zijn afkomstig van het dieperliggende niveau. Muur 0001/0010 bestaat uit bakstenen van 17x6.5x3cm en 22x4x9cm (plan 1, plan 6, profiel 2 en 2bis). De muur is gemetseld met lichtgele kalkmortel in een kruisverband. De bewaarde hoogte is 9.90+TAW. De muur is bepleisterd langs de westzijde. De versnijding ligt op 9.08+TAW. De muur leek oorspronkelijk ouder te zijn dan muur 0010, op een dieper niveau leek het om één en dezelfde muur te gaan.

De verbinding met muur 0314 wordt gemaakt door middel van muren 0020, 0080 (beide plan 2 en plan 6) en 0346 (plan 6). Op funderingsniveau lijken muren 0020 en 0080 één geheel te vormen. De bewaarde hoogte van 0020 is 9.95+TAW. De versnijding ligt op 9.19+TAW. 0020 heeft bakstenen van 16x7x4cm, ook veel gebroken bakstenen (recuperatiemateriaal). De muur is gemetseld met lichtgele kalkmortel in een wild verband. Muur 0080 lijkt uit grotere bakstenen te bestaan (17x8x4.5cm). Muur 0346 is op funderingsniveau onderscheiden van muur 0020 maar vermoedelijk betreft het toch dezelfde muur (bakstenen van 17x8x4.5cm). We beschouwen hier de drie muren als één geheel.

Muur 0009 (plan 1, plan 6, profiel 5) is een binnenmuur met bakstenen van 12x8x5cm en gemetseld in een lichtgele kalkmortel in een halfsteens (?) verband. De bewaarde hoogte is 9.83+TAW. De versnijding ligt op 9.17+TAW. 0009 is jonger dan muur 0001 en deelt de binnenruimte in twee. De muur is bepleisterd langs de noordzijde.

Figuur 3.3.5-181: profiel 2

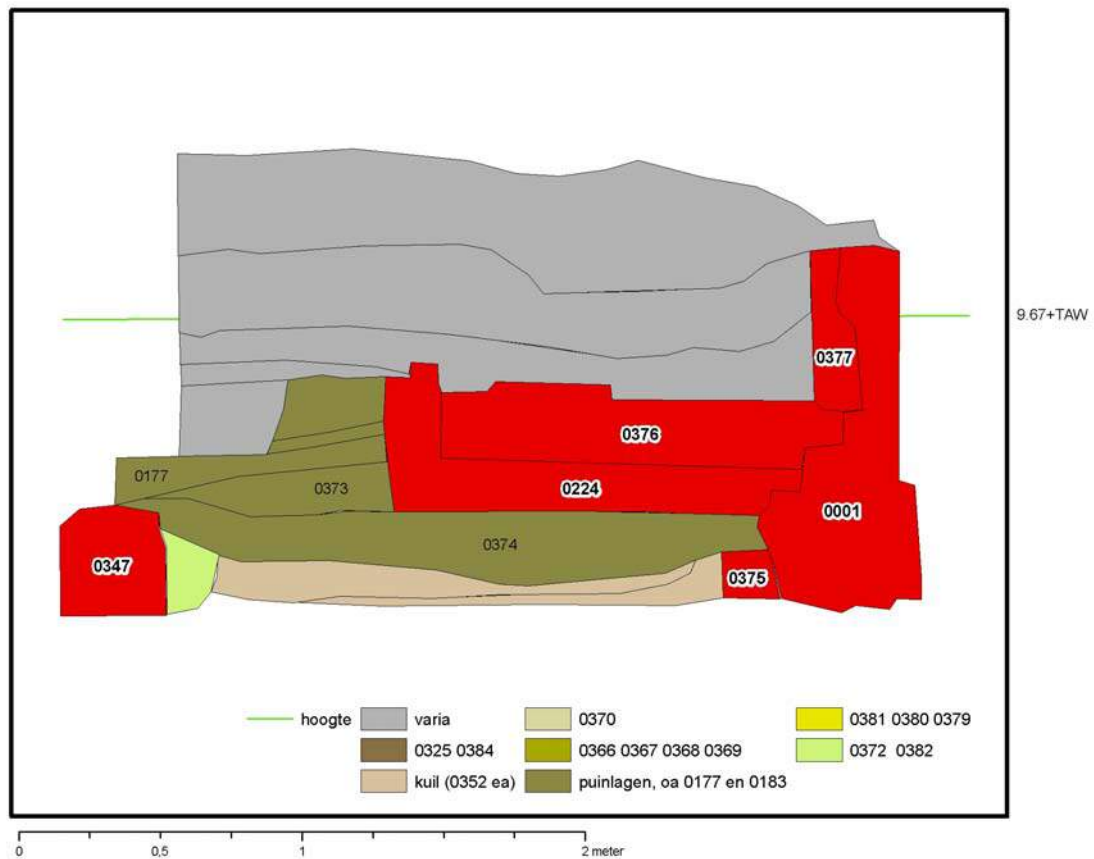
Figuur 3.3.5-182: algemeen zicht op profiel 2, oostzijde van muur 0001, uiterst rechts muur 0001

Profiel 2 toont de verschillende puinlagen, waaronder 0177. Ook erboven liggen verschillende puinige lagen die het resultaat zijn van elkaar opvolgende afbraakprocessen.

In profiel 2 is muur 0001 zichtbaar. Ten oosten van de muur liggen lagen 0378 en 0183, twee lagen puinig zand of puin, bovenop de versnijding. Laag 0233 is een dun laagje donkergrijs zand met daarbovenop 0232. 0232 is een homogene laag donkergeel zand, de opmaaklaag voor vloer 0231 (9.58+TAW, profiel 2 en profiel 5). Deze vloer bestaat uit gereduceerde grijze bakstenen, gevoegd met een zeer harde witte kalkmortel. Deze vloer kan beschouwd worden als de oudste vloer behorend bij muren 0009 en 0001.

Figuur 3.3.5-183: profiel 2, westzijde, met muur 0001 en vloer 0231 rechts daarvan

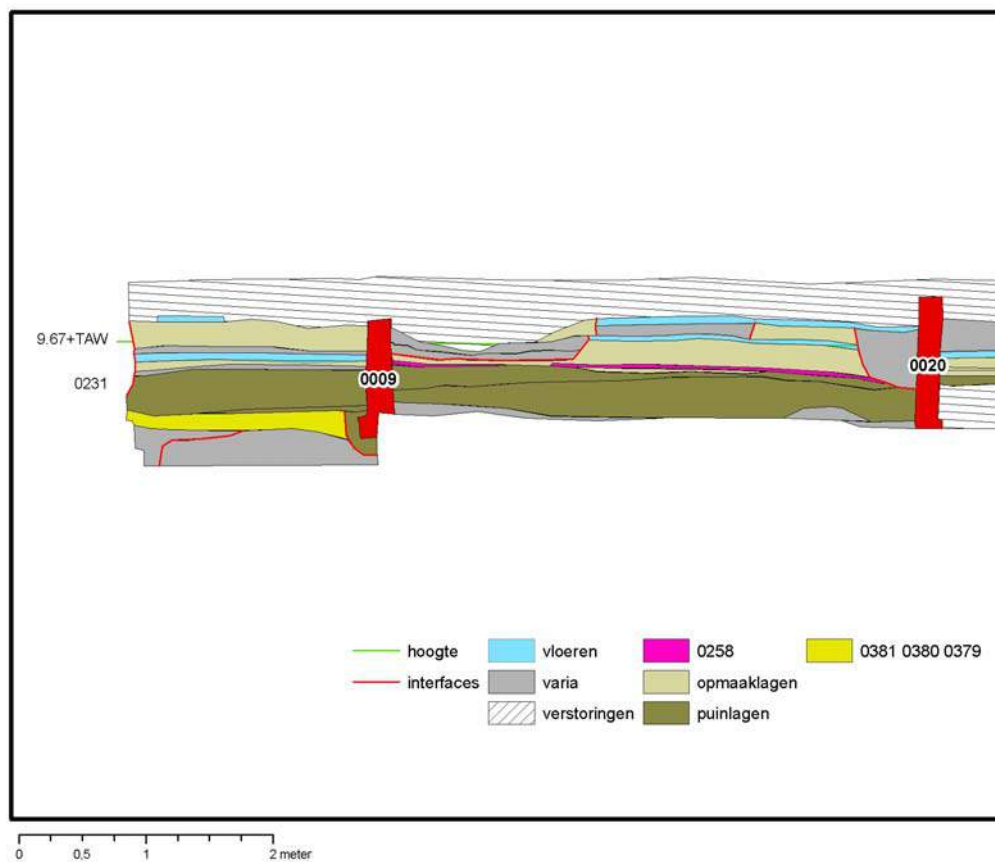

Figuur 3.3.5-184: profiel 2bis

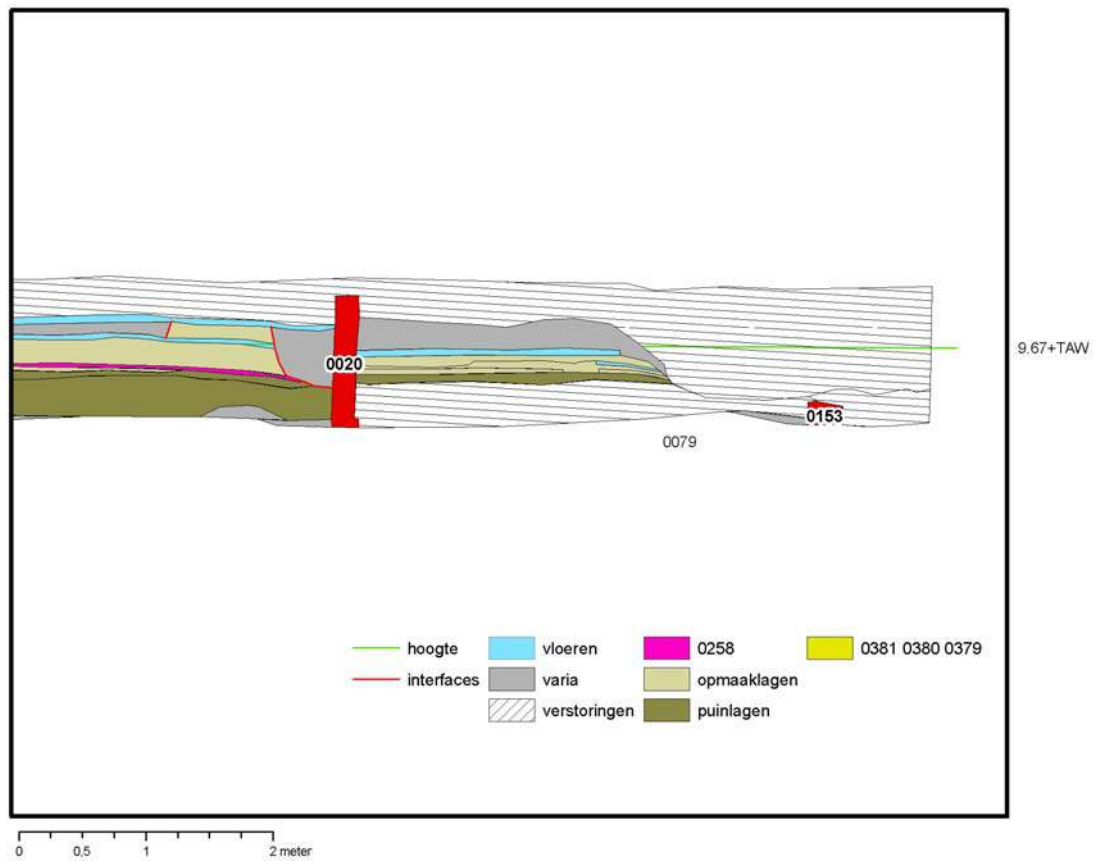
Profiel 2 toont verder dat muur 0001/0010 hersteld is met muur 0377. Profiel 2bis toont dat er net achter het profiel nog een muur aanwezig was (0224 fundering/0376 opgaande muur), haaks op de rooilijn van de Nieuwe Kapucijnenstraat, die mogelijk ook tot deze verbouwing behoort. Laag 0177 lijkt ertegen te liggen. Ook lagen 0174, 0175 en 0176 hebben mogelijk te maken met de bouw van 0224/0376. Bij het bekijken van de foto zou men kunnen stellen dat het om één en dezelfde bouwfase als muur 0001/0010 gaat, en dat muur 0377 een latere herstelling betreft (muur 0377 correct ingetekend op profiel 2bis in tegenstelling tot profiel 2).

Figuur 3.3.5-186: profiel 2bis met muren 0001, 0377, 0224 en 0376.

Figuur 3.3.5-187: profiel 5, zuidzijde

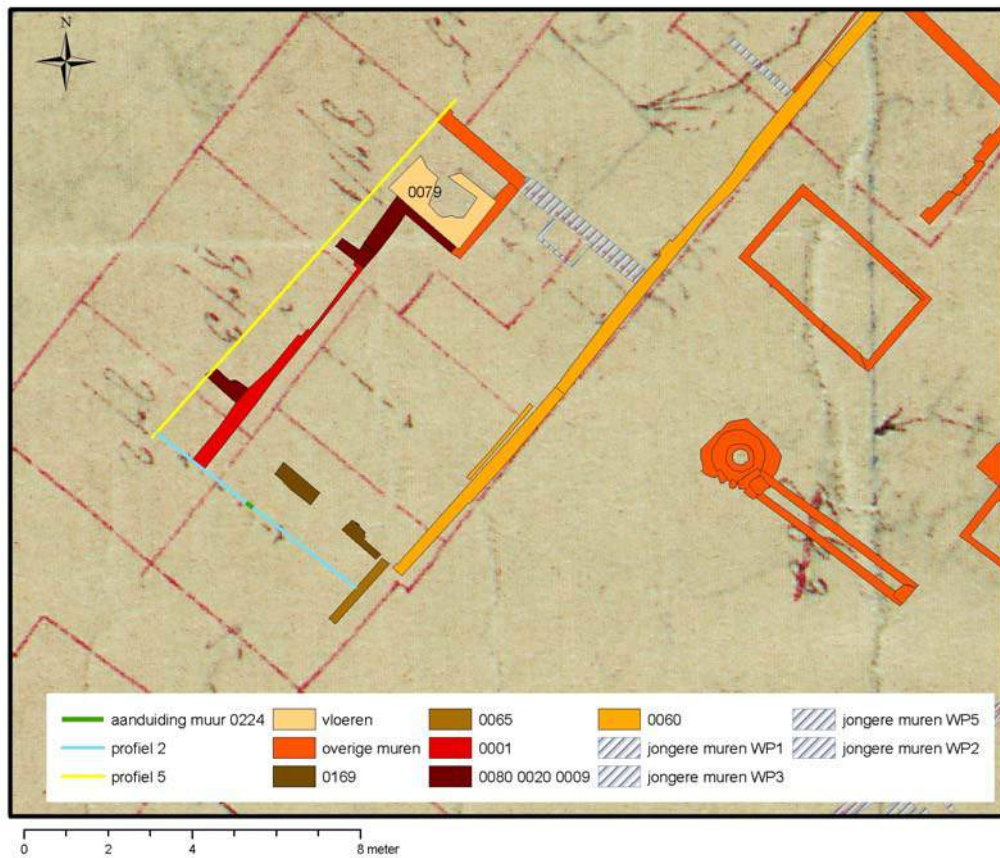

Figuur 3.3.5-188: profiel 5, noordzijde

Fguur 3.3.5-189: algemeen zicht op profiel 5, gezien vanuit het zuiden

Profiel 5 toont de opbouw binnenin de huizen. Ten zuiden van muur 0009 is vloer 0231 (9.58+TAW) met opmaaklaag 0232 de eerste vloer, zoals reeds besproken in profiel 2. Tussen muur 0009 en muur 0020 ligt geen echte vloer, maar wel een opmaaklaag (0238) met een mortellaagje boven (0258) op ongeveer dezelfde hoogte als 0231, namelijk 9.53+TAW. Tussen muur 0020 en 0153 liggen twee opmaaklagen boven elkaar, namelijk 0290 en 0289. Deze laatste wordt gevolgd door vloer 0079 (9.55+TAW). Dit is de enige van de net besproken vloerniveaus die op het terrein vrijgelegd werd, zij het dan zeer snel. Het gaat om een vloer in baksteen en tegel met bakstenen van 17x8cm en tegels van 14.5x14.5cm, gevoegd met een lichtgele kalkmortel, het patroon is onduidelijk.

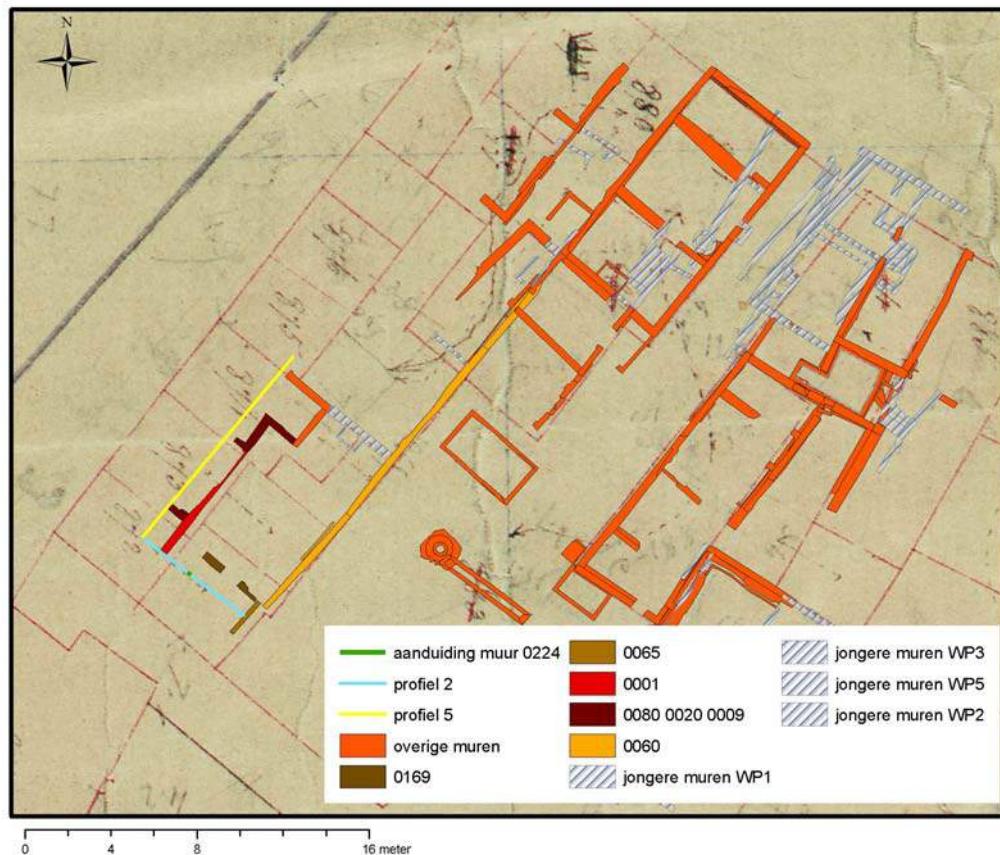
Figuur 3.3.5-190: vloer 0079

Figuur 3.3.5-191: vloer 0079, gezien vanuit het westen

De eerste vloeren van de nieuw gebouwde huizen liggen dus een stuk hoger dan de versnijdingen van de muren. De muren en vloeren zijn jonger dan de puinlagen van niveau 2.

Qua datering kunnen we deze nieuwe structuren situeren tussen de 17de-18de eeuw en 1824. Ze zijn immers jonger dan puinlagen 0177/0148 en staan bovendien reeds opgetekend op het primitief kadasterplan van 1824 (kadasternummers 0874 en 0873), zij het dan reeds in gewijzigde en verbouwde toestand. Vermoedelijk werden deze huizen gebouwd in de/aan het einde van de 18de eeuw ?

Figuur 3.3.5-192: muur 0060

Op het primitief kadasterplan van 1824 staat nog een andere muur: muur 0060 (plan 1 en andere). De bewaarde hoogte is 10.22 +TAW, de versnijding ligt op ca 9.13+TAW. 0060 bestaat uit baksteen (afmetingen niet genoteerd) en is gemetseld met een donkergele zandige kalkmortel in een kruisverband. De muur is duidelijk een perceelsscheidingsmuur. Hij scheidt het erf van het huis in werkput 2 af van de zone langs de Nieuwe Kapucijnenstraat. Het lijkt evident om te vermoeden dat deze muur tegelijkertijd met de bouw van de nieuwe huizen langs de Nieuwe Kapucijnenstraat gebouwd werd, al is dat niet zeker. Deze muur deelt ook het achterhuis in twee. Aan de oostzijde van de muur, in werkput 2, kon vastgesteld worden dat de onderkant van muur 0060, boven de versnijding, dikker uitgevoerd was tot op een hoogte van 9.56+TAW, wat overeenkomt met de bovenzijde van de gele zandlaag in werkput 2, 0545A. Mogelijk is de versnijdingshoogte van de muur, net zoals de versnijdingshoogte van de andere muren in werkput 1, niet tekenend voor het oudste looppniveau dat bij deze muren hoort....

Figuur 3.3.5-193: muur 0060 en 0036 (niveau 2) in werkput 1, gezien vanuit het westen.

Figuur 3.3.5-194: muur 0060 gezien vanuit werkput 1, niveau 4

Figuur 3.3.5-195: muur 0060, gezien vanuit het zuidoosten van werkput 1.

Muur 0060 maakt een kleine hoek naar het westen, dit werd slechts onderaan zichtbaar, na afbraak van muur 0169. Het is onduidelijk of deze hoek naar het westen ooit een echte muur geweest is, of slechts een uitstulping.

Muur 0169 is de muur die deze hoek verder zet richting westen. Muur 0169 heeft bakstenen van 18x8x4.5cm en is gemetseld met lichtgele kalkmortel. De fundering bestaat uit twee rijen bakstenen naast elkaar (zie plan 10). De bewaarde hoogte is niet genoteerd. Het chronologisch verband tussen 0060, 0169 en 00065 is niet geheel duidelijk. Muur 0169 werd systematisch afgebroken om de onderlinge verbanden te kunnen bestuderen, maar de situatie bleef onduidelijk. Na afbraak van 0169, op funderingsniveau, leek het er op dat 0169 ouder was dan 0065. In het opgaande muurwerk leek 0169 echter tegen en over de versnijding van 0065 gebouwd te zijn, hier en daar leken de muren in verband gebouwd te zijn. Vermoedelijk zijn beide muren gelijktijdig gezet.

Muur 0065 (plan 1, F0169, profiel 2, bewaarde hoogte 10.14+TAW) heeft bakstenen van 18x8x4cm en is gemetseld met een donkergele zandmortel in een kruisverband. De versnijding ligt op 9.38 +TAW.

Ook 0060 lijkt gedeeltelijk aangepast te worden (muur 0073). De relatie tussen 0060 en 0169 bleef onduidelijk.

Figuur 3.3.5-196: muren 0169 en 0065 tijdens de afbraak van 0169

Figuur 3.3.5-197: muren 0169 en 0065 tijdens de verdere afbraak van 0169

Figuur 3.3.5-198: muren 0060, 0065 en 0169 onderaan

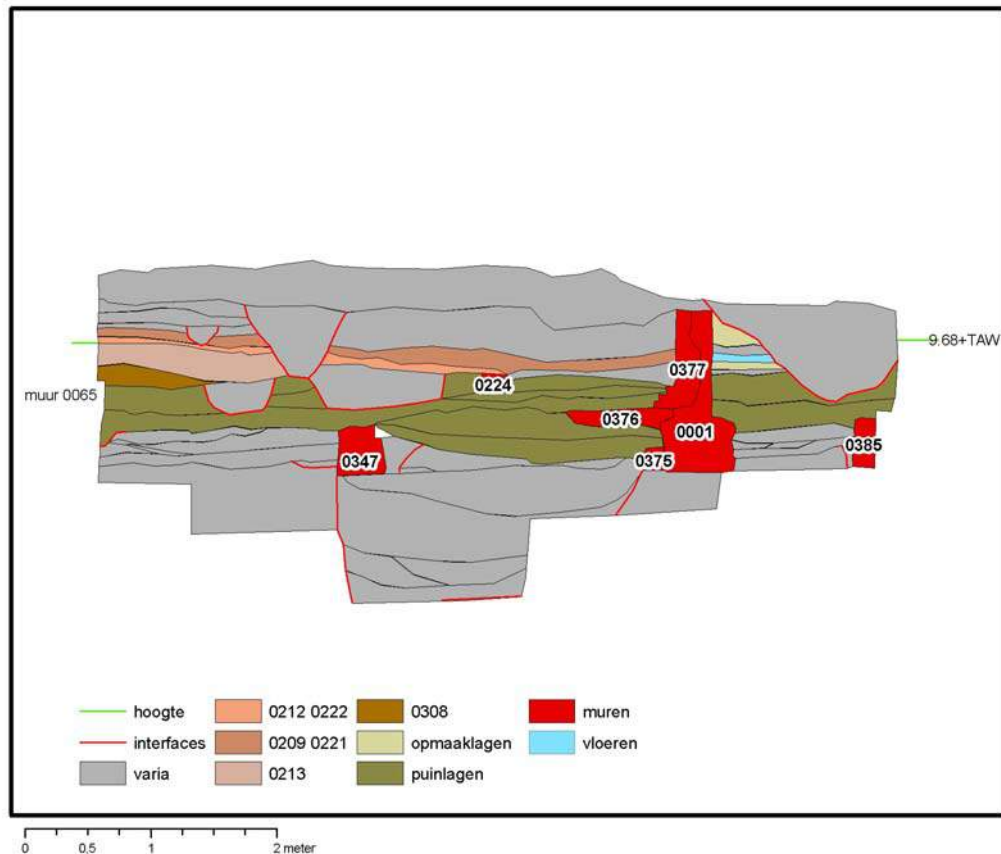
Aangezien het onderzoek geen sluitende antwoorden opleverde, blijven er verschillende hypothesen mogelijk:

1) muren 0169/0065 werden tegelijk gebouwd en stonden er reeds vooraleer muur 0060 gebouwd werd. Deze sloot dan met een kleine hoek naar het westen aan op een reeds bestaande constructie. Indien dit het geval was, wat voor gebouw was dit dan?

2) de hoek van muur 0060 werd afgebroken, muren 0065 en 0169 werden tezamen gebouwd tegen muur 0060 aan.

Muur 0073 heeft bakstenen van 18x8x4cm en is gemetseld met een donkergele zandmortel. De bewaarde hoogte is 10.10+TAW (plan 2).

Om het verhaal nog ingewikkelder te maken, lijkt muur 0169 te stoppen ter hoogte van muur 0224 (profiel 2bis). Stonden beide muren ooit in verband met elkaar?

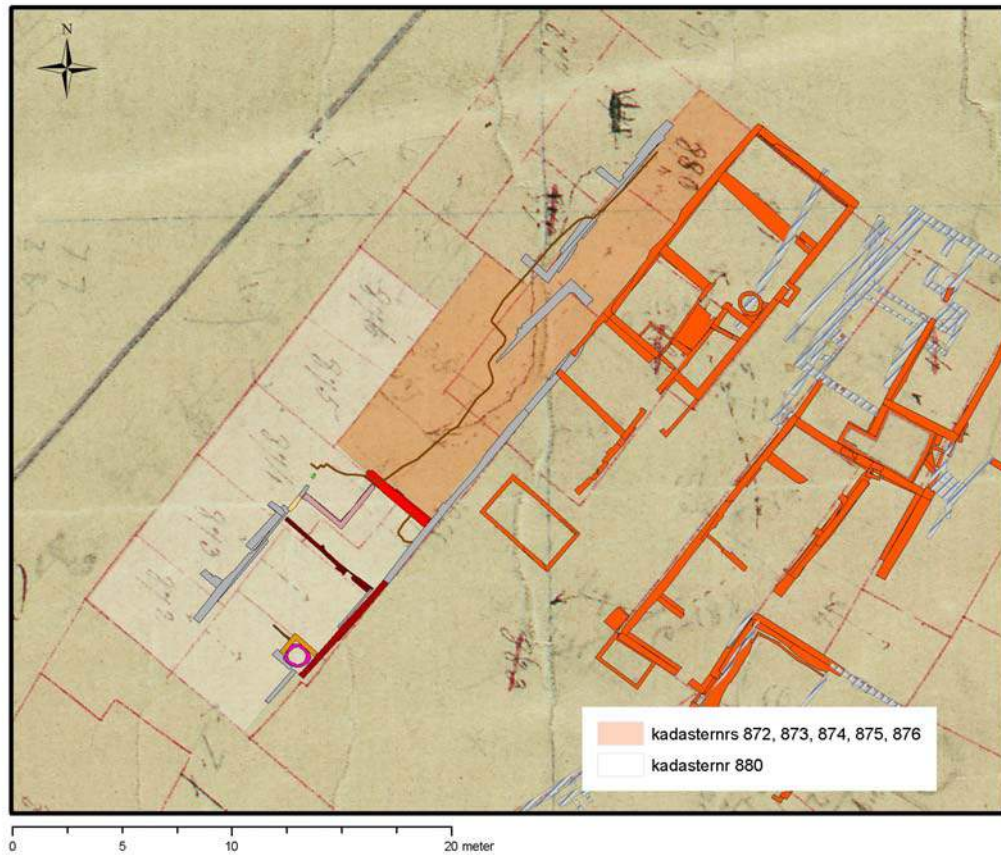
Figuur 3.3.5-199: profiel 2

Datering van deze muren: In profiel 2 is muur 0065 zichtbaar (grens van het profiel). Lagen 0308, 0213, 0212 en 0209 liggen boven de versnijding van muur 0065. 0308 is een laag lichtgrijs zand met veel baksteenresten. 0213 is een gevlekte laag lichtgeel zand met donkergele en grijze vlekken, 0212 bestaat uit lichtbruin, vrij homogeen zand met enkele baksteen-en kalkmortelspikkels. Laag 0209 bestaat uit donkergeel homogeen zand, quasi zonder inclusies. Aan de andere zijde van kuil 0218 liggen lagen 0222 (bruin zand) en 0221 (geel zand), mogelijk de voortzetting van resp. lagen 0212 en 0209. Laag 0222 ligt boven muur 0224. Ook laag 0221 ligt boven de muur en de tot de bouw of afbraak geassocieerde lagen. Gezien de aanwezigheid van enkele gele zandlagen is het mogelijk dat het om de binnenkant van een gebouw gaat, maar zeker is dit niet. Laag 0208 die boven 0209 ligt is een mortellaag met wat baksteenspikkels in, vermoedelijk verwijst deze laag naar een nieuwe bouwfase....

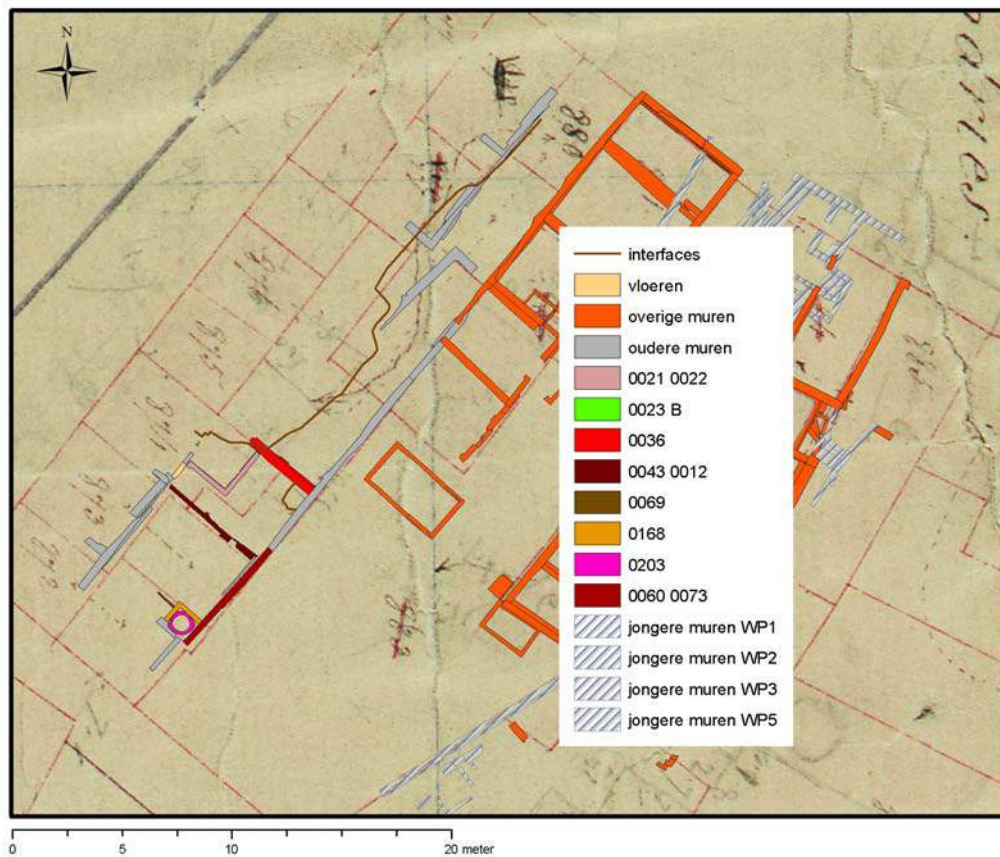
Enkel lagen 0308 en 0213 bevatten enkele scherven. 0308 bevatte één roodbakkende wandscherf van een vetvanger, te dateren in de 14de of 15de eeuw (residueel?). Laag 0213 bevatte slechts 4 wandscherven van roodbakend aardewerk, die zowel uit de middeleeuwen als uit de postmiddeleeuwen kunnen dateren. We weten bijgevolg enkel dat muur 0060 in 1824 reeds bestond. Muur 0169 is in 1824 reeds gedeeltelijk

afgebroken. De bouw van muren 0169/0065 kunnen we niet dateren, behalve dan dat 0065 jonger is dan de puinlagen van niveau 2.

De situatie rond 1824

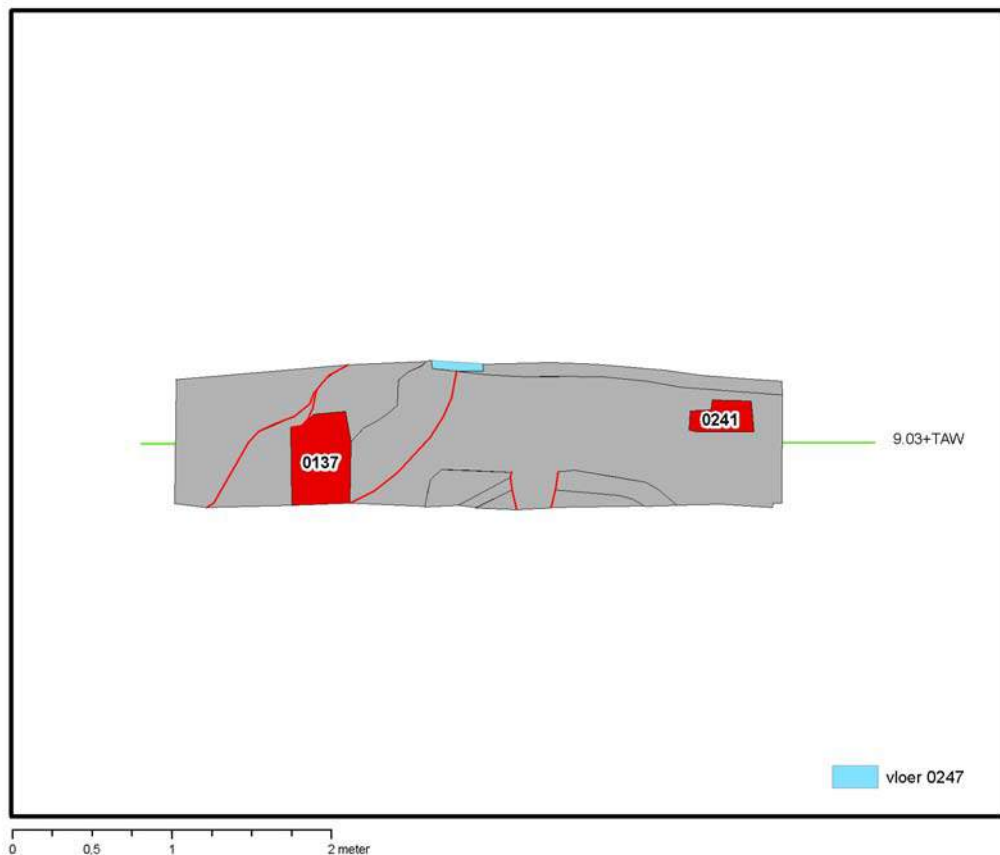
Figuur 3.3.5-200: kadasternummers rond 1824

Figuur 3.3.5-201: de toestand rond 1824.

Het kadasterplan van 1824 biedt enig houvast. De muren die overeenkomen met de lijnen op deze kaart zijn deels afkomstig van niveau 2 en deels afkomstig van niveau 1 (plannen 1,2,3 en 4). Van de muren die afkomstig zijn van niveau 1 worden foto's getoond in het volgende hoofdstuk (1824-21ste eeuw). Een aantal van de muren werden hierboven reeds besproken. Hun datering is onzeker, zij staan er zeker al rond 1824 en zijn nog in gebruik (in het grijs op het plan). Een aantal andere muren zijn jonger dan de reeds besproken muren, maar zijn ook al zichtbaar op het primitief kadasterplan.

Het gaat om muren 0021 en 0022, 0036, 0043 en 0012, 0069, 0168, 0203 en 0073.

Figuur 3.3.5-202: profiel 3

Aan de rooilijn bevinden zich kadasternummer 0880, met daarnaast 0879 en 0878 daaronder (geschrapte nummers, zij vormen dus één geheel). Op de hoek bevindt zich kadasternummer 0877. De ruimte ten westen van het huis in werkput 2 is bebouwd. Van dit huis werden geen muren teruggevonden, ook niet muur 0241 die in profiel 3 is. In het noordprofiel van werkput 1 (profiel 3) werd wel een klein restantje vloer opgetekend, namelijk vloer 0247 (9.53+TAW), een baksteenvloer in een onduidelijk patroon. De baksteenafmetingen werden niet genoteerd. De vloer ligt op een dunne laag lichtbruin lemig zand, laag 0248. Ook het gedeelte van het achterhuis dat ten westen van muur 0060 gebouwd is, behoort tot dit kadasternummer.

De kleine huisjes aan de Nieuwe Kapucijnenstraat met kadasternummers 875 en 876 hebben geen achtererf aangezien de ruimte achter de huisjes ingenomen wordt door kadasternummer 0880. De huisjes met kadasternummers 872, 873 en 874 hebben wel achtertuinten.

Kadasternummer 874 werd uitgebreid naar het oosten met muur 0022 (plan 2, bewaarde hoogte 9.84+TAW, versnijding op 9.58+TAW). Deze muur heeft bakstenen van 17x8x5cm, waaronder ook veel gebroken bakstenen, en is gemetseld met een lichtgele kalkmortel in een kruisverband. De verbinding met muur 0020 wordt gemaakt met zandstenen dorpel 0081 (aangeduid op het plan in geel 'vloeren'). De toegang tot deze vernieuwde achterbouw wordt gemaakt door twee deurstijlen (eentje in muur 0080 en eentje in muur 0023B). Het is opvallend dat het kadasterplan afwijkt van de reële toestand... Er zijn echter geen muren teruggevonden op de plaats waar het primitief kadasterplan ze situeert.

Muur 0036 (plan 2, 9A) scheidt het erf van kadasternummer 0874 af van het erf van kadasternummer 0880. Deze muur heeft bakstenen van 15.5x7x4 cm en is gemetseld

met een lichtgele kalkmortel in een kruisverband. De bewaarde hoogte is 9.85+TAW, het versnijding ligt op 9.71+TAW. De muur is tegen muur 0060 aan gebouwd.

Kadasternummer 873 wordt afgescheiden van 874 door muur 0043/0012 (plan 1). Deze muur heeft bakstenen van 17x8x4.5 cm en is gemetseld met een lichtgele kalkmortel in een kruisverband. De bewaarde hoogte is 9.90+TAW.

Kadasternummer 872 krijgt een nieuwe afscheiding met 0873. Muur 0169 wordt deels afgebroken, het resterende deel wordt geïncorporeerd in een nieuwe structuur die tevens een deel van de perceelsgrens vormt. Tegen 0169 wordt 0168 (plan 6, F0203) gebouwd, een muur met bakstenen van 15x6.5x4.5cm, gemetseld met een lichtgele kalkmortel in een kruisverband. Binnenin deze structuur wordt muur 0203 gezet (F0203). Dit is een ronde constructie met bakstenen van 15x7x4cm, gemetseld in een donkergele zandmortel. Er ligt onderaan een bakstenen vloer in, die geen spoornummer of beschrijvingsfiche heeft. De vloer ligt op 8.75+TAW. De originele functie van deze constructie is onduidelijk. In een jongere fase werd deze put gebruikt als beerput. Gezien de ronde vorm zou eerder aan een waterput gedacht kunnen worden, al spreekt de vloer onderin dat tegen. De put is ook niet erg diep...

Figuur 3.3.5-203: muur 0203 met vloer, niveau 4.

Figuur 3.3.5-204: muren 0203 en 0168, op niveau 2

Muur 0069 (plan 1, niveau 1, 9.99+TAW) ligt ook op deze perceelsgrens. Het is een muurtje met bakstenen van 17x7x4cm, gemetseld in kettingverband met een donkergele zandmortel. Mogelijk is dit een jongere muur...

Muur 0073 (plan 2, niveau 1) is een verbouwing van muur 0060. Deze muur heeft bakstenen van 18x8x4cm en lijkt gemetseld met een zandmortel. De bewaarde hoogte is 10.10+TAW.

3.2.6.5 Conclusie 16de eeuw-ca. 1824

In werkput 2 verandert er veel tijdens de postmiddeleeuwse periode. Het huis aan de rooilijn krijgt twee kelders, een achterhuis, een nieuwe beerput en een onduidelijke constructie op het achtererf. De westelijke gevel en een deel van de achtergevel worden herbouwd. Het erf van het huis lijkt groter te zijn dan de grenzen van werkput 2. Het achterhuis van werkput 3 behoort in 1824 toe aan het huis in werkput 2, mogelijk is dit ook al voor de voorgaande periode het geval. De kelder in werkput 5 is vanaf een bepaald moment ook toegankelijk vanuit dit achterhuis...Ook een gedeelte van werkput 1 schijnt ingenomen te zijn door het huis in werkput 2. Daarmee is het veruit het grootste en belangrijkste erf binnen het onderzoeksgebied. In 1824 heeft het erf het gedeelte in werkput 1 weer afgestaan.

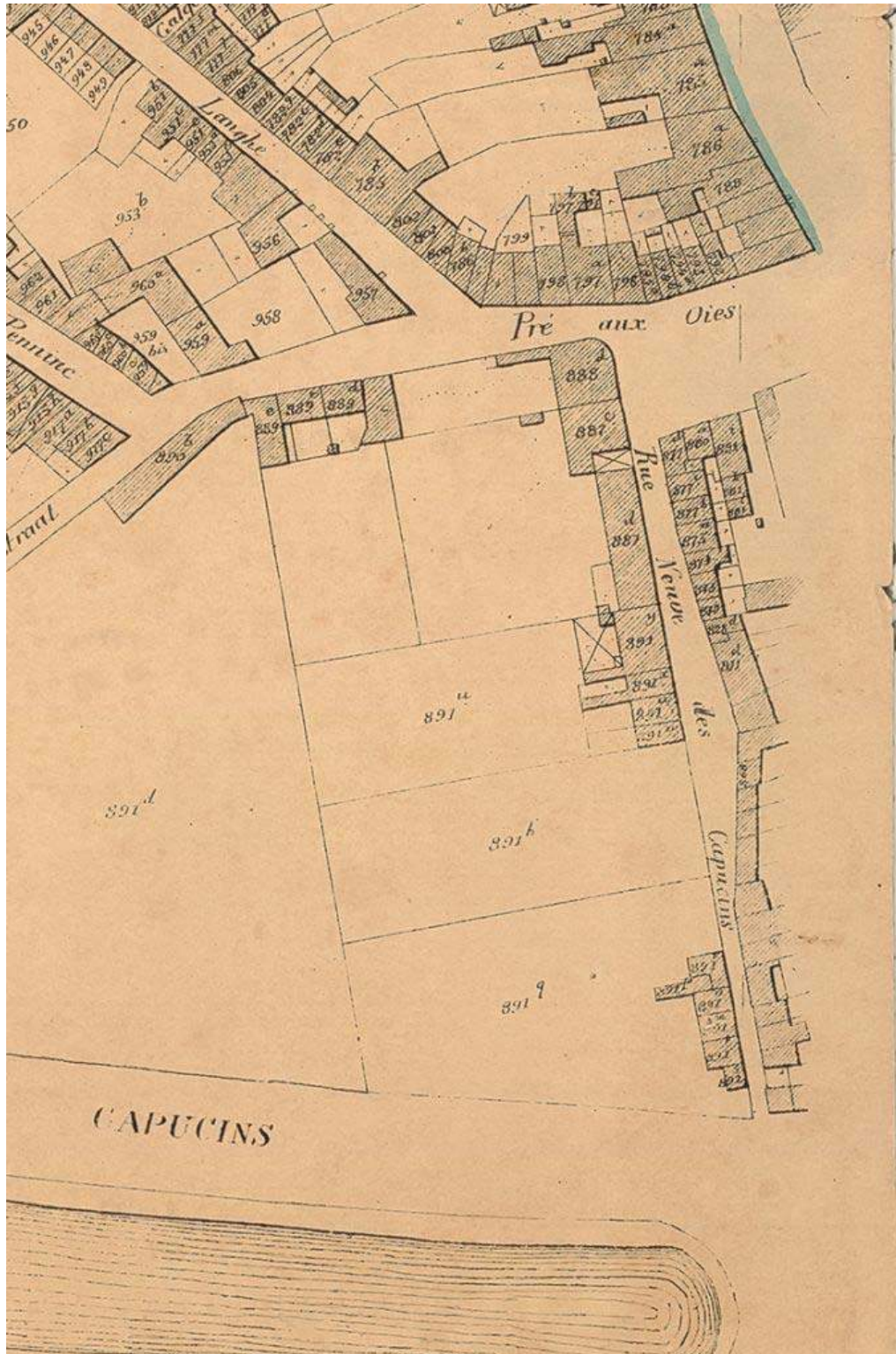
In werkput 3 is de situatie onduidelijk, vooral aan de rooilijn. De muren hier hebben een lichtjes andere oriëntatie dan die in werkput 2, behalve de westgevel van het gebouw aan de rooilijn, dat parallel geplaatst is aan het huis in werkput 2. Het achterhuis in werkput 3 breidt zich stelselmatig uit en behoort toe aan het huis in werkput 2.

In werkput 1 bevonden zich aan het begin van de postmiddeleeuwse periode vermoedelijk gebouwen die zich oriënteerden op de Ganzendries. In de loop van de 17de- of 18de eeuw worden deze gebouwen in het zuidwesten afgebroken en vindt hier een omslag plaats naar gebouwen die zich oriënteren op de Nieuwe Kapucijnenstraat. Het gaat om kleine huisjes waarvan sommige met en sommige zonder tuin. In 1824 is deze evolutie alvast voltooid. De huizen aan de rooilijn blijven zich oriënteren op de Ganzendries, in 1824 is de ruimte tussen het huis in werkput 2 en dat in werkput 1 dichtgebouwd, hoewel van dit huis archeologisch gezien niet veel rest.

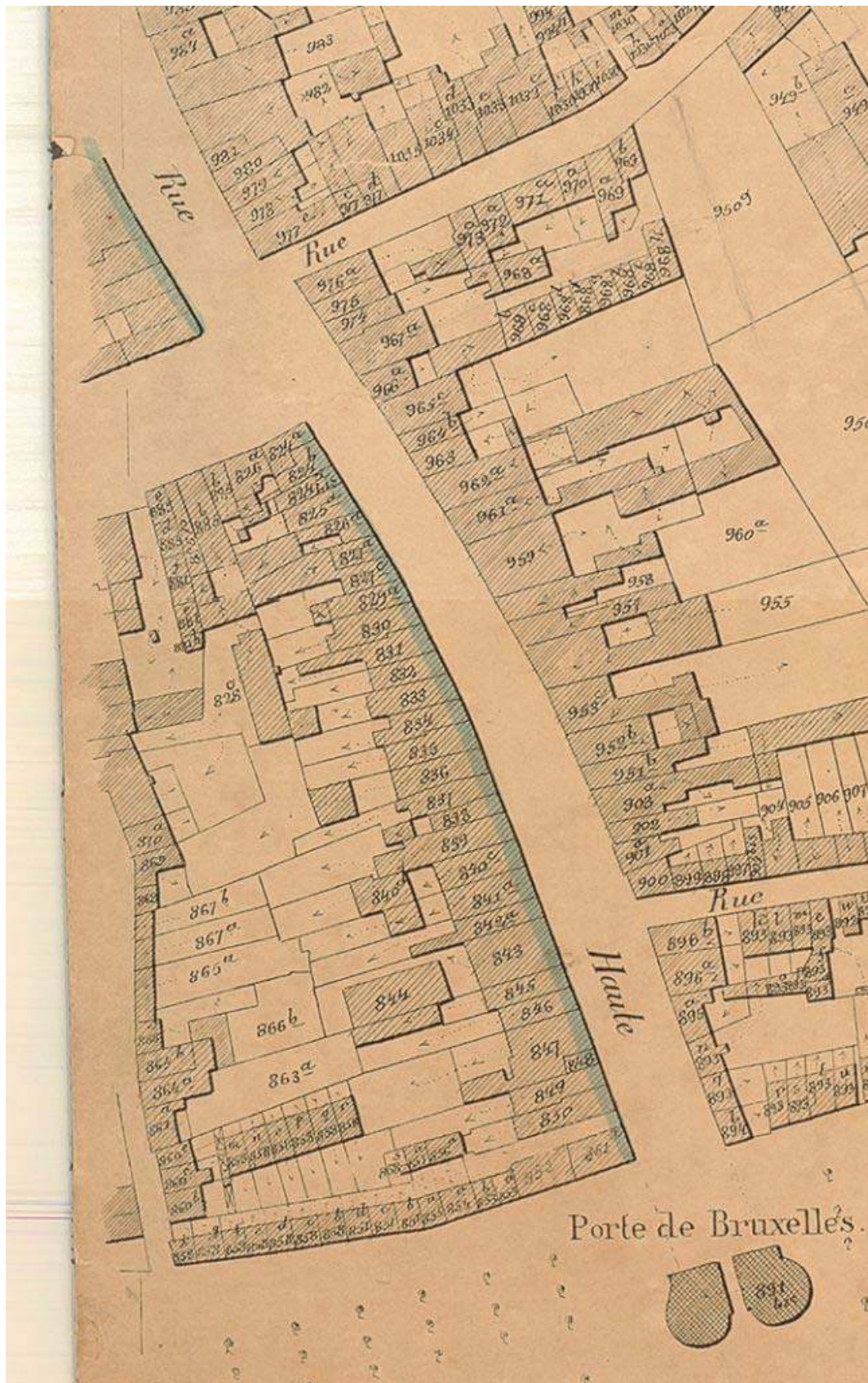
In werkput 5 wordt een kelder gebouwd die de oudere sporen sterk verstoort. Hoewel deze kelder gedurende bepaalde tijd toegankelijk is vanuit het achterhuis in werkput 3, is het gebouw in 1824 reeds een zelfstandig erf geworden met eigen voorzieningen, toegankelijk vanuit de Nieuwe Kapucijnenstraat. De creatie van de Nieuwe Kapucijnenstraat geeft duidelijk een impuls aan de ontwikkeling van het binnengebied van het bouwblok.

3.3.7 Van 1824 tem de 21ste eeuw

Voor wat betreft de late 19de eeuw kunnen de archeologische resten vergeleken worden met de Popp-kaart (ca 1860). Het onderzoeksgebied wordt hier op twee verschillende kaartbladen weergegeven. In de verdere bespreking blijven de archeologische resten geprojecteerd op het primitief kadaster (1824).

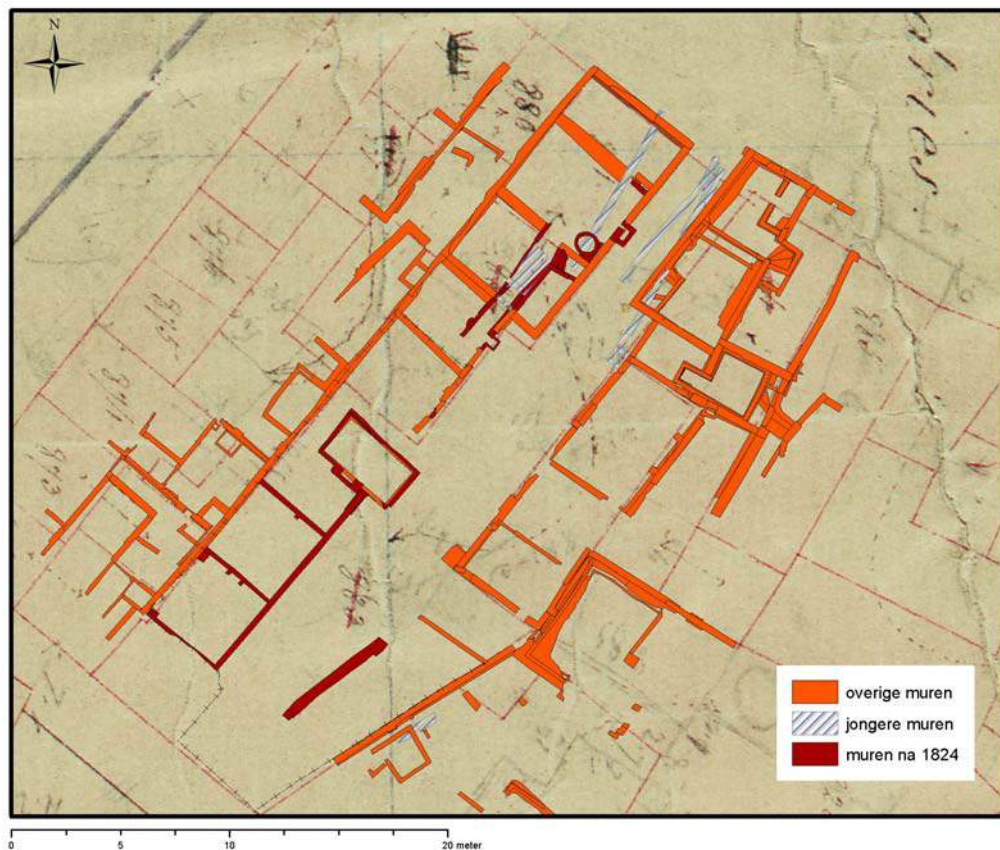

Figuur 3.3.7-1 Popp (ca. 1860), westzijde van het onderzoeksgebied langs de Nieuwe Kapucijnenstraat (WP1 en gedeelte van WP2)

Figuur 3.3.7-2: Popp (ca. 1860), oostzijde van het onderzoeksgebied (WP3, 5 en een gedeelte van WP2)

3.3.7.1 Werkput 2

Figuur 3.3.7-3: algemeen plan van de nieuwe muren in werkput 2

Figuur 3.3.7-4: gang tussen beide kelders

De sporen uit deze periode zijn opgetekend op plan 9B, 13, 14 en 15.

In de loop van de 19de eeuw vinden enkele veranderingen plaats. Het is mogelijk, maar niet zeker, dat enkele van deze veranderingen overeenkomen met de toestand op het plan van Popp. Ten eerste worden beide kelders in het huis met elkaar verboden door middel van een gang. Deze gang bestaat uit muren 0263, 0343 en 0336. De gang wordt overwelfd door gewelf 0355 (slechts gedeeltelijk bewaard). Alle hebben ze bakstenen van 18x4 à 5cm. De bewaarde hoogte ligt rond de 9.78+TAW.

Figuur 3.3.7-5: situering van de gang tussen de kelders

Figuur 3.3.7-6: de gang tussen de kelders, gezien vanuit het zuiden

Er wordt tevens een nieuwe toegang gecreëerd, namelijk draaitrap 0687, deze is gemetseld met grijze cement (baksteenformaat niet genoteerd). De hoogst bewaarde trede ligt op 8.69+TAW. De kelder is dus nu toegankelijk vanuit de ruimte boven de kelder. De oude toegang vanuit de kamer aan de rooilijn wordt dichtgemetseld met muur

0514 (baksteen van 17x7à8x4cm, gemetseld met een grijzige kalkmortel (bewaarde hoogte 9.23+TAW). De treden zijn in zandsteen.

Figuur 3.3.7-7: trap 0687, gezien vanuit het westen

In de voorste kelder, net achter de toegang wordt een waterput gebouwd, namelijk muur 0657. De ruimte erachter (tussen keldermuur en waterput) wordt opgevuld met muur 0686. De waterput heeft bakstenen van 17x7.5x3.5cm. De bewaarde hoogte is 8.24+TAW.

Figuur 3.3.7-8: waterput

In de achterste kelder loopt de gang nog iets verder in de kelder. Hier wordt de gang gevormd door muur 0359, 0397 (baksteenformaat onbekend, lichtgele kalkmortel, kops verband), 0398 (16x7x4cm, kruisverband, lichtgele kalkmortel) en 0399 (17x8x4cm, cement) en hierbij wordt ook het gewelf aangepast. De reden voor deze aanpassing is onzeker. Vormt het een aparte bouwfase? Aan 0399 heeft mogelijk ook nog een aanpassing plaats met witte kalkmortel en gereduceerde grijze bakstenen.

Figuur 3.3.7-9: zicht vanuit de gang op de achterste kelder, gezien vanuit het noorden

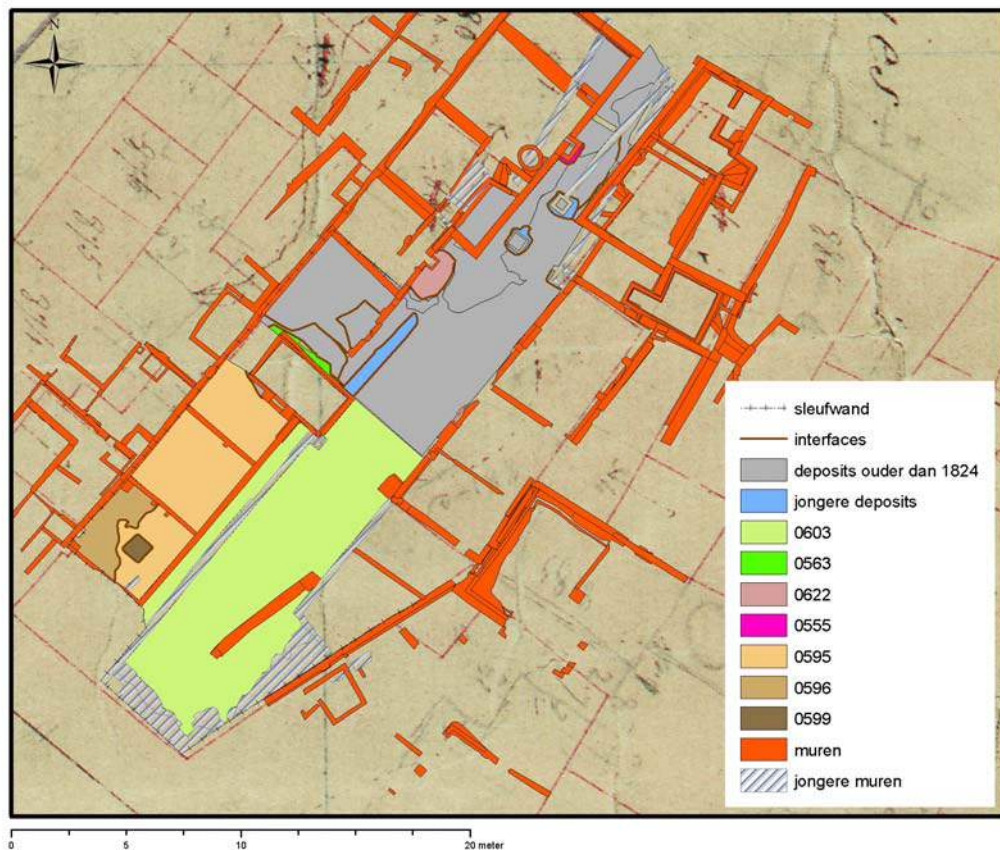

Figuur 3.3.7-10: zicht op de aanpassing aan gewelf 0388

Er worden ook twee nieuwe keldergaten gemaakt. In de achterste kelder is dit muur 0521, tezamen met een verbouwing aan de keldermuur zelf. 0521 is gemetseld met witte kalkmortel (zie foto verderop). In de voorste kelder is dat 0517 (kalkmortel). Dit keldergat wordt ietwat later blijkbaar weer gedeeltelijk dichtgemetseld (enkel soort lichtspleet?).

Figuur 3.3.7-11: keldergat 0517

Figuur 3.3.7-12: algemeen plan deposits 1824-21ste eeuw

Bovenop het ganse gewelf 0388 ligt laag 0357 (zie F0357, 9.82+TAW, niet op kaartje), een gevlekte gele zandlaag met wat puin in (baksteen, tegelfragmenten en mortelbrokjes). Deze laag kan vermoedelijk beschouwd worden als loopniveau boven de kelder (uitgebroken vloer?). Deze laag ligt ook bovenop de gang tussen kelders (bovenop muur 0359). Hier bovenop ligt een puinlaag (0295, zie verder) die het gevolg is van de afbraak van het huis.

Figuur 3.3.7-13: laag 0357

Keldergat 0521 heeft een aanleg sleuf met interface 0623 en vulling 0622. Dit is hetzelfde spoor als hetgeen op een dieper niveau 0725bis gekregen heeft met interfacenummer 0725tres. Keldergat 0517 heeft een aanleg sleuf met interface 0554 en vulling 0553.

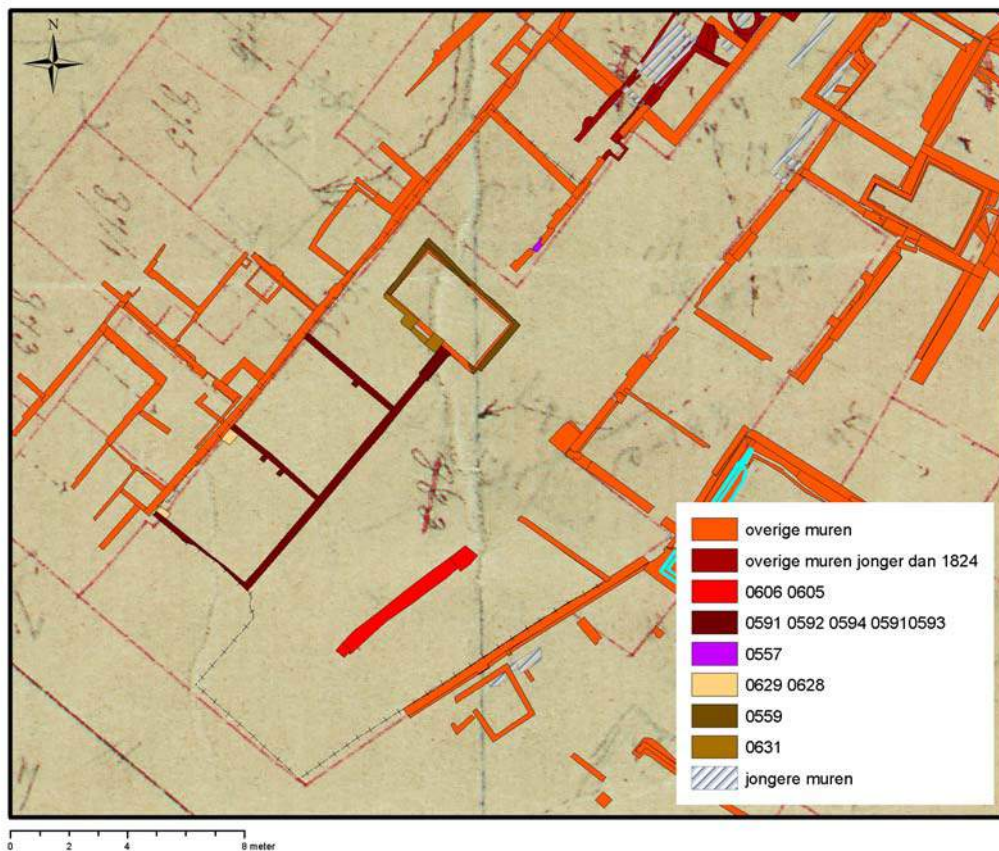
Figuur 3.3.7-14: keldergat 0521 en funderingssleuf met vulling 0622

Andere deposits die aan deze structuren verbonden kunnen worden, werden er niet opgetekend, aangezien er met de kraan in deze zone onmiddellijk verdiept werd tot op niveau 2. Er werd voornamelijk puin weggegraven (gelijk aan 0295).

Datering:

Laag 0357 bevat aardewerk uit de 19de eeuw. Laag 0622/0725bis (vulling aanlegssleuf keldergat) bevat vondsten uit de periode 19B. Uit de andere lagen is geen aardewerk beschikbaar. De gang tussen beide kelders en de waterput kunnen evenzeer dateren rond 1824.

Achtererf:

Figuur 3.3.7-15: muren achtererf

Muur 0605 (plan 14, bewaarde hoogte 10.03+TAW) heeft bakstenen van variërende lengte, o.a. van 16x7cm en van 18x8cm, en is gemetseld met een lichtgele kalkmortel. De bakstenen liggen in twee rijtjes naast elkaar en waren slechts enkele rijen dik bewaard. De muur eindigt tegen muur 0606. 0606 (plan 14, bewaarde hoogte 9.96+TAW) bestaat uit twee vierkante gemetselde blokjes van 18x8x4.5cm, gemetseld in een lichtgele kalkmortel die grijzer van kleur is dan die van 0605. We beschouwen 0606 en 0605 als funderingen. De muur volgt een andere oriëntatie dan de rest van de muren in werkput 2 en volgt eerder de oriëntatie van de muren van werkput 5, met name de scheidingsmuur 1496. Kan 605/0606 geïnterpreteerd worden als een perceelsscheidingsmuur van het erf in werkput 2?

Figuur 3.3.7-16: muur 0605/0606

Meer naar het zuiden toe worden nieuwe muren gebouwd: 0594, 0591, 0592 en 0593. Deze zijn alle vier gebouwd met grijze gereduceerde bakstenen van 17.5x5.5x4.5cm en gemetseld met lichtgele kalkmortel in een kruisverband. De bewaarde hoogte is 10.09+TAW, de versnijding ligt op 9.84+TAW. De funderingen van deze muren hebben gestrekte grondbogen. Aan twee van de dwarsmuren zijn aan de zuidzijde twee

uitstulpingen gebouwd. Hun functie is onduidelijk. Er werden geen vloeren aangetroffen die met dit gebouw in verband gebracht kunnen worden. Mogelijk kan dit gebouw geïnterpreteerd worden als een loods. Twee gemetselde blokjes in de hoeken dateren mogelijk ook uit deze periode (0628, 0629), hun functie is onduidelijk.

Deze muren staan noch op het primitief kadaster noch op het plan van Popp opgetekend. Op de Popp-kaart staat wel een gebouw op het achtererf getekend, maar dit staat anders geïoriënteerd...

Figuur 3.3.7-17: zicht op de nieuwe muren (loods?) , gezien vanuit noorden, met op de voorgrond keldergat 0631

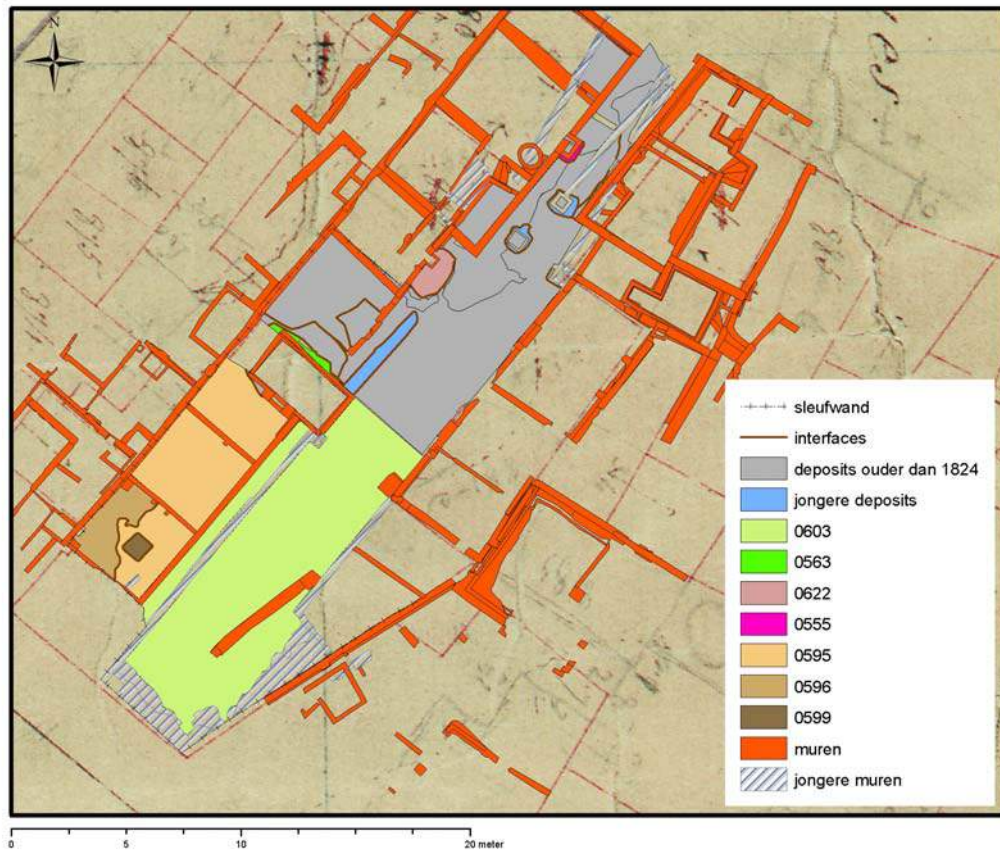
Figuur 3.3.7-18: muur 0592, gezien vanuit het noorden op niveau 2

Het nieuwe gebouw strekt zich op zijn minst uit tot aan beerput 0560. Deze wordt herbouwd, namelijk met muur 0559, met een keldergat, muur 0631 en schuif 0631B. Muur 0559 heeft bakstenen van 16x705x4.5cm, en veel gebroken en hergebruikte bakstenen. De muur is gemetseld met een lichtgele kalkmortel in een kops verband. Het keldergat lijkt eerder te wijzen op een gebruik als kelder dan als beerput (?) maar dit is onduidelijk.

Figuur 3.3.7-19: verbouwing 0559 van beerput 0560

Deposits achtererf:

Figuur 3.3.7-20: deposits achtererf

Muur 0605/0606 is ouder dan of gelijktijdig met de laag die eveneens gele zandlaag 0545A afdekt, namelijk laag 0603 (plan 14, 9.96+TAW), een donkerbruin -grijze gevlekte laag zand met wat baksteen- mortel en houtskoolbrokjes.

Figuur 3.3.7-21: algemeen zicht op laag 0603, gezien vanuit het noordoosten

Hetzelfde geldt voor muur 0591, waarvan de versnijding onder laag 0603 lijkt te liggen. De lagen binnenin het gebouw hebben spoornummer 0595 gekregen (hoogte ca 9.94+TAW). In feite ging het hier om erg heterogeen gevlekt zand dat als één geheel opgetekend werd. Dit spoor wordt doorsneden door kuil met interface 0598 en vulling 0599 (donkergeel gevlekt zand). Laag 0596 in de zuidwesthoek lijkt ook jonger te zijn dan 0595 en bevat meer puin (mogelijk heeft deze laag een interface, namelijk 0597, dit was niet geheel duidelijk). Aangezien deze lagen niet kunnen beschouwd worden als vloerniveaus, zijn zij vermoedelijk ouder of gelijktijdig aan het nieuwe gebouw.

Figuur 3.3.7-22: laag 0595

Keldergat 0631 gaat gepaard met aanleg sleuf met interface 0632 en vulling 0631. Muur 0559 heeft mogelijk aanleg sleuf met interface 0561 en vulling 0563. Dit kan ook de afbraaklaag van de muur zijn wegens de aanwezigheid van losse brokken muur, dit was niet duidelijk.

Figuur 3.3.7-23: vulling van funderingssleuf (?) van muur 0599

Spoor 0698 was uitgegraven in laag 0545A (geel zand uit de postmiddeleeuwse periode) met als interface 0699. De vulling bestond uit donkerbruin homogeen zand. Het spoor had een bruine organische rand, vermoedelijk hout. Mogelijk hebben we hier te maken met een ingegraven tonnetje...

Figuur 3.3.7-24: coupe op spoor 0698

Datering: Uit laag 0603 zijn vier scherven afkomstig, die lijken te dateren uit de 16de eeuw. Uit de laag is echter eveneens een pijpensteeltje afkomstig, dat wijst op een datering ten vroegste in de 17de eeuw. Gezien de hoogte van de laag is een datering in de 19de eeuw toch plausibeler....Uit deposit 0698 komt aardewerk uit de 19de eeuw. Uit de rest van de lagen is geen ceramiek beschikbaar.

Muur 0605/0606 is niet zichtbaar op het primitief kadaster. Hij is dus ofwel ouder of jonger dan 1824. Gezien de hoogte van deze (funderings-)muur en het feit dat hij muur 1496 lijkt te volgen qua oriëntatie, opteren we voor een datering na 1824. Nochtans is hij ook niet zichtbaar op het plan van Popp.

De laatste veranderingen:

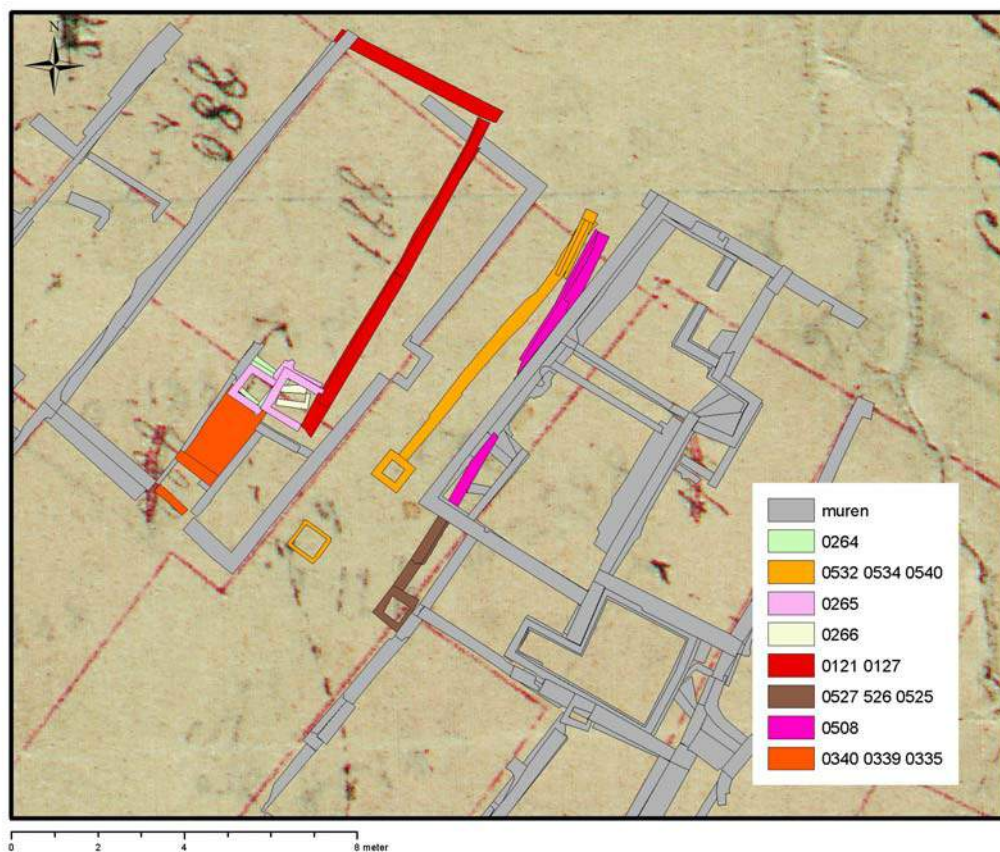
Figuur 3.3.7-25: algemeen zicht de laatste aanpassingen in werkput 2

De laatste veranderingen op het erf zijn daarom niet de minst ingrijpende. Aan de straatzijde word het huis deels afgebroken. De sporen uit deze periode staan opgetekend op plan 5, plan 8 en plan 9B, 12B, plan 13, 14 en 14B, naargelang de diepte waarop ze vrijgelegd werden.

Aan de *rooilijn* van werkput 2 vormen zich puinlagen. De kelder aan de rooilijn wordt opgevuld met laag 0271, bestaande uit baksteen en kalkmortel. In de rest van het huis ligt laag 0295 (ten oosten van muur 0121 laag 1523 genoemd), eveneens een puinlaag. Deze loopt tot aan de achtergevel van het huis (muur 0307). Hierboven ligt een 0202 (niet op plan, hoogte 9.78+TAW), een laag donkergrijs -bruin zand, vrij compact en met baksteenbrokjes, mortelbrokjes, een weinig schelp -, houtskool- en steenkoolbrokjes.

Figuur 3.3.7-26: laag 0271

Figuur 3.3.7-27: nieuwe muren aan de rooilijn

Er wordt een nieuwe voorgevel gebouwd, muur 0121. Deze muur heeft bakstenen van 18.5x8.5cm en is gemetseld met een lichtgele kalkmortel in een kruisverband. De bewaarde hoogte is 10.08+TAW, de versnijding ligt op 9.68+TAW.

Figuur 3.3.7-28: voorgevel 0121, gezien vanuit het noordoosten

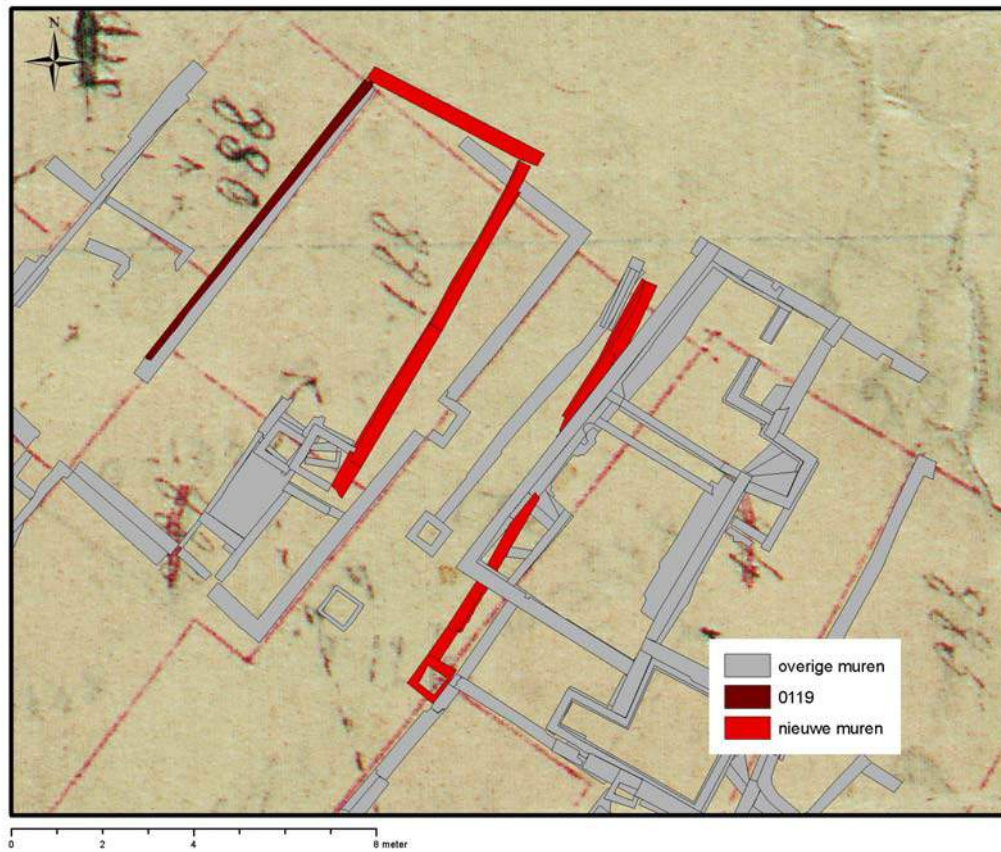
Figuur 3.3.7-29: voorgevel 0121 en zijgevel 0127, gezien vanuit het zuidwesten

Een nieuwe oostelijke zijgevel is muur 0127, met dezelfde bakstenen, mortel en metselverband. De muur rust op grondbogen die over de opgevulde kelder strekken. De bewaarde hoogte is 10.10+TAW, de versnijding ligt op 9.81+TAW.

Figuur 3.3.7-30: zijgevel 0127 op grondboog, gezien vanuit het westen

De westelijk zijgevel (0120) wordt deels vernieuwd in de vorm van muur 0119. Deze muur bestaat uit gebroken bakstenen en is gemetseld met een witte kalkmortel. De bewaarde hoogte is 10.05+TAW.

Figuur 3.3.7-31: muur 0119

Er worden ook nieuwe ondergrondse structuren gebouwd (zie plan 8 en plan 9B). De gang die beide kelders uit de post-middeleeuwen verbindt wordt dichtgemetseld (muren 0339 en 0340 aan de zuidzijde, 0340 heeft bakstenen van 18x9x5 , grijzige zandmortel en een kruisverband, muur 0339 heeft bakstenen van 16x7x4 en 18x8x4, een lichtgele kalkmortel en een kruisverband). Aan de noordzijde is dit muur 0264 bis (bakstenen 17,5x8cm, donkergele kalkmortel, kruisverband). Deze muur wordt gebouwd doorheen laag 0295 (mogelijke funderingssleuf met vulling 0488?)

Er komt een nieuw gewelf, namelijk muur 0335, met bakstenen van 18x8x4cm en gemetseld met grijze cement. Ook de muren worden aan de binnenzijde gecementeerd.

Figuur 3.3.7-32: dichtgemetselde gang tussen de kelders met gewelf 0335, gezien vanuit het noordwesten

Hiernaast wordt een vierkante muur gemetseld (muur 0265) met een schuif (muur 0266). Deze muren kunnen geïnterpreteerd worden als een wc-tje dat verbonden is met de dichtgemetselde gang. Zij staan in of op laag 0281, die gelijkgesteld kan worden met laag 0202.

Figuur 3.3.7-33: wc'tje en mangat boven beerput, gezien vanuit het noorden

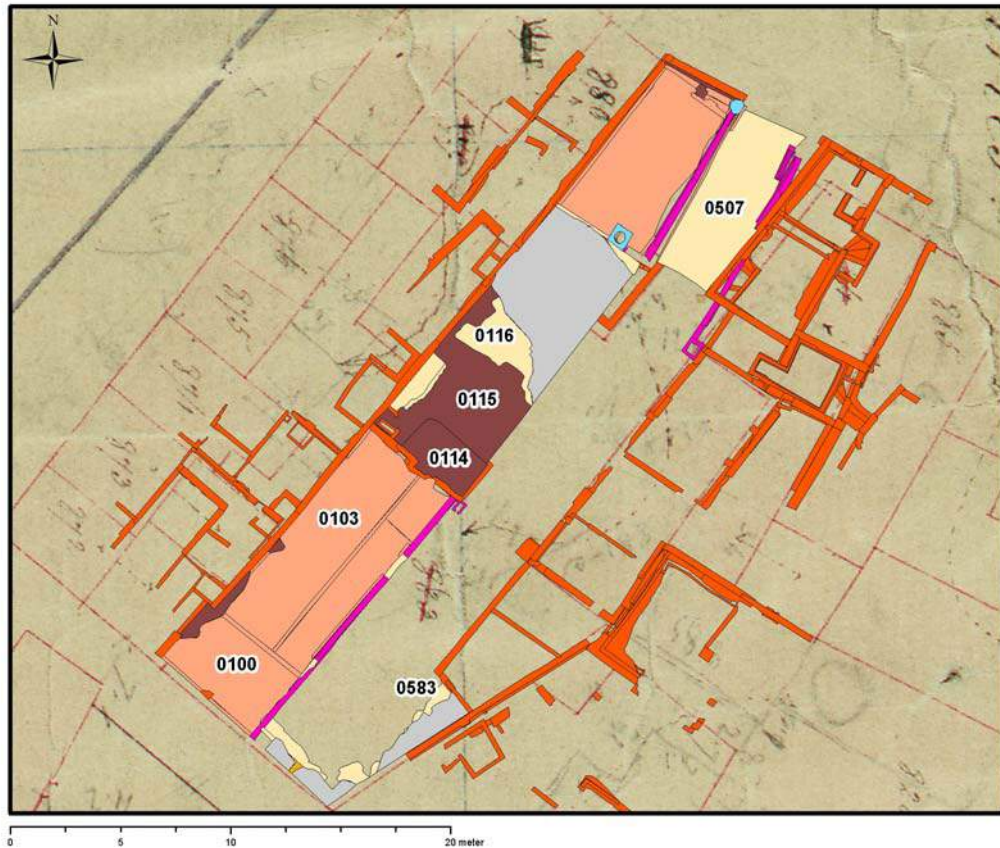
Muur 0264 is een muur in vierkante vorm die bovenop de structuur gezet wordt, deze kan geïnterpreteerd worden als een mangat. Het mangat wordt afgedekt met een blauwe natuursteen, 0117 (hoogte 10.05+TAW). 0264 heeft gereduceerde grijze bakstenen van 17x8x4cm en is gemetseld met grijze cement. De schuif van het wc'tje wordt later vervangen door een rioleringsbuis, spoor 0267.

In de dichtgemetselde gang ligt een baksteenvloer (0358, niet op plan, hoogte 7.94+TAW, bakstenen van onduidelijke afmetingen, ook mortel was onduidelijk). Vermoedelijk hoort deze vloer bij de bouwphase van de gang en hoort hij dus in de voorgaande periode thuis....

Figuur 3.3.7-34: vloer 0358 en beerputvulling 0356

De dichtgemaakte kelder wordt opgevuld met beer. Deze vulling heeft spoornummer 0356 gekregen. De homogeniteit en het gebrek aan vondsten wijzen vermoedelijk op een vulling door de hierboven beschreven buis. Hierboven komt een laag puin (0280), de definitieve opgave....

Figuur 3.3.7-35: vloeren en deposits niveau 0, met geel: zandsteen, zachtoranje: baksteenvloeren, grijs : betonlaag, bruin : deposits.

Bovenop deze ondergrondse structuren komt een nieuwe vloer. Eerst wordt een laag geel zand gelegd (0102) met daarbovenop vloer 0118. Deze vloer bestaat uit bakstenen van 17x4cm en is gevoegd met lichtgele kalkmortel en gelegd in rijtjes. De hoogte is 10.10+TAW. De vloer sluit aan bij de natuurstenen afdekking van het mangat van de beerput, namelijk 117. Het wc-muurtje (en de schuif) wordt afgedekt door de vloer, en is dus ouder. Vloer 0118 kent een aanpassing naast voorgevel 0121. De afboording hier ligt hoger dan de rest van de vloer en lijkt gemetseld met een wittere kalkmortel.

Figuur 3.3.7-36: vloer 0118, gezien vanuit het zuiden

Figuur 3.3.7-37: vloer 0118 naast voorgevel 0121, gezien vanuit het noordoosten

Het nieuwe gebouw lijkt geen achtergevel te hebben. Vlak achter de baksteenvloer begint namelijk een gekasseid erf. De baksteenvloeren, het gebrek aan verwarming en de aanwezigheid van een mangat binnenin het gebouw geven de indruk dat het gebouw een loods is, die blijkbaar open is naar het achtererf toe.

Het nieuwe gebouw heeft bovendien een andere oriëntatie dan het oude. Dezelfde oriëntatie vinden we bij muur 0508, die de grens vormt met werkput 3.

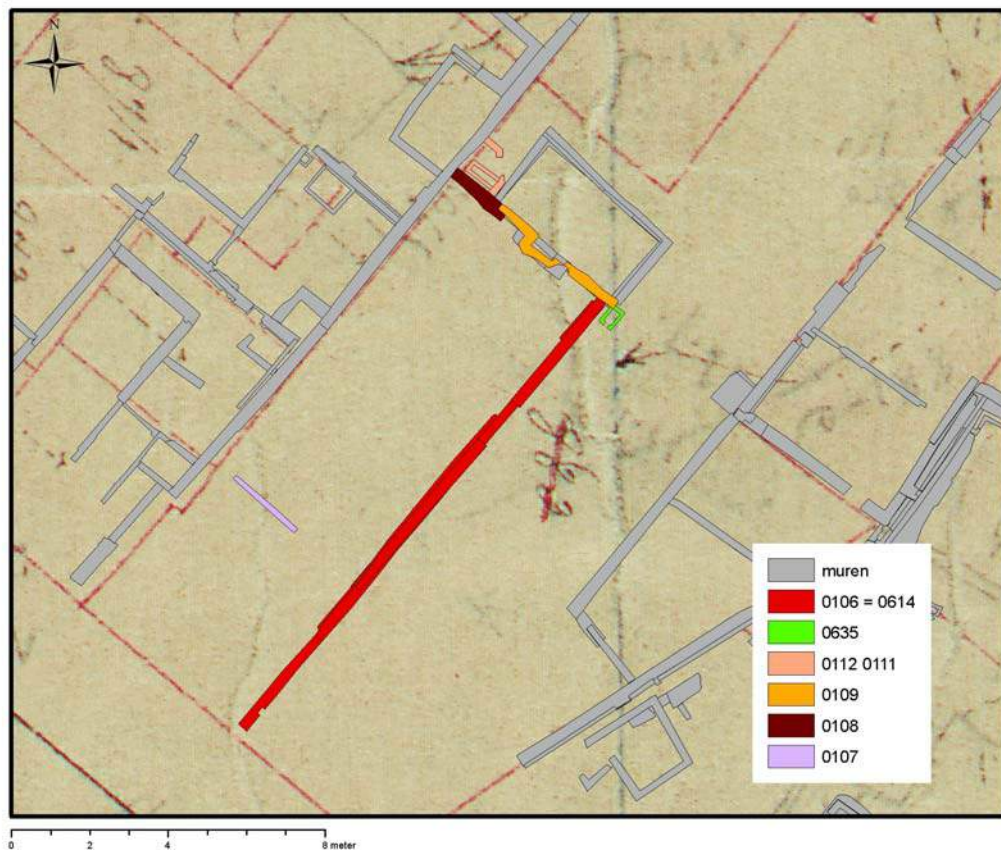
Muur 0508 is gemetseld met een lichtgrijze cement in een kruisverband (baksteenformaten niet genoteerd). De bewaarde hoogte is 10.13+TAW. Hij sluit aan bij bestaande muur 0509. Verder naar het zuiden lijken muren 0525, 0526 en 0527 aan te sluiten bij de gewijzigde oriëntatie. Deze muren hebben bakstenen van 16x7cm en zijn gemetseld met lichtgele kalkmortel in een kruisverband (afgezien van 0527).

Figuur 3.3.7-38: muur 0508 op niveau 0

Figuur 3.3.7-39: muren 0508, 0525, 0526 en 0527

Figuur 3.3.7-40: muren op het achtererf

Op het achtererf wordt ook een nieuwe constructie gebouwd. De verschillende muren daar verdwijnen onder een nieuwe baksteenvloer die hoort bij muur 0106. Deze muur is gelijk te stellen met muur 0614 op niveau 1 (zie hierboven). In de muur zitten zandstenen dorpels (0104 en 0105) op een hoogte van resp. 10.25 +TAW en 10.21+TAW. Muur 0106 loopt tot aan de beerput. Muur 0109 op plan 5 is gelijk te stellen aan muur 0631, de zuidkant van de beerput.

Figuur 3.3.7-41: muur 0106 met dorpels 0104 en 0105, gezien vanuit het zuiden

Figuur 3.3.7-42: algemeen zicht op het gebouw op het achtererf, gezien vanuit het noordoosten

Het is onzeker of het gebouw een voorgevel heeft. Spoor 0108 aan de noordzijde is een dubbele rij bakstenen op hun zij. Deze werd beschreven als een vloer gezien hun patroon. De kalkmortel op de stenen leek eerder het gevolg te zijn van hergebruikte bakstenen met resten mortel op dan van metselwerk. Tegen de noordzijde van het gebouw werd echter een wc-tje gebouwd, waarvan we toch mogen veronderstellen dat het een zijwand heeft. Stond er dan toch een muur aan de noordzijde en werd 0118 verkeerd geïnterpreteerd? Voor alle zekerheid werd 0118 op het plan weergegeven als een muur. Muur 0111 is een muurtje uit gebroken bakstenen, gemetseld met een witte kalkmortel zonder verband. De bewaarde hoogte is 10.07+TAW. 0112 is een gelijkaardige muur. De muren kunnen geïnterpreteerd worden als een wc-tje en bijhorende schuif naar de beerput. Beerput 0560/0559 moet dus nog in gebruik zijn.

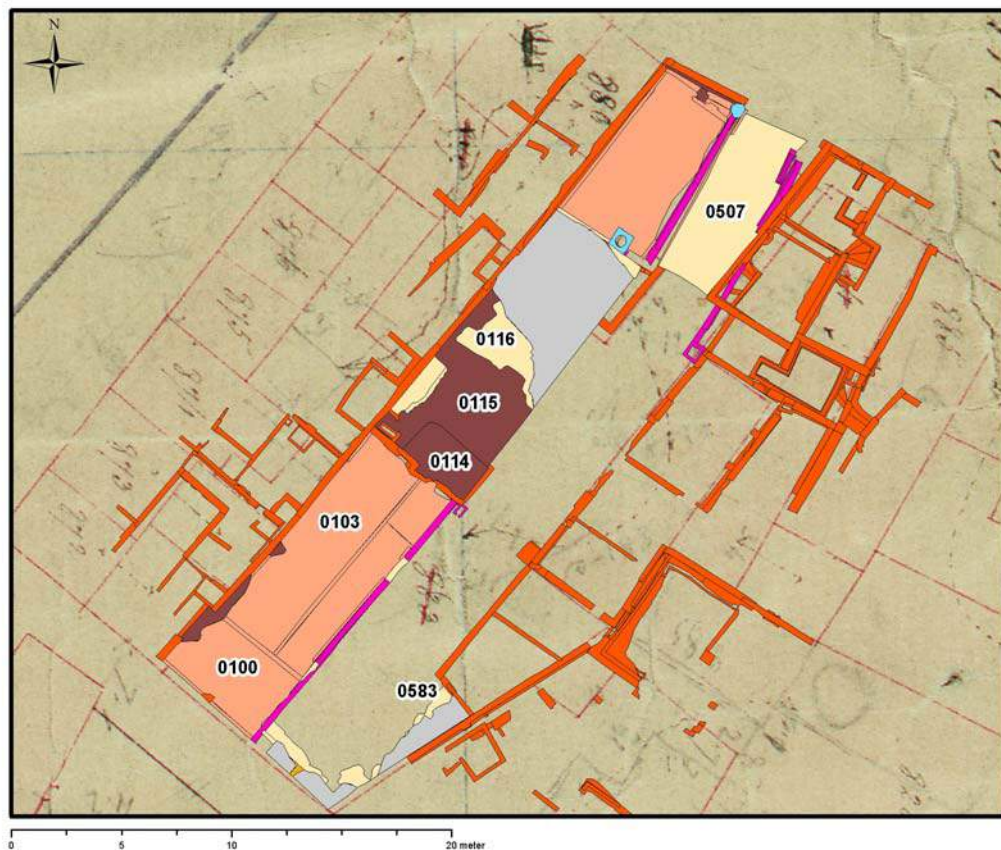

Figuur 3.3.7-43: wc-muurtje 0111 en schuif 0112

De vloer binnenin het gebouw is een baksteenvloer op een opmaaklaag van geel zand (laag 0102). In het uiterste zuiden ligt een baksteenvloer waarvan de rijen bakstenen haaks op de rooilijn staan (vloer 0100), ten noorden daarvan liggen de rijen baksteen parallel aan de rooilijn (vloer 0103). Op vloer 0103 wijst een restant witte kalkmortel op het bestaan van muur 0107, een binnenmuurtje (baksteenafdrukken in de mortel meten 16x8cm). De hoogte van de vloeren varieert van 10.21+TAW tot 10.04+TAW. De vloer ligt tot tegen muur 0060. De verzakking in de vloer waren opgevuld met steenkool.

Figuur 3.3.7-44: vloer 0100 en 0103, gezien vanuit het noordoosten. De verzakkingen in de vloer waren opgevuld met steenkool

Figuur 3.3.7-45: vloeren en deposits niveau 0, met geel: zandsteen, zachtoranje: baksteenvloeren, grijs : betonlaag, bruin : deposits.

De rest van het erf wordt gekasseid. De kasseitjes hebben verschillende spoornummers gekregen op verschillende plaatsen. 0116 is onderverdeeld in 0116 A en 0116 B. 0116A bestaat uit grotere zandstenen, gebruikt als afboording (bijvoorbeeld naast muur 0060), 0116B bestaat uit kleinere zandstenen kasseitjes. 0116 ligt op laag 0115, een gele zandlaag.

Figuur 3.3.7-46: kasseitjes langs muur 0060, gezien vanuit het noordoosten

Aan de rooilijn hebben de kasseitjes spoornummer 0507 gekregen, met opmaaklaag 1522. De kasseitjes zijn aan de zijde van muur 0127 afgeboord met blauwe natuursteen. Op een plaats liggen ze net tegen muur 0508. Deze kasseitjes werden zeer snel opgekuist en opgetekend aan de rooilijn, omdat geen tijd voorzien was voor een extra niveau. Tussen het vrijleggen van de kasseitjes na het verwijderen van de betonlaag die

ze grotendeels bedekte en het weggraven van de kasseien door de kraan werden ze nog deels bestudeerd. Verder op het erf werden ze enkel gefotografeerd.

Figuur 3.3.7-47: zicht op de kasseitjes aan de rooilijn, gezien vanuit het noordoosten

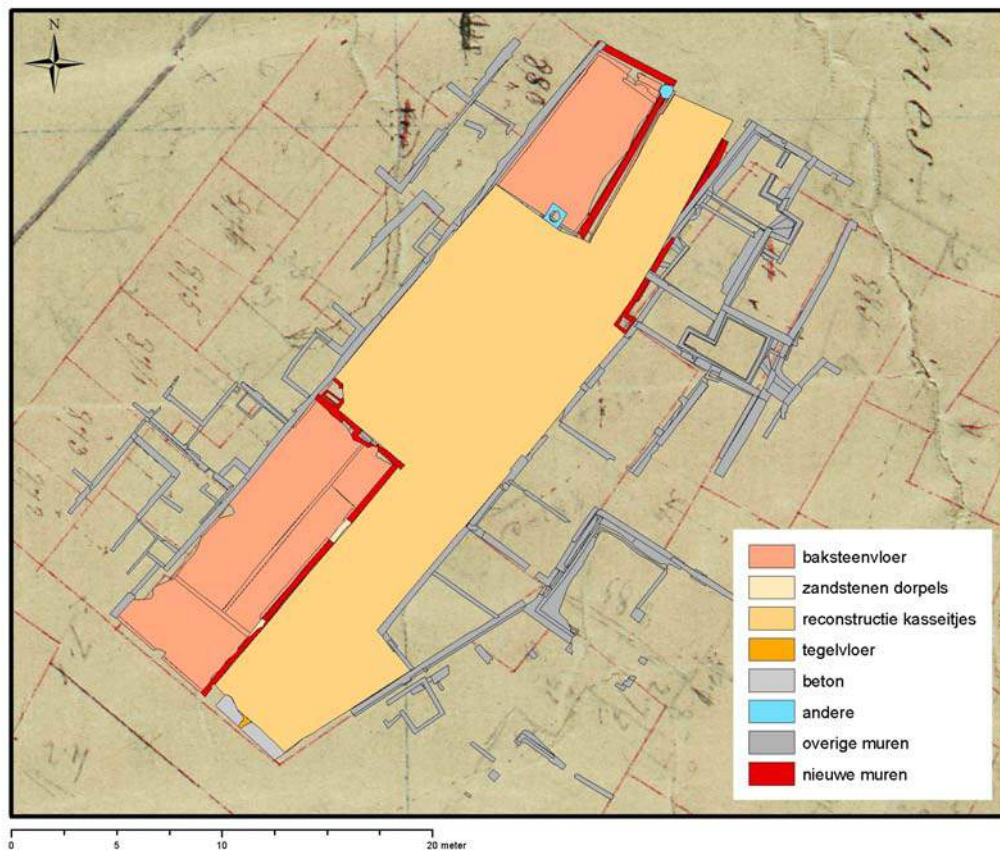

Figuur 3.3.7-48: aansluiting kasseitjes tegen muur 0508, gezien vanuit het zuidwesten

Figuur 3.3.7-49: zicht op de kasseitjes op het achtererf, gezien vanuit het noordoosten

Alleen in het uiterste zuiden en tegen het achterhuis aan, bleef er nog een strook bewaard die kon opgetekend en beschreven worden. Aan de zuidzijde van de rooilijn hebben ze spoornummer 0583 gekregen. Hoewel ze dus niet volledig opgetekend zijn, waren ze wel bewaard. Er kan dus een reconstructiekaartje van de kasseitjes gemaakt worden .

Figuur 3.3.7-50: reconstructie van de uitbreiding van het gekasseide erf met de twee loodsen.

Ten zuiden van de achtergevel in werkput 3 hebben de kasseitjes spoornummer 0583 gekregen (zie plan 14 en 14bis, hoogte 10.15+TAW). Zij liggen in een gele opmaaklaag, laag 0608. De kasseitjes hebben een afboording tegen muur 0585 in de vorm van grotere zandstenen blokken (zie afbeelding hierboven).

Figuur 3.3.7-51: aansluiting van de kasseitjes (0583) tegen het achterhuis in werkput 3

In het uiterste zuiden van de werkput grenzen de kasseitjes aan een tegelvloertje. De zwarte tegels meten 20x20cm en zijn in steens verband gelegd en gevoegd met donkergele kalkmortel. Grenzend aan perceelsmuur 0614 ligt een gemetseld bakstenen putje (rioolput?). Het bestaat uit muur 0613 (plan 14B, hoogte 10.20+TAW). Deze muur en de binnenzijde van muur 0614 binnenin 0613 is gepleisterd. 0612 is een natuursteen

(arduin?) die bovenop 0613 gelegd is (plan 14bis, hoogte 10.30+TAW). Deze steen ligt op dezelfde hoogte als de asfaltlaag en is mogelijk een latere toevoeging. Het putje is gevuld met laag 0615, donkergrijsbruin zand met wat baksteenresten en moderne materialen zoals aluminiumfolie, piepschuim enz.

Figuur 3.3.7-52: zicht op het uiterste zuiden van het erf, gezien vanuit het westen

Onder de kasseitjes bevinden zich nog een aantal ondergrondse constructies (zie plan 13). Goot 0532 volgt dezelfde oriëntatie als muur 0508 en geeft uit in putje 0534 (met aanleg sleuf 0533 en vulling 0534, weergegeven op afbeelding hierboven). De goot helt af in de richting van het zuiden. Iets verder naar het zuiden ligt putje 0540 (met aanleg sleuf 0539 en vulling 0541). Ten westen daarvan ligt muur 0527, mogelijk ook een bezinkputje (niet verder onderzocht). Mogelijk gaven zij uit in de nabijgelegen beerput (dichtgemetselde gang)?

Verder op het erf, lag ook nog een rioleringsbuis in ceramiek (met interface van funderingssleuf 0625 en vulling 0624) die uitgaf in de grote beerput, 0559/0560, zie plan 13 en afbeelding hierboven. Deze is dus nog steeds in gebruik. De stookolievervuiling die zich in deze beerput bevond, wijst ook op een gebruik tot in de 20ste eeuw. Mogelijk is hij langs deze weg in de beerput beland....de beerput wordt uiteindelijk volgestort met laag 0114.

Het erf wordt uiteindelijk afgedekt met een betonlaag (delen ervan op niveau 0 opgetekend onder spoornummer (hoogte 10.30+TAW), gevolgd door een laag asfalt. Net voor de opgraving wordt het asfalt weggebroken door de uitvoeringsdiensten, op vraag van de dienst archeologie.

Figuur 3.3.7-53: niveau 0 opgekuist na verwijdering van asfalt

Figuur 3.3.7-54: zicht op werkput 2 voorafgaand aan de start van de opgraving, gezien vanuit werkput 3

Datering: Laag 0295 bevat aardewerk dat dateert uit de 18de-19de eeuw. Laag 0202 daarbovenop bevatte aardewerk uit de 19de eeuw en bovendien een munt uit het einde van de 19de eeuw of het begin van de 20ste eeuw. De drastische wijziging ten opzichte van de de Popp-kaart wijst er op dat deze wijzigingen hebben plaatsgevonden na 1860.

Beerputvulling 0356 (kleine beerput) bevatte aardewerk uit het begin van de 20ste eeuw. De buis die uitgaat op de beerput, 0267 bevatte munten uit de jaren 50 en 60 van de 20ste eeuw. De vulling van de grote beerput (0560 bis) leverde geen vondsten op.

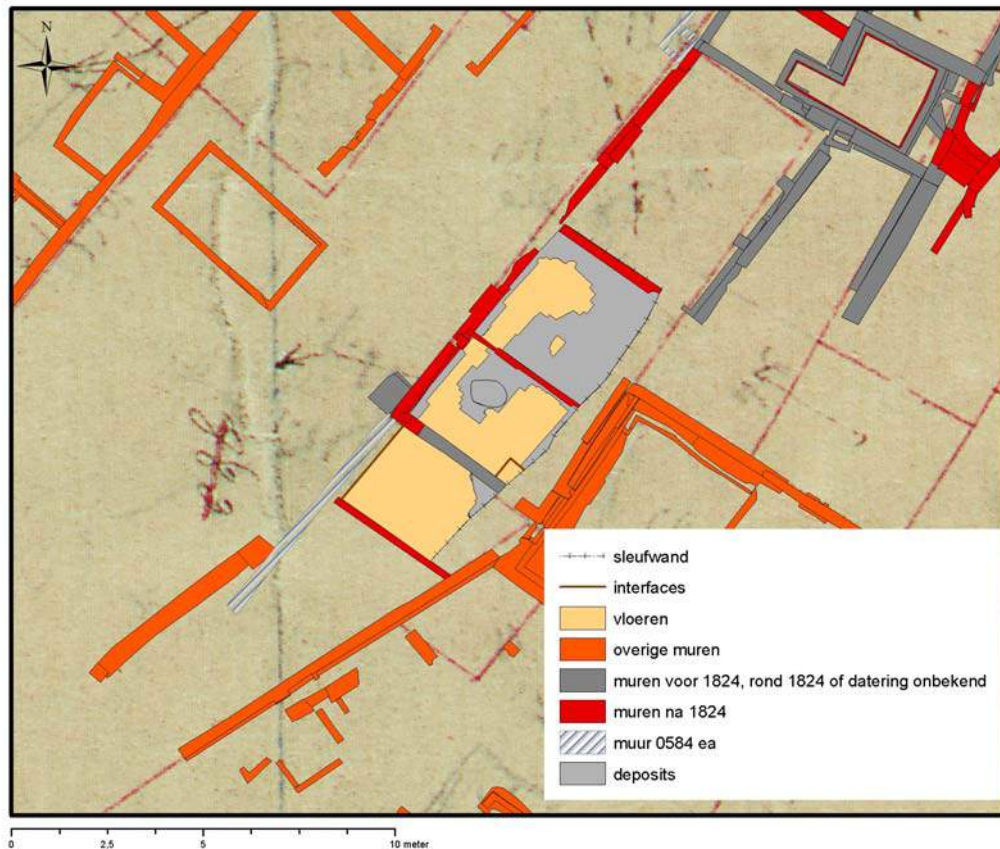
Conclusie:

De oriëntatie van de gebouwen in werkput 2 wordt gewijzigd. De muren in werkput 2 volgen nu de oriëntatie van de muren in werkput 3 in plaats van omgekeerd. Het erf wordt grotendeels gekasseid, afgezien van twee gebouwen die we vermoedelijk kunnen interpreteren als loodsen. Of er ook op het erf gewoond werd, is onduidelijk. Er kan in principe bewoning geweest zijn op een verdieping bovenop de loods aan de rooilijn. Het erf kan ook afhankelijk geweest zijn van het huis in werkput 3, gezien de gewijzigde oriëntering. De grote beerput midden op het erf blijft in gebruik. Er wordt een kleinere beerput gemaakt van de gang tussen de kelders. Mogelijk is er voorafgaand aan de bakstenen vloeren nog een tussenfase met wc 0265.

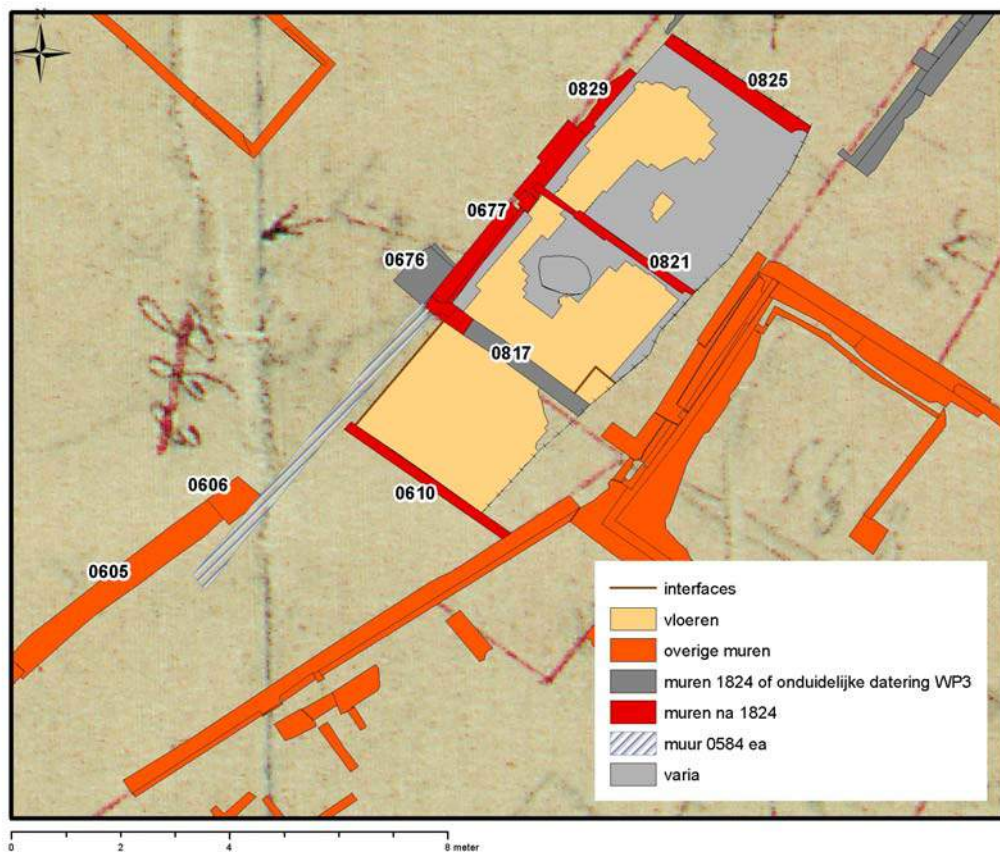
3.3.7.2 Werkput 3

Achterhuis:

Doordat de gebouwen bovenop werkput 5 nog niet gesloopt waren, is er informatie verloren gegaan van het achterhuis (veiligheidsmarge van de afgraving tov de bestaande muren zorgde ervoor dat de oostelijke zijgevel onder het profiel verdween). Plan 21 geeft de toestand zoals aangetroffen op niveau 1 weer.

Figuur 3.3.7-55: situatie achterhuis na 1824

Figuur 3.3.7-56: achterhuis na 1824, de muren

We hebben enkel informatie over de achterste kamers in het huis, de vloeren in de voorste kamers bleken uitgebroken te zijn. Enkele van de muren aan de noordzijde van het achterhuis hebben op niveau 2 (plan 26) een andere nummer gekregen dan op niveau 1 (plan 22), maar aangezien het hier gaat om een hoop kleine aanpassingen aan muur 0918, of overblijvende restanten van muur 0918, worden deze verbouwingen niet verder besproken.

Er wordt een dikke laag geel zand gestort bovenop bestaande vloeren (zie hoofdstuk 16de eeuw-1824) en er komen nieuwe muren en nieuwe vloeren. Deze gele laag is spoor 0904 (zie profiel 13, hoogte ca 9.83+TAW) en correspondeert mogelijk met laag 0678 in profiel 11B (werkput 2).

Figuur 3.3.7-57: laag 0904 (geel zand in het profiel), gezien vanuit het zuiden

Figuur 3.3.7-58: profiel 13

Er worden nieuwe muren gemetseld. De westelijke zijgevel wordt vervangen door muur 0677 (plan 21, eveneens zichtbaar in profiel 11B van werkput 2).

Muur 0677 (zie plan 21 en profiel 11B) is een bakstenen muur (afmetingen niet genoteerd), gemetseld met cement in een kruisverband. De bewaarde hoogte is 9.99+TAW, de versnijding ligt op 9.78+TAW. Deze muur staat bovenop een oudere westgevel van het achterhuis. Wat er ten zuiden van deze muur ligt, is onduidelijk. Muur 0584 lijkt een jongere toevoeging te zijn.

Figuur 3.3.7-59: Muur 0677 bovenop muur 0749, gezien vanuit werkput 2

Muur 0825 bestaat uit bakstenen van 17x8x4.5cm en is gemetseld met lichtgele kalkmortel in een onduidelijk- mogelijk kops - verband. De bewaarde hoogte is 9.71+TAW.

Muur 0821 is een halfsteens muurtje en heeft bakstenen van 16x8x4.5 cm en is gemetseld met lichtgele kalkmortel in een onduidelijk verband. De bewaarde hoogte is 9.74+TAW. Dit is duidelijk een tussenmuur. Aan de westzijde lijkt er een dichtgemetselde deuropening aanwezig te zijn.

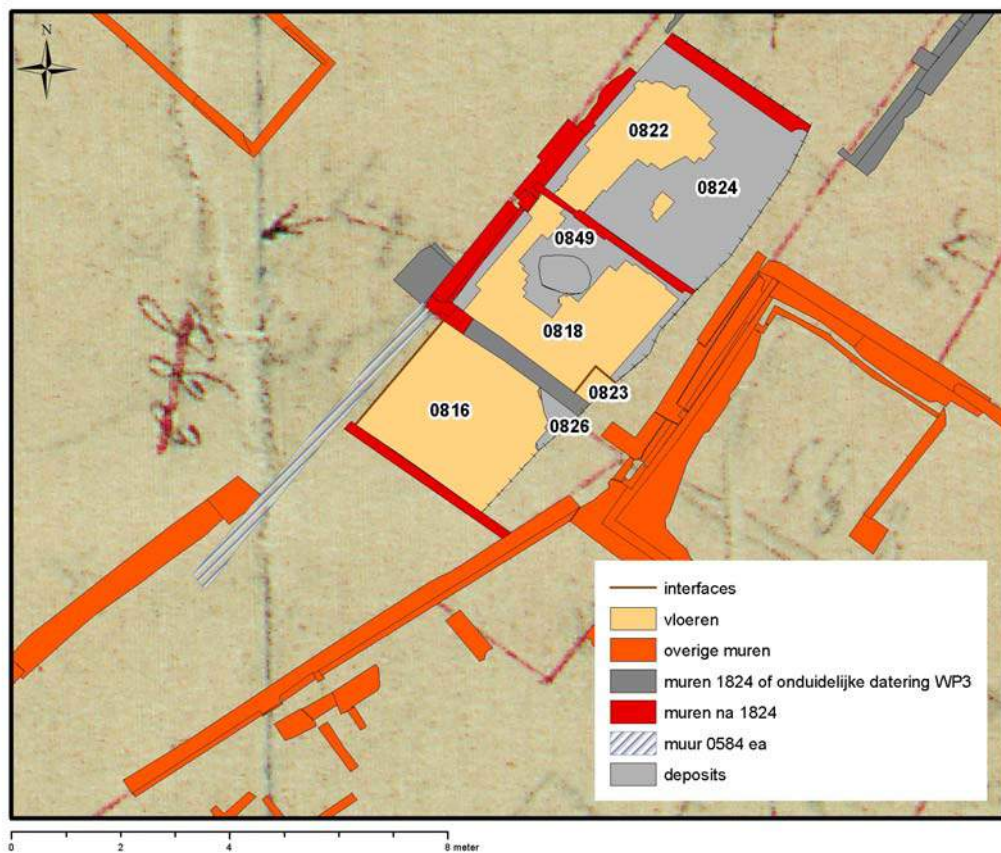
Muur 0817 heeft bakstenen van 18x805x4 en is vrij slordig gemetseld met een donkergele kalkmortel in een kruisverband. Dit lijkt een oudere muur te zijn die in gebruik blijft. De bewaarde hoogte is 9.90+TAW. Het is onduidelijk of en waar er zich een deuropening bevond.

Muur 0610 bestaat uit gereduceerde grijze baksteen (afmeting niet genoteerd), gemetseld met lichtgele kalkmortel in een halfsteens verband. De bewaarde hoogte is 9.99+TAW. In profiel 11B is een gelijkaardige muur (muur 0672 genoemd) eveneens zichtbaar. De muur is recht afgewerkt en lijkt geen hoek te maken. Mogelijk stond hij iets meer oostelijk in verband met muur 0610? Hij is overbouwd door muur 0584. Het is onduidelijk of er hier een zijgevel aanwezig was. Mogelijk is de achterste kamer open naar werkput 2 toe?

Van muur 0829 is het onduidelijk of het al dan niet om een verbouwing van een oudere muur gaat.

Figuur 3.3.7-60: zicht op muur 0672 en 0584 vanuit werkput 2 (profiel 11B)

Figuur 3.3.7-61: achterhuis na 1824, vloeren en deposits

Tussen muren 0825 en 0821 ligt vloer 0822, een tegelvloer met tegels van 16x16cm, gevoegd met cement. De tegels liggen in een 1/3 verband. De opmaaklaag van deze

vloer is een laagje geel zand, laag 0824. De hoogte is 9.74+TAW. Tussen muren 0821 en 0817 ligt vloer 0818. Dit is dezelfde vloer als 0822. Ook de opmaaklaag is dezelfde, hier 0819 genoemd. Vloer 0816 in de achterste kamer is dezelfde vloer, met dezelfde opmaaklaag, hier 0826 genoemd. De opmaaklaag van deze vloeren lijkt tot tegen muur 0677 te liggen, maar verstoord te worden door muur 0584.

Figuur 3.3.7-62: zicht op het achterhuis in werkput 3, gezien vanuit het noorden

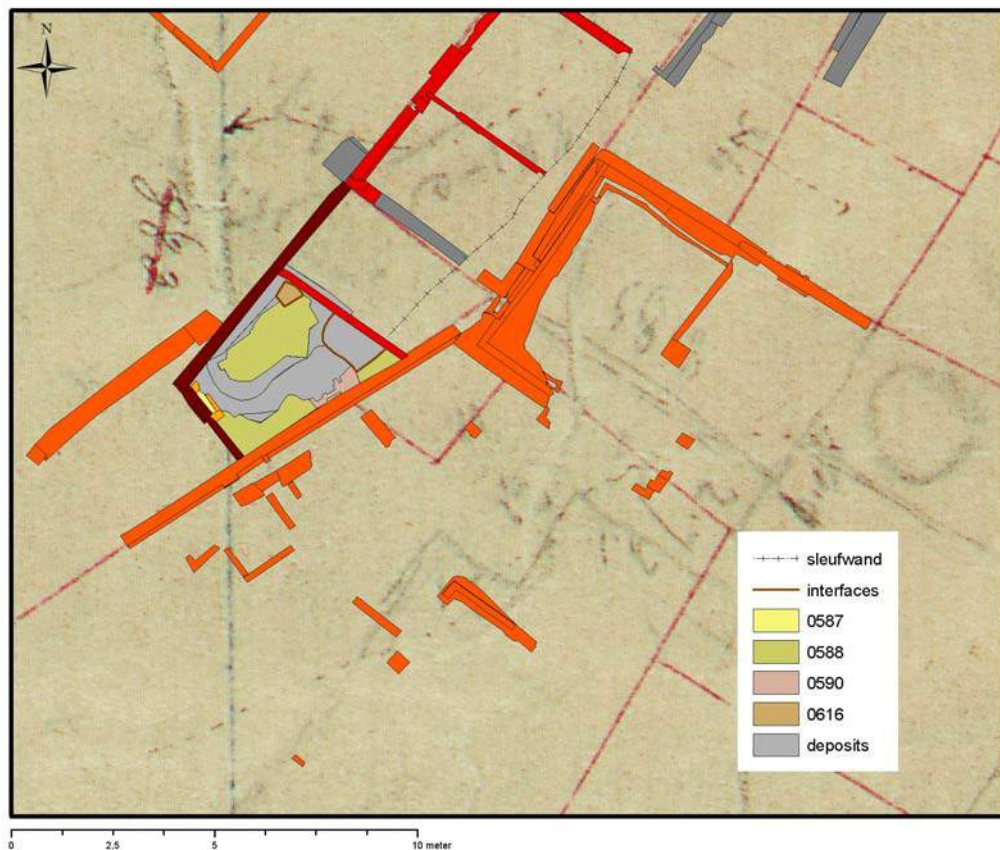
Figuur 3.3.7-63: zicht op het achterhuis, gezien vanuit het zuiden

Datering: uit deze laag komen geen dateerbare vondsten. Aangezien het een uitbreiding is tov de toestand die vastgelegd werd in 1824, kunnen we ervan uitgaan dat deze muren en vloeren te dateren zijn na 1824. Deze toestand lijkt overeen te komen met de toestand zoals weergegeven op de Popp-kaart.

Verdere uitbreiding van het achterhuis:

Figuur 3.3.7-64: algemeen zicht op het achterhuis, gezien vanuit het zuiden

Figuur 3.3.7-65: uitbreiding achterhuis, met in het donkerrood muren 0584 en 0585 en in het geel schouw 0586.

De laatste aanpassingen aan het achterhuis staan opgetekend op plan 14. Muur 0584 (plan 21, plan 14, profiel 11B, bewaarde hoogte 10.01+TAW, versnijding op 9.96+TAW) is gemetseld met donkergele kalkmortel in een kruisverband, baksteenafmetingen niet genoteerd. Er zijn enkele gereduceerde grijze bakstenen in verwerkt. Zoals te zien in profiel 11B is dit een deels nieuwe uitbreiding van het achterhuis.

Figuur 3.3.7-66: zicht op muur 0584, gezien vanuit werkput 2 (profiel 11B)

De nieuwe achtergevel wordt gevormd door muur 0585, een bakstenen muur (bakstenen 18x8x4.5cm), gemetseld in lichtgele kalkmortel (lichtjes grijs) in een kops verband. De bewaarde hoogte is 10.19+TAW, het versnijding ligt op 10.13+TAW. De muur lijkt los tegen 0584 te staan. Tegen de muur aan staat een schouw gemetseld, met dezelfde kalkmortel, muur 0586 (bewaarde hoogte 10.16+TAW).

Figuur 3.3.7-67: schouw 0586

In de kamer ligt een tegelvloer, 0588, met tegels van 16x16cm en gevoegd met een lichtgele kalkmortel. De hoogte is 10.16+TAW. De tegels liggen in een halfsteens patroon. Onder de tegels ligt een opmaaklaag van geel zand, laag 0589. Delen van de vloer lijken verbrand te zijn.

De vloer ligt tot tegen muur 0600, die de grens vormt met werkput 5. Rond de risaliet van de muur is er een herstelling in de vloer zichtbaar, vloer 0590 in baksteen. In de rest van het achterhuis zijn geen vloeren bewaard uit deze periode.

Figuur 3.3.7-68: vloer 0588 en opmaaklaag 0589. Op de voorgrond kasseitjes 0583, gezien vanuit het zuiden

Datering: Uit deze lagen zijn geen vondsten afkomstig. Het is echter een tweede uitbreiding van het achterhuis na 1824. Vermoedelijk dateert deze uitbreiding uit de tweede helft van de 19de eeuw of het begin van de 20ste eeuw. Het is bovendien het jongste aangetroffen archeologische niveau van werkput 3.

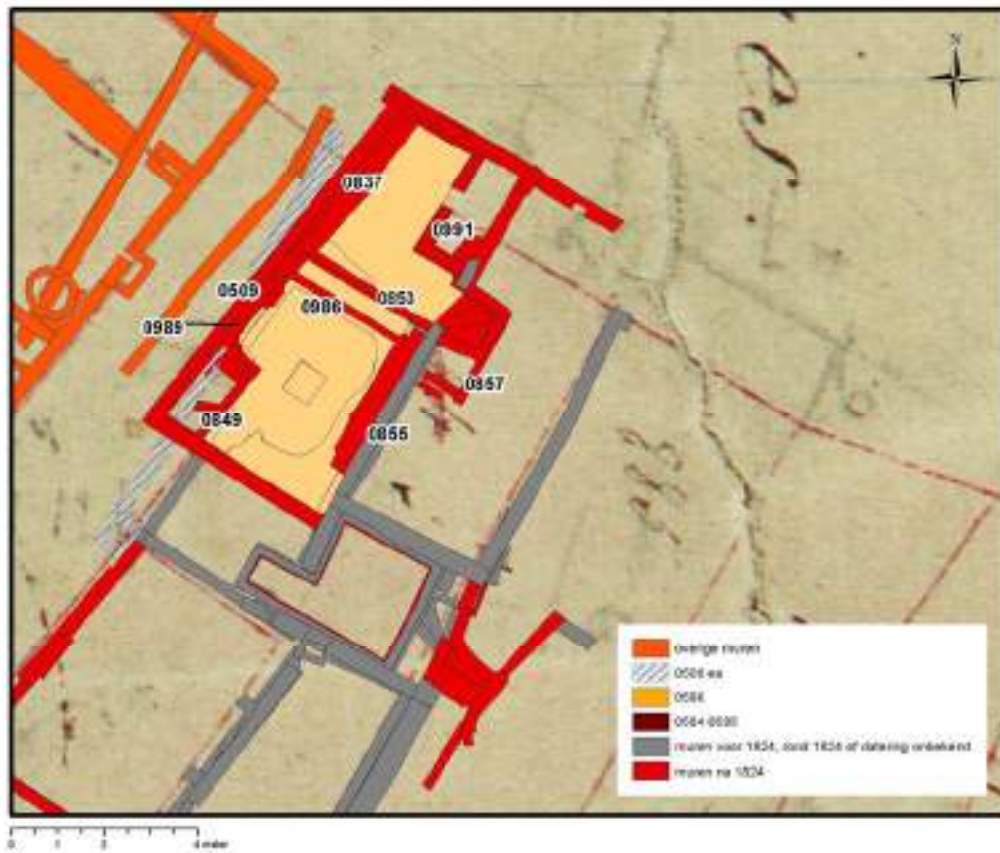
Beerput:

Beerput 0996 blijft in gebruik. Hij wordt echter gecementeerd (nieuwe kuip in gestoken? Spoornummer 0996 bis). Beervulling 0995 bevatte vondsten uit de 19de en 20ste eeuw, waaronder industrieel wit aardewerk en plastic knopen en kralen.... Laag 0994 is de afbraaklaag van het gewelf dat neergeslagen is in de beerput.

Figuur 3.3.7-69: algemeen zicht op beerput met vulling 0995, gezien vanuit het zuiden

Rooilijn van kadastrummer 884:

Figuur 3.3.7-70: na 1824, kelder aan de rooilijn

Van muren 0833 en 0855 wordt in een latere fase een kelder gemaakt door de grondbogen dicht te metselen. Mogelijk hangt dit samen met de bouw van 0509 bovenop 0833. Het gewelf met spoornummer 0837 bestaat uit bakstenen (afmetingen niet genoteerd) en is gemetseld met een lichtgele kalkmortel.

Figuur 3.3.7-71: kelder, gezien vanuit het zuidwesten

Figuur 3.3.7-72: kelder, gezien vanuit het noordoosten

De kelder heeft twee toegangen. Het trapgat aan de oostzijde bestaat uit een wenteltrap (muur trapgat 0857 en trap 0856). 0857 bestaat uit baksteen (18x8x4cm) en is gemetseld met lichtgele kalkmortel in een kruisverband. De trap bestaat uit baksteen met natuursteen en is een latere vervanging van de originele trap (?).

Figuur 3.3.7-73: algemeen zicht op oostelijk trapgat

0849 is een trapgat aan de westzijde (bakstenen 18x8.5x4.5cm, lichtgele kalkmortel en kops verband), met vermoedelijk een rechte trap (0848, baksteen en natuursteen (zandsteen?), gemetseld met kalkmortel). De twee toegangen leiden tot twee verschillende compartimenten van de kelder, opgedeeld door muur 0986 (zie verder). De twee trapgaten zijn dus zeker gelijktijdig in gebruik geweest, of ze gelijktijdig aangelegd zijn is niet duidelijk. Indien ze niet gelijktijdig aangelegd werden, is het onmogelijk uit te maken welke het eerst aangelegd werd aangezien ze beide een toevoeging zijn aan muren die niet origineel aangelegd zijn als keldermuren.

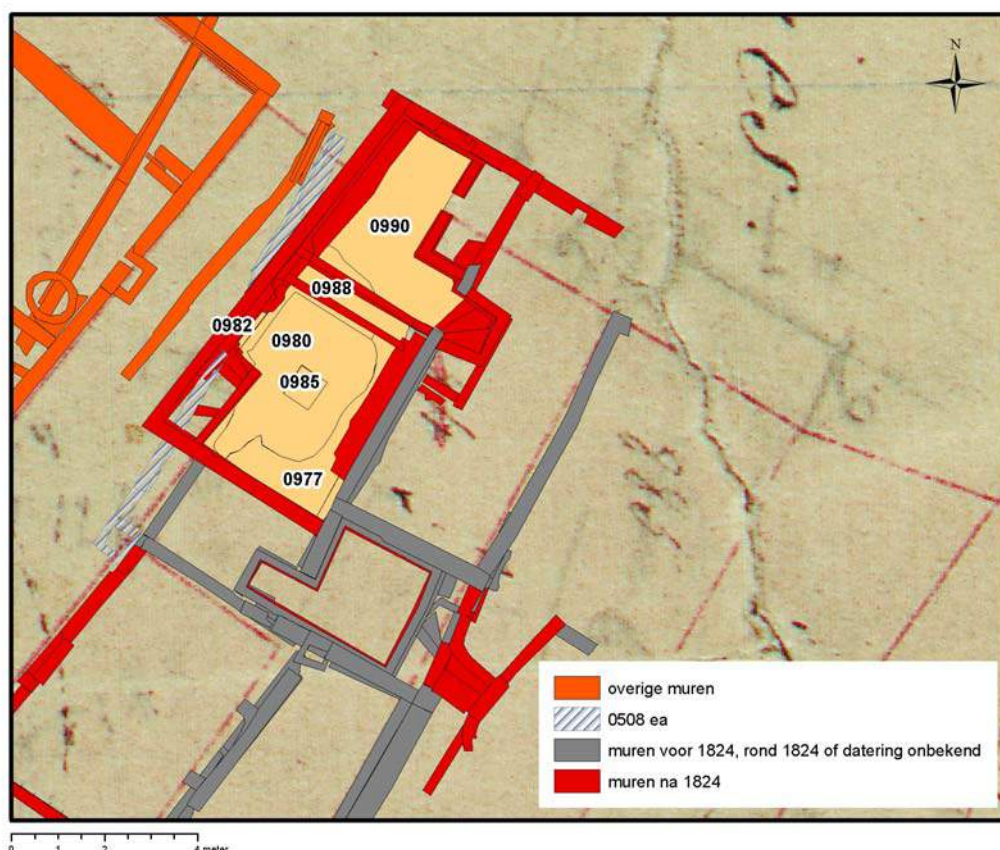
Er wordt ook een nieuw keldergat gemaakt vanuit werkput 2, 0523 (plan 13) wat erop wijst dat de toegang tot dat betreffende compartiment behoort tot werkput 2.

De scheiding tussen beide compartimenten werd in eerste instantie gevormd door muur 0986. Deze bestaat uit gereduceerde grijze bakstenen van 16.5x7.5cm, ze zijn gemetseld met een lichtgele kalkmortel in een kruisverband. Er is slechts één rij bakstenen bewaard gebleven. De keldervloer ligt tot tegen de muur. In een latere fase is deze muur afgebroken en kwam er een nieuwe compartimentering door middel van muur 0853, met (rode) bakstenen van 17x8x4cm, gemetseld met kalkmortel in een onduidelijk verband. Deze hangt samen met de bouw van muur 0989, die muur 0509 blijkbaar vervangt voor wat de westzijde van dat compartiment betreft. Deze muur staat bovenop de trap. Tegelijk lijkt het trapgat dichtgemetseld te worden.

Figuur 3.3.7-74: zicht op veegpot en tussenmuren van de kelder

Later wordt de kelder gecementeerd, althans het compartiment aan de rooilijn, tezamen met een voorzetmuur en een nieuw compartiment aan de rooilijn (muur 0991, bakstenen van 17.5x8x4.5, gemetseld met cement).

Figuur 3.3.7-75: na 1824, keldervloeren

De keldervloer, 0988/0977 bestaat uit rode bakstenen van 18x8cm, gelegd in een 1/3 verband en gevoegd met lichtgele kalkmortel. De hoogte is 7.79+TAW. De vloer werd achteraf gecementeerd (0990/0980). In de vloer bevond zich een veegpot in metaal. Onder de keldervloer bevond zich een waterput (1032), gemetseld met lichtgele kalkmortel en afgedekt met een natuurstenen plaat, spoor 0985. Waarschijnlijk hoort de waterput bij de fase van de kelder en niet bij de muren met de grondbogen. Bij vloer 0977 hoort een veegpot in metaal (0983, niet op plan weergegeven want onder gewelf 0837), muur 0982 is eroverheen gebouwd.

Datering van de kelder: Afgezien van de metalen veegpot zijn er geen vondsten beschikbaar die de kelder kunnen dateren. Op het primitief kadasterplan van 1824 zien we echter de wijzigingen aan de rooilijn, opgetekend met een zwarte lijn die het vooruitspringen van het gebouw op het openbaar domein weergeeft. Aangezien het gaat om een aanpassing van het originele plan van 1824, is de kelder met zekerheid te dateren na 1824.

De laatste aanpassingen aan werkput 3 langs de rooilijn betreffen muur 0508 ea, die de bestaande percelering wijzigen. Deze aanpassingen werden echter reeds besproken in werkput 2.

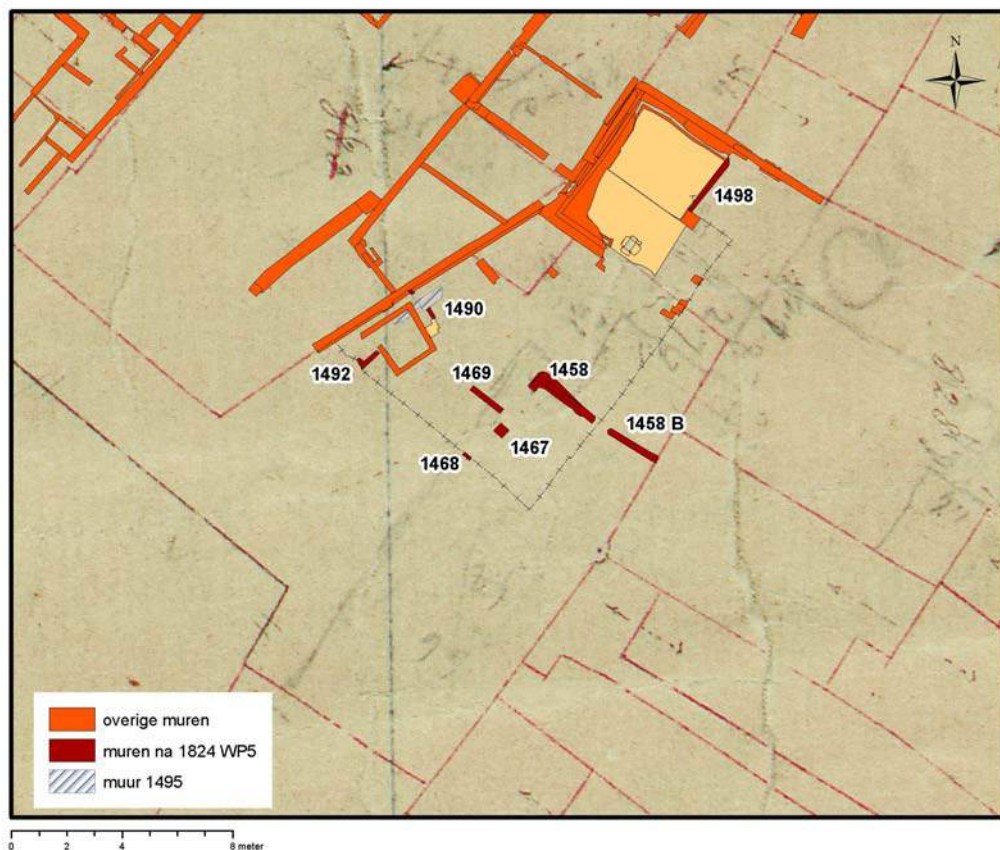
Tijdens de jaren '80 van de 20ste eeuw wordt het huis getroffen door een zware brand. De restanten van het huis (op dat moment een groothandel in kappersbenodigheden) worden grondig afgebroken en deels op het terrein achtergelaten. De bovenste meter van het bodemarchief wordt hierbij zwaar verstoord, voornamelijk aan de rooilijn. Veel vondsten uit deze bovenste laag bevatten kappersproducten, verzorgingsproducten, make-up en dergelijke meer. De laag met deze vondsten werd 0870 genoemd.

Kadasternummer 885 krijgt eveneens een nieuwe keldertrap en keldermuren in cement. Deze worden hier niet verder besproken.

Besluit WP3 1824-21ste eeuw:

Aan de rooilijn breidt het huis zich uit naar het noordoosten en palmt een gedeelte van het openbaar domein in. Tegelijkertijd wordt er een kelder gebouwd tussen de bestaande muren. In de kelder bevindt zich een waterput. Ook het huis ernaast, kadasternummer 885 krijgt een nieuwe kelder en keldertrap. Het achterhuis kent een uitbreiding naar het zuiden met tegelvloeren zonder aanwijzingen voor een haard. Daarna, vermoedelijk in de tweede helft van de 19de eeuw of het begin van de 20ste eeuw, wordt het nogmaals uitgebreid, ditmaal uitgerust met een schouw. De beerput blijft in gebruik.

3.3.7.3 Werkput 5

Figuur 3.3.7-76: muren na 1824

De sporen uit deze periode zijn terug te vinden op plan 48 en plan 49. In de kelder wordt een nieuwe tussenmuur gebouwd, muur 1498. Deze muur heeft bakstenen van 16.5x7.5x4 en is gemetseld in een kruisverband met een grijzige kalkmortel. Hij werd onder het gewelf gebouwd en over het gootje.

Aan de beerput worden er een aantal muren bijgebouwd. Muur 1490 is een muurtje dat tegen muur 1496 gebouwd is en bij vloer 1489 lijkt te horen. Vermoedelijk kunnen we deze muur beschouwen als een wc-muur. Deze muur heeft bakstenen van 14x6cm en is gemetseld met een lichtgele kalkmortel in een kops verband (voor zover zichtbaar). Het

vloertje bestaat uit baksteen van 18x8.5cm. Het is onduidelijk of het vloertje gevoegd is. De hoogte is 9.84+TAW

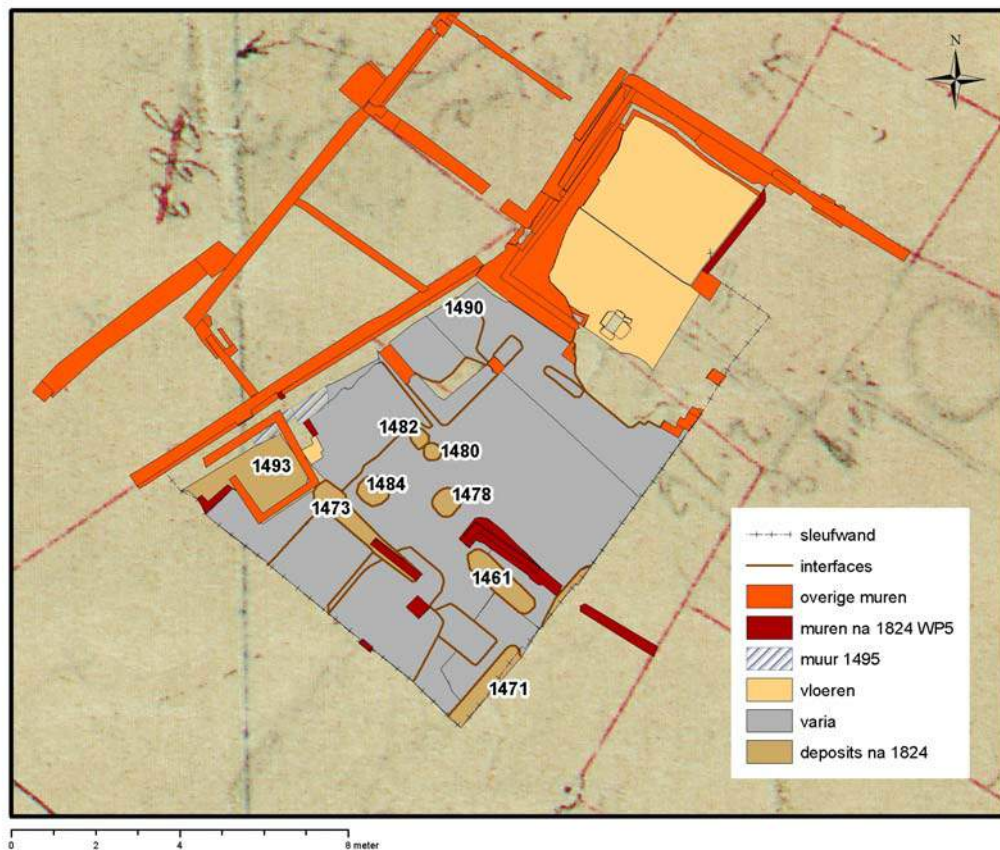
Figuur 3.3.7-77: zicht op de beerput

Verder bevinden er zich in de werkput nog stukken muur (muur 1458 en pijlers 1467 en 1468) die mogelijk toegeschreven kunnen worden aan een gebouw dat in zwarte lijn

toegevoegd is (geschetst?) aan het primitief kadasterplan van 1824. Vermoedelijk gaat het om een soort loods of werkplaats. Muur 1458 bestaat uit bakstenen van 18x9x4 cm en is gemetseld met een lichtgele kalkmortel in een kruisverband. De bewaarde hoogte is 10.03+TAW. De versnijding ligt op 9.93+TAW. Pijler 1467 heeft bakstenen van 16x7cm en lijkt gemetseld met een donkergele kalkmortel, de bakstenen van 1468 konden niet opgemeten worden, de pijler is met een lichtgele kalkmortel gemetseld. Ondanks hun verschillend voorkomen kunnen zij vermoedelijk toch als één geheel beschouwd worden.

Figuur 3.3.7-78: muren 1458 en 1467

Figuur 3.3.7-79: deposits na 1824

Ten noordoosten van de pijlers was het erf gekasseid, de zandstenen kasseitjes (spoor 1475, niet op plan, enkel op profielfoto waarop te zien is dat ze tegen pijler 1468 liggen). De hoogte is 9.95+TAW. de kasseitjes liggen in laag 1476, een donkergrijze zandlaag. Dezelfde kasseitjes lagen ook ten zuiden van muur 1458 B maar op een hoogte van 10.16+TAW. Dit lijkt vreemd wanneer we ervan uitgaan dat dit de binnenzijde van het gebouw is.... Mogelijk gaat het om twee verschillende kasseilagen?

Figuur 3.3.7-80: kasseitjes 1475, gezien vanuit het noordoosten

Muur 1469 is een goot in beton die afgedekt wordt met bakstenen van 18x8.5cm. De goot helt af in de richting van de beerput, waar hij uitkomt. Hij lijkt te vertrekken van in het nieuwe gebouw aan de oostzijde van werkput 5. De goot ligt onder het niveau van de kasseitjes.

Figuur 3.3.7-81: zicht op goot 1469, gezien vanuit het oosten

Verder worden er nog een aantal kuilen gegraven op het erf. Een aantal hebben een ronde vorm (1484, 1482, 1480, 1478), twee andere zijn eerder rechthoekig (1461, 1471) maar ze hebben alle een puinvulling, met vondsten uit de 19de eeuw. Spoor 1473 is de vulling van interface 1474, de aanleg sleuf van goot 1469. De beerput wordt opgevuld met laag 1493, donkerbruin zand gemengd met puin. Hieruit zijn geen vondsten afkomstig (verdiept met kraan)

Datering:

De puinkuilen bevatten zoals hierboven beschreven aardewerk uit de 19de eeuw.

Aangezien dit gebouw op het primitief kadaster bijgetekend staat, kunnen we er van uitgaan dat dit gebouw opgericht is na 1824. De toestand komt overeen met de toestand zoals die weergegeven wordt op de Popp-kaart.

Laag 1473, de vulling van de aanleg sleuf van de goot, bevatte geen aardewerk, maar doorsnijdt enkele kuilen uit de 18de eeuw. Een van de pijlers is doorheen een 18de-eeuwse kuil gebouwd. Het gebruik van beton in de goot wijst vermoedelijk eerder naar de late 19de eeuw of de 20ste eeuw. De beerput moet op dat moment dus nog in gebruik geweest zijn. De associatie van de beerput en goot met het gebouw aan de oostzijde van werkpu 5 lijkt dus valabel...

De laatste aanpassingen aan werkput 5 gebeuren in de 20ste eeuw (?) met de bouw van garageboxen. Deze zijn toegankelijk vanuit de Nieuwe Kapucijnenstraat. Muur 1494 (beton) is daar een restant van. De kelder wordt dichtgegooid.

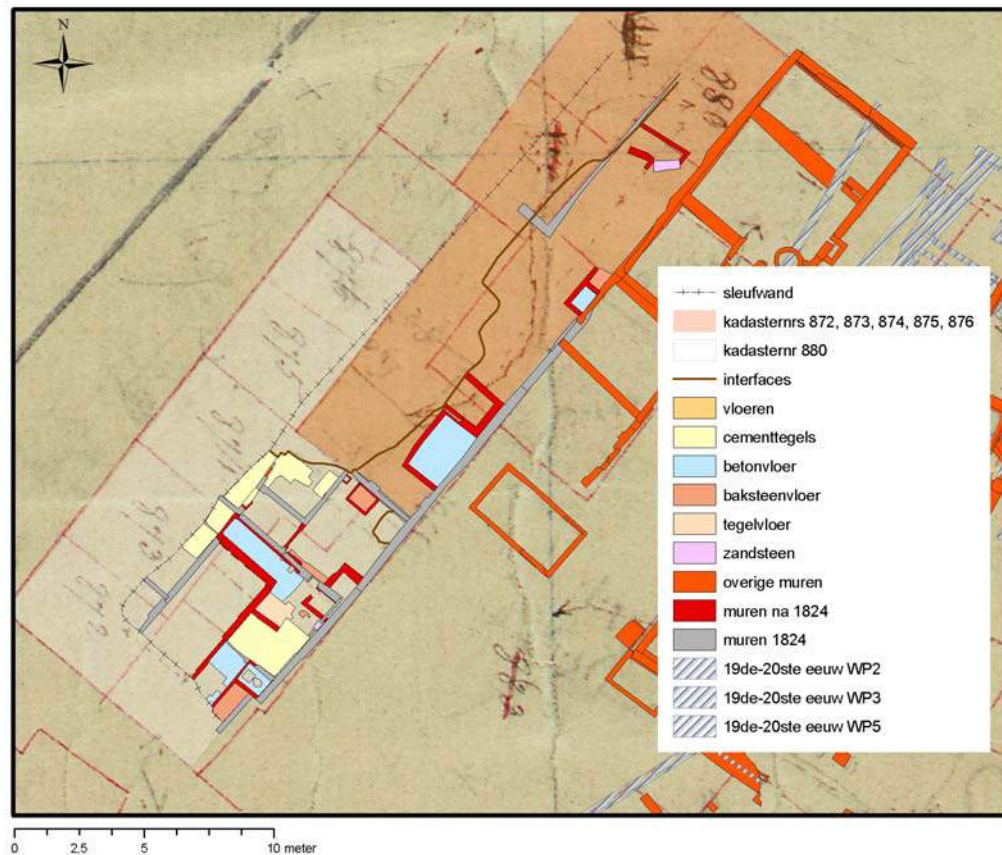

Figuur 3.3.7-82: algemeen zicht op de garageboxen

Conclusie 1824-21ste eeuw WP5:

Er wordt een nieuw gebouw opgetrokken op het achtererf (loods, werkplaats?). Het erf tussen de beerput en het nieuwe gebouw wordt gekasseid. Onder de kasseitjes loopt een gootje vanuit het nieuwe gebouw naar de beerput. De beerput krijgt ook aan de noordzijde een wc-tje. In de loop van de 20ste eeuw wordt het gebouw bovenop de kelder afgebroken en de kelder dichtgegooid. Er worden garageboxen bovenop gebouwd, die nog steeds toegankelijk zijn vanaf de Nieuwe Kapucijnenstraat.

3.3.7.4 Werkput 1

Figuur 3.3.7-83: de situatie na 1824

De situatie na 1824 wordt weergegeven op plannen 1,2 en 4. De hoogte van niveau 1 varieert grofweg tussen 9.68 +TAW en 9.98 +TAW in het zuiden en 9.43+TAW in het noorden van de werkput.

Na 1824 blijven de kleine huisjes aan de Nieuwe Kapucijnenstraat bestaan.

Op de achtererven wordt gebouwd. Kadasternummer 874 bouwt ondermeer een klein gemetseld 'bakje' met bakstenen vloer op het erf, dat gevuld wordt met laag 0035, en een onduidelijke en rommelige constructie tegen de scheidingsmuur met perceel 873. De gang tussen de perceelsscheidingsmuur en de achterbouw wordt dichtgemetseld, de open ruimte lijkt een bakstenen vloer te krijgen, er is echter maar een klein gedeelte van bewaard. Het huis aan de rooilijn en de achterbouw krijgen een vloer in cementtegels. Onder de cementtegels werd nog een oudere vloer aangetroffen in rode tegels, vloer 0078 (F0078, hoogte 9.40+TAW) met afmetingen 14x14cm. Het is onduidelijk of deze vloer tot deze fase behoort of tot de fase ervoor.

Figuur 3.3.7-84: zicht op het achtererf van kadastrummer. 874, gezien vanuit het zuiden

Figuur 3.3.7-85: kadastrummer 874 aan de rooilijn, gezien vanuit het noorden

Kadastrummer 873 bouwt een achterhuis op het erf dat toegankelijk is vanuit een gang aan de noordzijde van het perceel. Het achterhuis krijgt cementtegels, de gang ernaartoe een betonvloer en een rioolputje. Het huis aan de rooilijn krijgt eveneens een vloer in cementtegels.

Figuur 3.3.7-86: algemeen zicht op kadastrummer 873 en 872, gezien vanuit het noorden

Figuur 3.3.7-87: vloer 0078 onder cementtegels, gezien vanuit het noorden

Kadasternummer 872 bouwt een wc boven beerput (voormalige waterput) 0203 met een betonvloertje. De beervulling heeft spoornummer 0297 gekregen (0296 daarboven is een recentere vulling met puin en afbraakmateriaal). Daarnaast komt een kot met baksteenvloer. Er wordt ook een gedeelte betegeld met betontegels. Mogelijk is dit de enige open ruimte van het erf van 872 en is de grotere open en onverharde ruimte

tussen huis en achterhuis ingenomen door 873. In dat geval zou het achterhuis toegankelijk moeten zijn vanuit een gang aan de zuidzijde maar dit viel buiten de opgegraven zone (veiligheidspereimeter).

Figuur 3.3.7-88: wc-vloertje, gezien vanuit het zuiden

Figuur 3.3.7-89: kot met baksteenvloer, gezien vanuit het zuiden

Aan de rooilijn van de Ganzendries de kelders met muren 0137/0138 toegankelijk gemaakt vanuit het erf van 0880, (muren 0083 en 0085, met zandstenen traprede 0084). De muren van de keldertrap zijn gemetseld met witte kalkmortel.

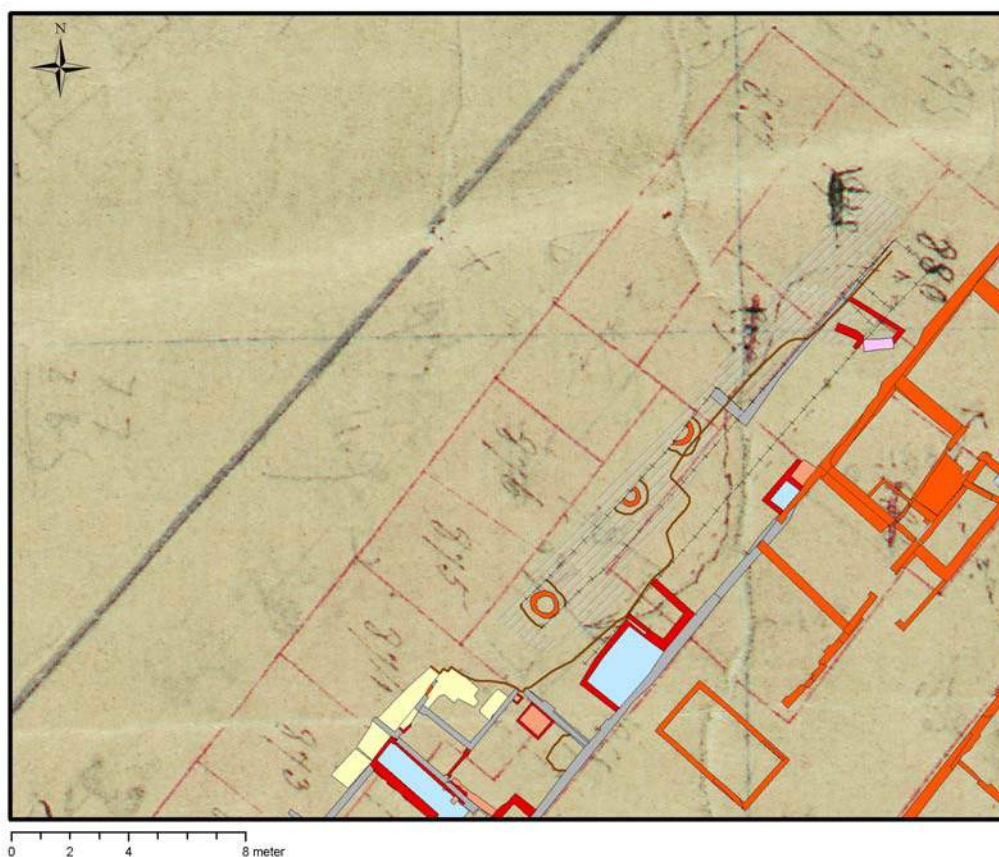
Op het erf, tegen muur 0060, worden nog enkele keldertjes gebouwd in baksteen, gemetseld met cement. Ze krijgen een vloer die waarschijnlijk oorspronkelijk in baksteen was, maar waar nadien een betonlaag over gegoten wordt.

Figuur 3.3.7-90: zicht op een van de constructies aan de noordzijde van werkput 1, gezien vanuit het noorden.

Een aantal deposits kunnen gedateerd worden aan de hand van ceramiek. De beervulling in waterput (?) 0203, spoornummer 0297 bevat ceramiek uit de tweede helft van de 19de eeuw. Vulling 0035 van het gemetselde bakje bevat aardewerk uit de periode 19d-20A, naast een munt uit 1712-1715. De vulling van de met cement gemetselde keldertjes/bakjes op het erf van kadastrummer 880 bevatten materiaal uit de periode tussen de 19de eeuw en de eerste helft van de 20ste eeuw. De keldertoegang aan de rooilijn kan niet nauwkeurig gedateerd worden en kan ook uit de voorgaande periode dateren.

In 2003 wordt de rij huisjes, die vooruitspringt in de Nieuwe Kapucijnenstraat, afgebroken en de straat wordt rechtgetrokken. Dit resulteerde in een zware verstoring van werkput 1, voornamelijk aan de noordzijde. De afbraak heeft interfacenummer 0037 gekregen, de vulling met breeksand spoornummer 0135.

Figuur 3.3.7-91: lokalisatie van de waterputten

De afbraak gaat echter niet zo diep dat ze de ondergrondse structuren vernietigd. Op niveau 4 werden er onder interface 0037 nog drie waterputten aangetroffen, namelijk muren 0427, 0431 en 0434, bestaande uit bakstenen van 17x8x4cm en gemetseld met een lichtgrijze kalkmortel (mengsel cement-kalk?). Ook de aanlegtrechters van de waterputten zijn zichtbaar, namelijk interface 0436 met vulling 0435, interface 0433 met vulling 0432, interface 0426 met vulling 0428. Het schaarse aardewerk uit deze vullingen bevat scherven uit de late middeleeuwen of de postmiddeleeuwse periode, maar deze zijn residueel (interface snijdt door de oudere middeleeuwse lagen). De positionering van de putten wijst er op dat het erf van kadastrummer 880 in de loop van de 19de eeuw waarschijnlijk wordt ingenomen door de huisjes aan de Nieuwe Kapucijnenstraat, zoals weergegeven op de Popp-kaart. De waterputten dateren dus tussen 1824 en 1860.

Figuur 3.3.7-92: op de voorgrond een van de waterputten op niveau 4.

Conclusie 1824-21ste eeuw werkput 1:

De huisjes aan de Nieuwe Kapucijnenstraat worden verder verbouwd, voornamelijk op de achtererven verschijnen er nieuwe muren. De lokalisatie van drie waterputten wijst er op dat het achtererf van kadasternummer 880 op zijn minst gedeeltelijk ingenomen wordt door de kleine huisjes. In 2003 worden zij afgebroken en wordt de Nieuwe Kapucijnenstraat rechtgetrokken.